

Tillstånd och trender 2025

För regional utveckling och tillväxt

Förord

Tillväxtverket arbetar för konkurrenskraftiga företag och hållbar utveckling – i alla delar av Sverige. Vi stärker företag, regioner och kommuner och skapar förutsättningar för att möta framtidens utmaningar. Verksamheten utgår från tre politikområden: näringspolitik, regional utvecklingspolitik och landsbygds politik. Inom dessa områden erbjuder vi kunskap, nätverk och finansiering. Tillväxtverkets insatser skapar förutsättningar för stärkt konkurrenskraft, ökad innovation, stärkt omställningsförmåga och en hållbar utveckling.

Den återkommande rapporten *Tillstånd och trender för regional utveckling och tillväxt* syftar till att stödja detta arbete. Rapporten erbjuder grundläggande fakta, statistik och analyser om regionala och lokala förutsättningar och tillväxtprocesser ur ett nationellt perspektiv. På så sätt fungerar rapporten också som ett verktyg för att följa utvecklingen i linje med den övergripande målsättningen, utmaningarna och prioriteringarna som formulerats i regeringens strategi för hållbar regional utveckling 2021–2030. Vi hoppas att rapporten kan bidra till vårt gemensamma arbete.

Rapporten har tagits fram av Elias Olofsson och Wolfgang Pichler som också varit projektledare för arbetet.

Peter Wikhagen

Avdelningschef Verksamhetsstöd
Tillväxtverket

Karolina Windell

Enhetschef Kunskap och lärande
Tillväxtverket

Sammanfattning

Regionerna i Sverige har en viktig roll och stort politiskt ansvar, där länet utgör det geografiska förvaltningsområdet. Analyser på länsnivå kan kopplas till politikens genomförandestruktur, men det är också viktigt att beakta skillnader inom länen utifrån funktionella egenskaper. I rapporten har vi valt att beskriva tillstånd och trender i regionerna utifrån Tillväxtverkets kommunindelning och utifrån ett stad-och-land-perspektiv.

I rapporten redogör vi för mått på regional tillväxt och utveckling samt kortsiktiga förändringar i länen. Förutsättningar för utveckling och tillväxt behandlas i kapitel om demografiska förändringar, befolkningens utbildning, arbetsmarknader och kompetensförsörjning samt företag, företagare och näringslivet. Nedan sammanfattas några viktiga slutsatser från rapporten.

Tillväxt sker i samtliga län!

Utveckling och tillväxt i länen mäts med indikatorer som bruttoregionalprodukt (BRP), BRP per sysselsatt, BRP per capita och livskvalitetsindexet BRP+. Sveriges ekonomiska aktiviteter är koncentrerade till storstadslänen, särskilt Stockholms län, men alla län bidrar till den samlade tillväxten. Arbetsproduktiviteten varierar, men resultaten från vår analys visar på förbättringar i alla län. Skillnader i BRP per capita har emellertid ökat mellan länen. En större asymmetri i detta avseende kan tyda på ökade behov av omfördelning mellan län och kommuner för att livskvaliteten ska kunna behållas eller öka i alla delar av landet.

Det görs vissa framsteg vad gäller utsläpp av växthusgaser. Län och kommuner med basindustrier har lägre BRP per utsläppt ton CO₂e, medan län med kunskaps- och tjänstesektorer är mer utsläppseffektiva. Livskvalitetsindikatorn BRP+ visar mindre skillnader än BRP-relaterade mätningar. Det indikerar att det finns underliggande processer som bidrar till att utjämna olika aspekter av livskvalitet.

Lokala och regionala demografiska utmaningar kvarstår

Befolkningsutvecklingen i Sverige är generellt positiv eller stabil i samtliga län, men landsbygdskommuner har i genomsnitt en svagare befolkningstillväxt och befolkningen krymper i flera län. Urbanisering är fortfarande övergripande trend, med befolkningsförskjutningar både mellan länen till storstäder och inom länen mot regionala centra.

Pandemin har inte förändrat flyttströmmarna inom landet i någon större omfattning. Tvärtom har storstadskommuner, som tidigare hade ett flyttunderskott, nu ett överskott. Stora flyttunderskott är dock ett problem för många mindre landsbygdskommuner och blandade kommuner. Demografiska förändringar och flyttrörelser förstärker regionala och lokala utmaningar kopplade till arbetskrafts- och kompetensförsörjning.

Befolkningsframskrivningar visar på en lägre befolkningstillväxt och negativ befolkningsutveckling i flera län. En åldrande befolkning är en generell trend som påverkar alla län och de flesta kommuner. Färre personer i förvärvsåldern behöver försörja en växande andel äldre, vilket påverkar den lokala ekonomin, arbetsmarknaden och efterfrågan på offentliga tjänster. Minskat barnafödande och mindre invandring gör att vissa demografiska förändringar, som ökningen av befolkningens genomsnittliga ålder, kommer att gå snabbare än hittills.

Territoriell obalans i kompetensstillgången, trots hög sysselsättning i hela landet

Sverige genomgår en snabb förändring mot ett kunskapssamhälle. Men skillnader mellan städer och landsbygder kvarstår, och att endast förlita sig på att högskoleutbildade ska återvända till hemkommunen har inte visat sig vara en fungerande

lösning. Skillnader mellan och inom län kan i vissa fall spegla olika behov och skiftande efterfrågan på kompetens, men de kan också innebära utmaningar för näringsliv och offentlig sektor. Skillnaderna är dock inte enbart geografiska; kvinnor är i regel mer benägna att vidareutbilda sig än män.

Sysselsättningsgraden är hög, men varierar både mellan och inom länen. En snabbt växande befolkning och fler studerande kan förklara lägre sysselsättningsgrad i vissa län och kommuntyper, medan krympande län och landsbygdskommuner ofta har högre sysselsättningsgrad. Efterfrågan på arbetskraft har ökat i nästan alla delar av Sverige, vilket har lett till förbättringar för olika samhällsgrupper. Värt att notera är att äldre finns kvar på arbetsmarknaden högre upp i åldrarna, inte minst i landsbygdskommuner.

Den positiva utvecklingen de senaste åren har resulterat i hög sysselsättning och lokal arbetskraftsbrist. Det medför också utmaningar för kompetensförsörjningen, när arbetstagarnas kunskaper och utbildning behöver matchas bättre mot arbetsmarknadens behov och efterfrågad kompetens. Vissa län har ett överskott av högt utbildade utan motsvarande efterfrågan, medan andra områden lider brist på kvalificerad arbetskraft. En ökad rörlighet på arbetsmarknaden kan således behövas för att sprida kunskap och erfarenheter mellan företag samt även för att minska skillnaderna mellan och inom länen.

Företag och företagande som motor för omställning lokalt och regionalt

Företag och företagare har en central roll för att skapa en långsiktigt hållbar samhällsekonomi i alla delar av landet. Företagandet varierar mellan län och kommuntyper, med fler företag per invånare i landsbygdskommuner än i storstäder. Nyföretagandet är en viktig motor för omställning och ekonomisk tillväxt, men tycks ha minskat på senare år, särskilt i Stockholm. Samtidigt har vissa regioner sett en ökning av nya företag, delvis drivet av gröna industrisatsningar.

Kvinnor är underrepresenterade bland företagare, och andelen kvinnor som driver eget företag har minskat något sedan 2013. Samtidigt har antalet företagare med utländsk bakgrund ökat, särskilt i storstadskommunerna. Företagare är i genomsnitt äldre än den övriga arbetskraften, särskilt i landsbygdsområden, vilket kan skapa framtida utmaningar. Näringslivets struktur förändras med teknologiska framsteg, globalisering och förändrade konsumentbeteenden, vilket påverkar företagsklimatet och kompetensförsörjningen. Denna förändring speglas bland annat i att industri-sektorns betydelse minskar, medan tjänstesektorn samtidigt växer, särskilt i storstäder. Branschbredd och arbetsställekoncentration påverkar även företagsklimatet, där ett diversifierat näringsliv ger större motståndskraft mot ekonomiska svängningar.

Några medskick

- Vi menar att arbetet med att utveckla ett sammanhållet nationellt mätsystem för regional och lokal tillväxt och utveckling behöver stärkas på Tillväxtverket och utifrån analysamverkan mellan statliga myndigheter.
- Utifrån pågående demografiska förändringar ser vi ett fortsatt behov av riktade och anpassade stöd till demografiskt utsatta kommuner.
- För att möta regionala och lokala kompetensbehov behövs ökade insatser för livslångt lärande, som är anpassade till olika samhällsgrupper och företagare i kommuner med sämre utbildningsinfrastruktur.
- Dessutom anser vi att fenomen som förändrade pendlingsmönster och distansarbete kräver bättre regional planering och samverkan mellan olika samhällsnivåer.

Innehåll

Förord	1
Sammanfattning	2
1 Bakgrund	6
2 Geografin i rapporten	7
3 Regional tillväxt och utveckling	9
3.1 Kraftig koncentration av ekonomiska aktiviteter till storstäder	9
3.2 Arbetsproduktivitet ökar mest i norra Sverige	11
3.3 Skillnader i bruttoregionalprodukt per invånare ökar	13
3.4 Vissa framsteg vad gäller utsläpp av växthusgaser	15
3.5 BRP+ som mått på livskvalitet	17
4 Förändringar i det korta perspektivet	20
4.1 Ännu få tecken på återgång till normala konkursnivåer	20
4.2 Ökande antal arbetslösa i nästan alla län	21
4.3 Inkomstillväxten fortsatt stor i nordligaste Sverige	22
5 Demografiska förändringar	24
5.1 Fortsatt urbanisering som huvudtrend	25
5.2 Flyttrörlighet visar på varaktiga mönster	27
5.3 Fler barn behövs för att få till en hållbar befolkningsutveckling	30
5.4 Antalet och andelen äldre i befolkningen ökar	32
6 Befolkningens utbildning regionalt och lokalt	35
6.1 Regionala och lokala nyanser av ett kunskapssamhälle i förändring	36
6.2 Fler män behöver välja vidareutbildningar	37
6.3 En nyckelindikator för befolkningens utbildningsnivå	38
7 Arbetsmarknadens och kompetensförsörjningens geografi	40
7.1 Grad av sysselsättning mellan och inom län	41
7.2 Arbetsmarknader bortom agglomerationsekonomier	42
7.3 Sysselsättningsgrad efter sociala dimensioner	43
7.4 Positiv sysselsättningsutveckling i stora delar av landet	47
7.5 Bättre kompetensförsörjning i hela landet	49
7.6 Bättre kompetensmatchning genom ökad rörlighet och jobbyten	54
7.7 Arbetspendling för bättre matchning på arbetsmarknaden	55
8 Företag, företagare och näringsliv	60
8.1 Mäta företag	60
8.2 Företagens regionala struktur	63

8.3	Nyföretagandet som motor för regional och lokal tillväxt	63
8.4	Vilka är företagare?	66
8.5	Näringslivets dynamik	72
9	Slutsatser och medskick	78
10	Referenser.....	80
Bilaga	.....	83

Korrektur 2025-05-28, sida 26, andra stycke. Del av sista mening saknades.

1 Bakgrund

Den regionala utvecklingspolitiken syftar till att skapa möjligheter för utveckling i alla delar av landet. Detta sker i huvudsak genom insatser från EU, statliga myndigheter, regioner och kommuner. Emellertid är det framför allt den regionala nivån som utgör ett viktigt gränssnitt för genomförandet av politiken.

Territoriella olikheter signalerar att behov och förutsättningar skiljer sig åt mellan olika platser. För att lyckas med politikens genomförande är det således viktigt att beakta dessa olikheter. Information om förändringar mellan och inom olika delar av landet borde därför kunna användas för att på ett bättre sätt arbeta med regional utveckling och tillväxt.

Tillväxtverket har regeringens uppdrag att genomföra analyser för kunskapsutveckling för hållbar tillväxt och utveckling i gles- och landsbygder, små och medelstora städer samt storstadsområden. Det sker genom en mängd olika underlag och aktiviteter, bland annat genom rapporter om kommersiell service¹, regional kapacitet², indikatorer till regeringens budgetproposition³, BRP+ och analysunderlag kopplad till prognosystemet Raps.

Utöver Tillväxtverket är det många olika myndigheter, regioner, universitet och organisationer i Sverige och utomlands som också skapar relevanta kunskaper. Exempelvis tillhandahåller ESPON, OECD och Nordregio ett stort antal relevanta, anpassade och granskade underlag som kan göra nytta även i Sverige. Vi hänvisar därför löpande i text till kunskapsunderlag som kan användas för vidare studier.

I rapporten Tillstånd och trender för regional utveckling och tillväxt försöker vi arbeta fram ett samlat fakta- och kunskapsunderlag, relevant för olika aktörer på samtliga samhällsnivåer i Sverige. Inramning och utgångspunkt är Sveriges nationella strategi för hållbar regional utveckling 2021–2030, som har som syfte att ge vägledning och styrning om strategiska inriktningar och prioriteringar i det regionala utvecklingsarbetet.

I samma strategi beskrivs också viktiga samhällsutmaningar, såsom miljö- och klimatförändringar, demografiska förändringar samt ökade klyftor både inom Sverige och inom EU. Men även globalisering, teknisk utveckling och socioekonomi och sammanhållning anges som centrala faktorer för att uppnå målet för den regionala utvecklingspolitiken. Dessa utmaningar och faktorer bör dock också ses som utgångspunkt och till stor del även som grund för regional och lokal utveckling, ekonomisk tillväxt och välfärd.

Rapporten börjar med att beskriva några övergripande mått på regional tillväxt och utveckling för att sedan ta upp kortsiktiga förändringar i länen. Förutsättningar för utveckling och tillväxt behandlas i kapitlet om demografiska förändringar, befolkningens utbildning, arbetsmarknader och kompetensförsörjning samt företag, företagare och näringslivet. I ett avslutande kapitel sammanfattar vi våra iakttagelser och ger några rekommendationer.

---

¹ Tillväxtverket (2024). Tillgänglighet till grundläggande kommersiell service. Rapport 0478

² Tillväxtverket (2024). Lokal och regional utvecklingskapacitet. Rapport 0489.

³ Tillväxtverket (2022). Mäta regional utveckling. Rapport 0416.

2 Geografin i rapporten

Regionerna har en viktig roll och stort politiskt ansvar, där länet utgör det geografiska förvaltningsområdet. Beskrivningar och analyser på länsnivå har således fördelen att kunna sammankopplas med politikens genomförandestruktur. Men det är även viktigt att se på skillnader inom länen, bland annat mellan kommuner. Många gånger finns offentlig statistik tillgänglig på denna nivå.

Ofta är det dock mer intressant att beskriva inomregionala skillnader utifrån specifika geografiska egenskaper eller funktionella perspektiv. I regeringens nationella strategi för hållbar regional utveckling pekas glesbygder, landsbygder, öar, tätorter och städer ut som specifika geografiska områden. Det vill säga, dessa områden är av särskilt intresse för att belysa skillnader inom regional utveckling.

Det finns naturligtvis många olika möjligheter att dela upp Sverige i mindre geografiska enheter för att beskriva underliggande förändringsprocesser och strukturer. I denna rapport valde vi att redovisa inomregionala skillnader med hjälp av Tillväxtverkets indelning i kommuntyper. Fördelen är att indelningen avspeglar inomregionala skillnader i gängse policytermer i ett stad-och-land-perspektiv, uppdelat på landsbygdskommuner, blandade kommuner och storstadskommuner. Indelningen har också fördelen att utgå från en europeisk indelning, samtidigt som den kan brytas ned till en finare upplösning med fler kommuntyper. Nackdelen är att vissa funktionella geografiska samband inte tas upp.⁴

Kommuntyper används således för att illustrera strukturella skillnader mellan kommuner med liknande egenskaper samt som indelning för att visa skillnader inom länen. I Figur 1 och 2 nedan visas länsindelningen samt olika kommuners kommuntypstillhörighet och deras geografiska fördelning.

Sammanlagt bor

3 455 000 personer i storstadskommuner

4 200 000 personer i täta blandade kommuner

766 000 personer i glesa blandade kommuner

1 260 000 personer i tätortsnära landsbygdskommuner

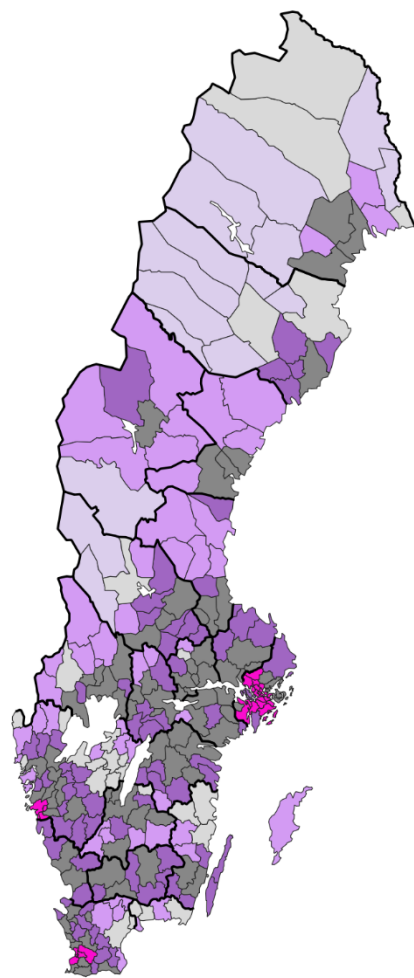
794 000 personer i glesa landsbygdskommuner

77 000 i mycket glesa landsbygdskommuner.

För en sammanställning av folkmängden efter kommuntyper på länsnivå, se bilagan.

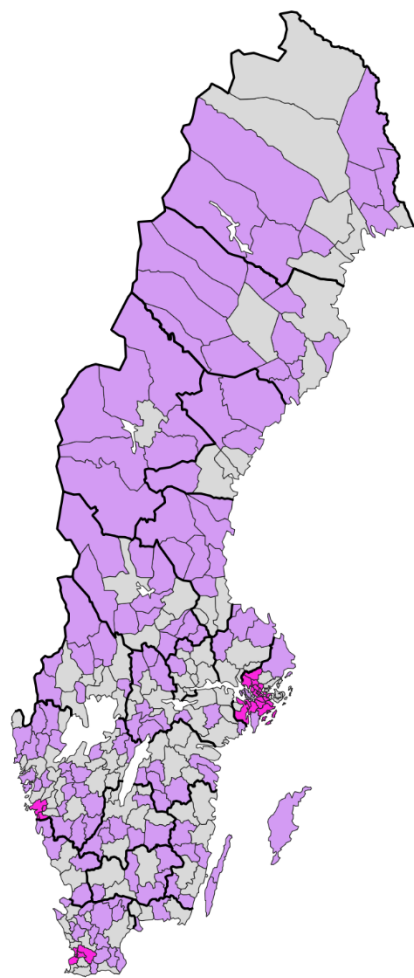
⁴ Tillväxtverket har nyligen uppdaterat indelningen Funktionella analysregioner (FA25) som kan användas för att göra olika samhällsekonomiska analyser i Sverige. Tillväxtverket (2025). Funktionella analysregioner 2025.

- Mycket glesa landsbygdskommuner [15]
- Glesa landsbygdskommuner [53]
- Tätortsnära landsbygdskommuner [80]
- Glesa blandade kommuner [29]
- Täta blandade kommuner [87]
- Storstadskommuner [26]

Figur 1. Kommunindelning i 6 kategorier.

Anm.: Antal kommuner anges inom parentes

- Landsbygdskommuner [148]
- Blandade kommuner [116]
- Storstadskommuner [26]

Figur 2. Kommunindelning i 3 kategorier.

3 Regional tillväxt och utveckling

I korthet

Ekonomiska aktiviteter i Sverige är i hög grad koncentrerade till storstadslänen, där Stockholms län ensamt bidrar med knappt 31 procent av BNP. Övriga län är inte oviktiga utan bidrar med en stor del av BRP-tillväxten över tid.

Arbetsproduktiviteten varierar mellan och inom länen, men ökningen är som störst utanför storstadslänen. Det tyder på att det är möjligt med tillväxt i samtliga regioner.

Det finns stora skillnader mellan och inom länen när det kommer till indikatorn BRP per invånare. Dessa skillnader har ökat mellan länen i Sverige och i varje fall inte minskat mellan olika regioner inom EU. En större asymmetri i detta avseende kan tyda på större behov av omfördelning mellan län och kommuner.

Län med stora basindustrier har generellt låga värden för BRP per utsläppt ton koldioxidekvivalenter, medan län med stora kunskaps- och tjänstesektorer har en mer utsläppseffektiv ekonomi. Det sker dock förbättringar i detta avseende i samtliga län och kommuntyper.

Skillnaderna i livskvalitetsindikatorn BRP+ är mindre än för BRP-relaterade mätningar. Det indikerar att det finns underliggande processer som bidrar till att utjämna olika aspekter av livskvalitet

Inledningsvis sammanfattas länens utveckling och tillväxt utifrån några centrala tillväxtmått, såsom bruttoregionalprodukt (BRP), bruttoregionalprodukt per sysselsatt, bruttoregional produkt per capita samt livskvalitetindexet BRP+. Vi utgår från dessa mått för att på ett övergripande sätt belysa några ingångsvärden för regional tillväxt och utveckling.

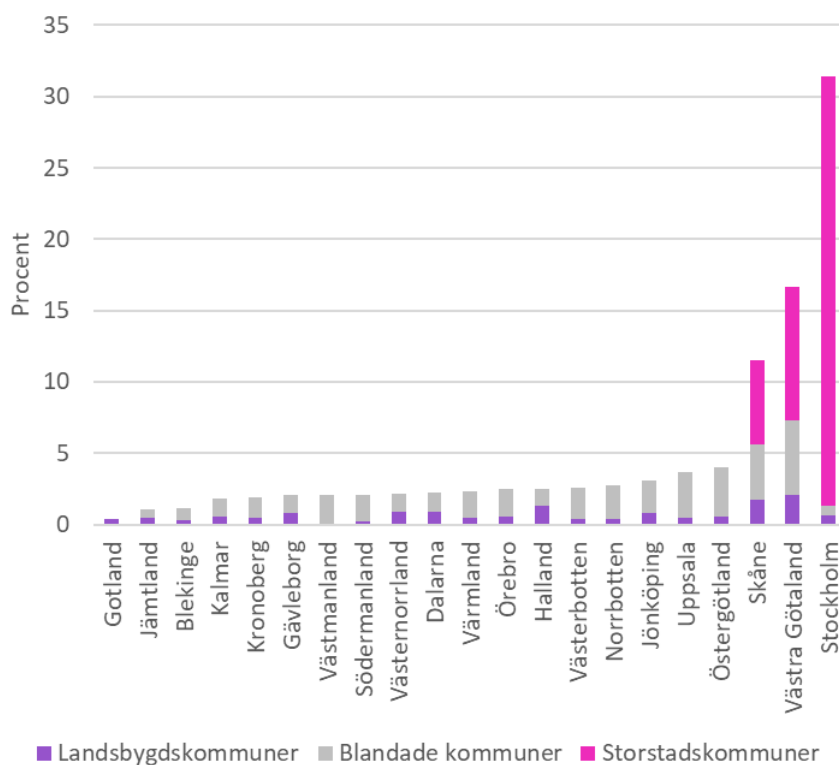
Den regionala tillväxten ses som ett resultat av en process, där de regionala och lokala förutsättningar som beskrivs senare i rapporten är utgångspunkten och även grunden för tillväxtens storlek. Det är den samlade tillväxten som ger ett större konsumtionsutrymme och en större välfärd för regionens invånare. En större fokus på regionala och lokala förutsättningar är därför också en viktig utgångspunkt för det regionala utvecklingsarbetet.

3.1 Kraftig koncentration av ekonomiska aktiviteter till storstäder

Bruttoregionalprodukt (BRP) anses vara det mest kompletta måttet på ekonomisk tillväxt på regional nivå, då det både inkluderar löner och eventuella driftöverskott. Som framgår av Figur 3 finns det stora skillnader gällande storleken på den regionala ekonomin, och år 2022 utgjorde storstadslänen knappt 60 procent av samtliga läns sammanlagda BRP, det vill säga Sveriges bruttonationalprodukt. Stockholms läns andel har legat någorlunda konstant på drygt 31 procent av BNP under den senaste tioårsperioden. Storleken på de övriga läners ekonomier är emellertid betydligt lägre.

Betydelsen av Stockholms läns storstadskommuner är ännu tydligare. Dessa kommuner skapar knappt 30 procent av rikets BNP-värde, samtidigt som de utgör nära 96 procent av Stockholms läns BRP. Till stor del korrelerar BRP-fördelningen mellan och inom länen med antalet invånare i respektive län och kommuntyp. Sammanlagt

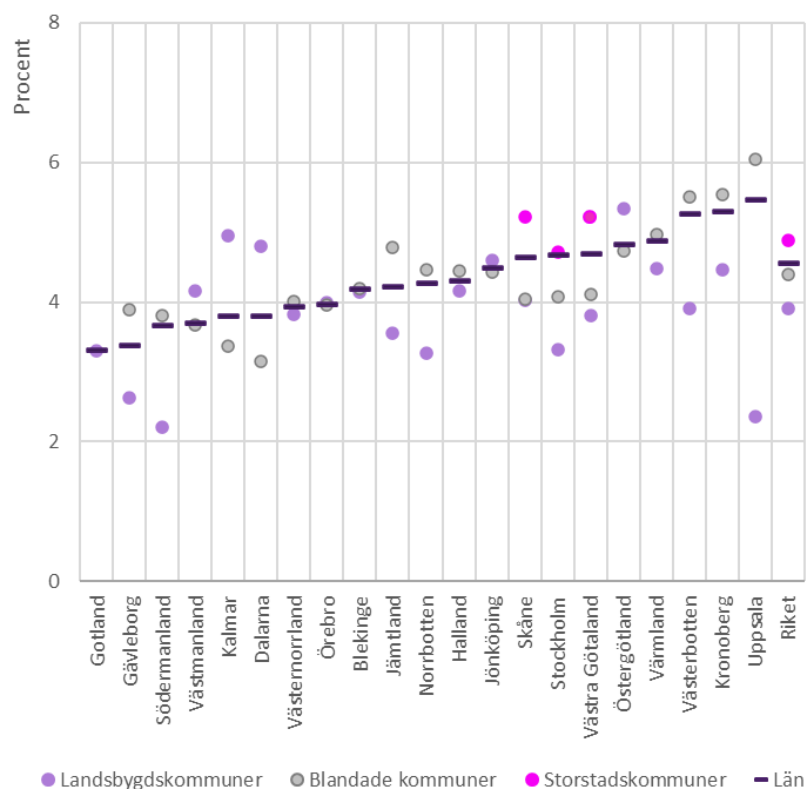
utgör landsbygdskommuner knappt 17 procent, blandade kommuner drygt 40 procent och storstadskommuner resterande 43 procent av rikets BNP.

Figur 3. Bruttoregionalprodukt (BRP) för år 2022, som andel av bruttonationalprodukt (BNP), fördelat på län och kommuntyp.
Källa: Regionalräkenskaper (SCB).

Vi har valt att använda förändringen i BRP som ett mått på regional tillväxt. Detta trots att BRP-förändringen snarare mäter förändring i ekonomisk aktivitet än ekonomisk tillväxt i en snävare bemärkelse. Trots pandemin och påbörjan av en svag ekonomisk utveckling i slutet av perioden, har samtliga län visat på en positiv BRP-tillväxt under perioden 2012–2022. Det var dock inte de största regionala ekonomierna som växte snabbast. Uppsala, Kronobergs, Västerbottens, Östergötlands och Värmlands län har visat på den kraftigaste tillväxten under denna period. Svagast var tillväxten i Gotlands och Gävleborgs län.

Att ett län har ett högt BRP till följd av stora driftöverskott i produktionen behöver dock inte innebära att det är resurser som kommer den regionala ekonomin till del, vare sig i form av investeringar eller skatteunderlag. Vinster och kapitalinkomster utgör inte en del av den kommunala skattebasen, och verksamheternas överskott kan mycket väl användas för investeringar i andra regioner och på andra platser.

Figur 4. Genomsnittlig årlig förändring av brutto regionalprodukt 2012–2022, löpande priser, efter län och kommuntyp.

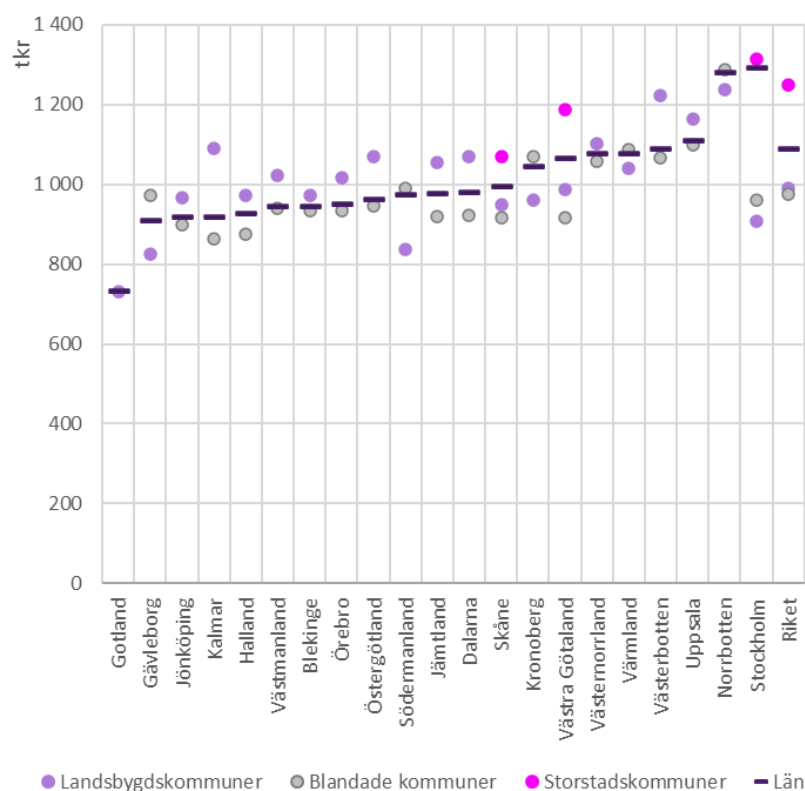
Källa: Regionalräkenskaper (SCB), egna beräkningar.

Emellertid kan länets totala BRP-mått vara missvisande, då den inte alls tar hänsyn till lokala och regionala förutsättningar. För att kunna jämföra länen med varandra används i stället BRP per sysselsatt samt BRP per capita, som utgör bättre mått på regional och lokal tillväxt och utveckling.

3.2 Arbetsproduktivitet ökar mest i norra Sverige

Måttet BRP per sysselsatt ger en ungefärlig indikation på lokal arbetsproduktivitet. Att antal sysselsatta används beror på att det saknas uppgifter om arbetade timmar på regional nivå, något som annars används för beräkningar av arbetsproduktivitet för riket. Arbetsproduktiviteten påverkas av näringslivsstrukturen regionalt och lokalt. Man bör emellertid inte dra några långtgående slutsatser om näringslivet utifrån enkla BRP-mått.

Trots stora olikheter har både Stockholms, Norrbottens och Uppsala län en arbetsproduktivitet som är större än riksgenomsnittet. En hög andel av kunskapsintensiva och kapitalintensiva näringar bidrar till relativt höga värden i dessa län. I Gotlands län är BRP per sysselsatt däremot relativt låg. Något anmärkningsvärd är den låga spridningen av BRP per sysselsatt mellan de olika kommuntyperna i exempelvis Värmland och Västernorrland.

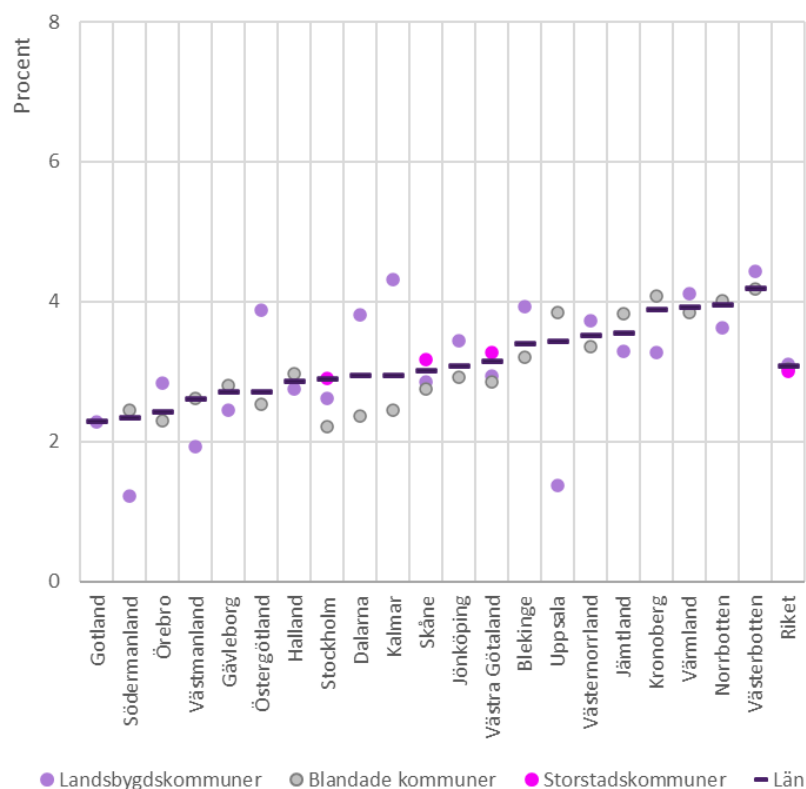
Figur 5. Arbetsproduktivitet 2022, angivet som BRP per sysselsatt, löpande priser, efter län och kommuntyp.

Källa: Regionalräkenskaper (SCB), egna beräkningar.

Jämfört med andra länder har Sverige haft en relativt låg produktivitet utvecklingen de senaste åren. Visserligen är produktiviteten mycket högre än för EU-genomsnittet, men efter att ha ökat i början av pandemin har det skett en tydlig förändring nedåt. Det kan ha att göra med att Sveriges produktivitet är mer konjunkturkänslig än andra länders.⁵

Förändringen över tid visar dock på relativt stora skillnader både mellan och inom länen, vilket visas i Figur 6. Västerbottens, Kronobergs, Värmlands och Norrbottens län visar på den kraftigaste årliga förändringen. Mindre är förändringen i Gotlands, Södermanlands, Västmanlands och Örebro län. Fram till och med år 2022 har pandemitödet dock minskat behovet av uppsägningar och konkurser, vilket även påverkat den beräknade arbetsproduktiviteten. Övergången till ett sämre konjunkturläge under 2022 har också påverkat länens utveckling olika. Uppgifter från regionalräkenskaperna visar bland annat på en kraftig försämring av arbetsproduktiviteten i både Dalarnas och Gävleborgs län mellan 2022 och 2023.

⁵ Tillväxtanalys (2021). Produktivitetstillväxt och dess drivkrafter.

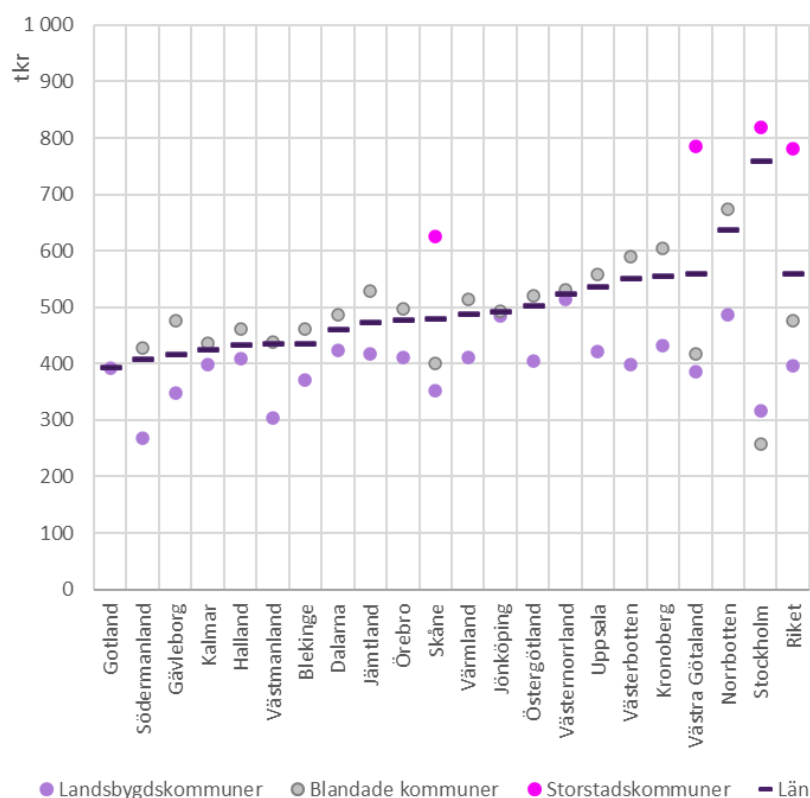

Figur 6. Genomsnittlig årlig förändring av arbetsproduktivitet som BRP per sysselsatt, löpande priser, 2012–2022, efter län och kommuntyp.
Källa: Regionalräkenskaper (SCB), egen beräkning.

3.3 Skillnader i bruttoregionalprodukt per invånare ökar

Bruttoregionalprodukt per capita är ett mått som ger en uppfattning om produktionsvärdens fördelning relativt länets population. Det kan användas som en indikator för ekonomisk utveckling och välbefinnande, även om det aldrig bör ses som ett heltäckande mått. Kritik mot BRP per invånare har framförts från många håll, varför andra bredare mått numera kompletterar indikatorn i regionernas strategiska arbete. På liknande sätt bör måttet även i denna rapport ses som ett komplement till övriga beskrivningar. Eftersom en stor del av regionalprodukten utgörs av beskattningsbar lön är måttet dock också intressant som en indikator på regionalt skatteunderlag. Detta trots förekomsten av arbetspendling över länsgräns samt rörlighet av eventuella driftsöverskott.

Skillnader mellan och inom länen är emellertid stora och storstadskommuner har i genomsnitt de högsta värdena, samtidigt som spridningen inom storstadslänen är stor. Landsbygdskommuner redovisar för det mesta betydligt lägre BRP per invånare. Gotlands, Södermanlands och Gävleborgs län har en svag tillväxt under perioden, och Skåne län avviker på samma sätt bland storstadslänen. Underliggande befolkningsförändringar behöver dock vägas in och kan delvis förklara skillnaderna. Stockholms län har den största regionalprodukten, men även flest invånare. Ändå har länet betydligt högre BRP per invånare än i övriga län. Norrbottens län är det enda län som kommer i närheten av Stockholms läns BRP per invånare-värde, vilket visar på länets ekonomiska styrka.

Figur 7. BRP per invånare för år 2022, efter län och kommuntyp.
Källa: Regionalräkenskaper (SCB).

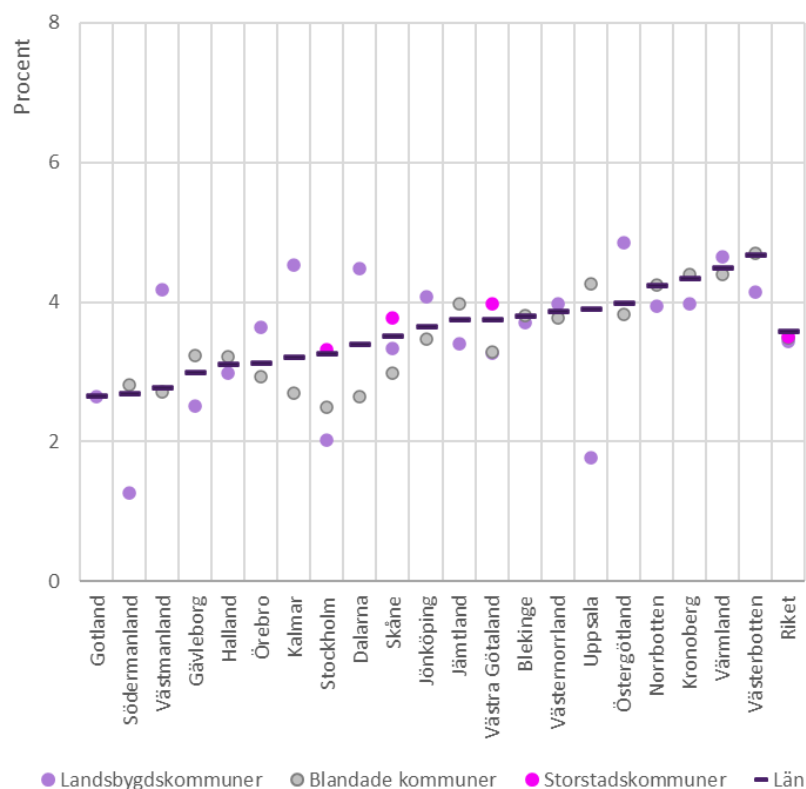
Över tid har BRP per capita utvecklats positivt i samtliga län och kommuntyper, och som mest i Västerbottens, Värmlands, Kronobergs och Norrbottens län. Det finns dock stora inomregionala skillnader. Jämförs den svenska statistiken med statistik från Eurostat för EU-länder och regioner, framkommer att de långsiktiga skillnaderna mellan länderna har minskat, men att detta delvis kommer med kostnaden av ökade skillnader inom länderna. Sverige går mot ökade regionala skillnader, medan exempelvis Portugal, Finland och Österrike rör sig i motsatt riktning.⁶ För Sverige har utvecklingen de senaste 40 åren närmast suddat ut efterkrigstidens kraftiga utjämning, menar forskare.⁷

Som tidigare nämnts kan BRP per capita ge en fingervisning om storleken på det lokala skatteunderlaget. Således kan måttet även tolkas som ekonomiskt utrymme för att utveckla den lokala och regionala välfärden. Utifrån ett politiskt perspektiv är det således viktigt att även i framtiden stimulera ekonomin på platser med särskilt svaga förutsättningar, eller på annat sätt öka de kommunala skatteintäkterna.⁸

⁶ OECD (2023). Regional Outlook 2023.

⁷ Enflo K, Henning M (2022). Ekonomiska skillnader mellan svenska regioner under efterkrigstiden. Ymer 2022. Svenska Sällskapet för Antropologi och Geografi. S.66.

⁸ En möjlighet är samfundsskatt som används i Finland. Se exempelvis Finansministeriet (u.å.). Näringsbeskattning. <https://vm.fi/sv/naringsbeskattningen>

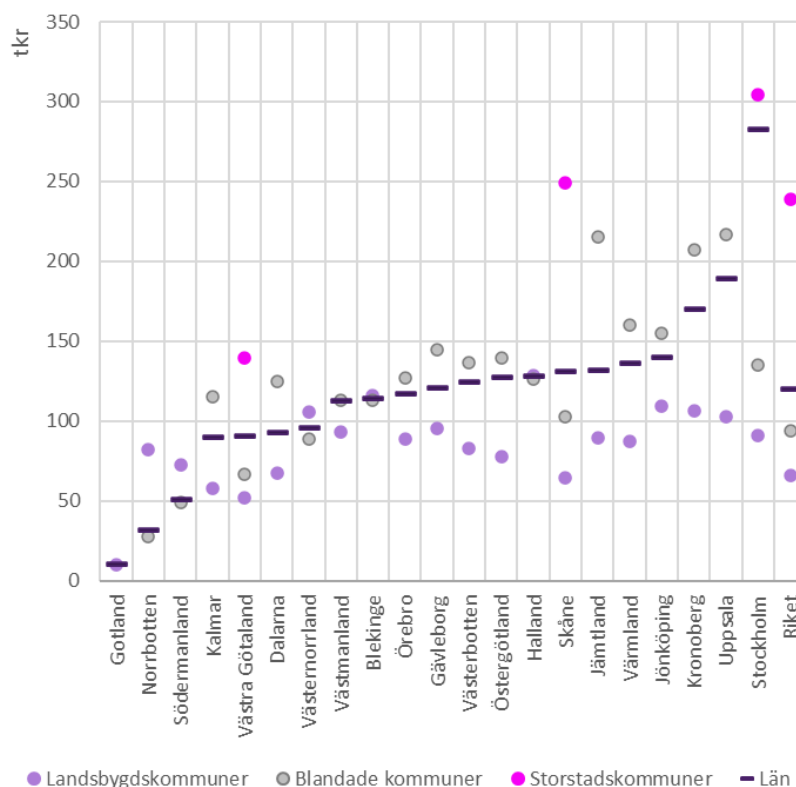

Figur 8. Genomsnittlig årlig förändring BRP per invånare 2012–2022, efter län och kommuntyp. Källa: Regionalräkenskaper (SCB).

3.4 Vissa framsteg vad gäller utsläpp av växthusgaser

Fördelningen av utsläppsintensiva näringar och industri påverkar naturligtvis också klimatutsläppen. Ett mått som beskriver detta är BRP per utsläppt ton koldioxidekvivalenter. Gotlands, Norrbottens och Södermanlands län avviker tydligt från övriga län med relativt låga värden, vilket innebär en svag utsläppseffektivitet. Det är också i dessa delar av Sverige som den mest utsläppsintensiva basproduktionen finns. Län med en stor andel tjänsteintensiva näringar, som Stockholms, Uppsala och Kronobergs län genererar dock relativt höga värden på BRP per utsläppt ton koldioxidekvivalenter.

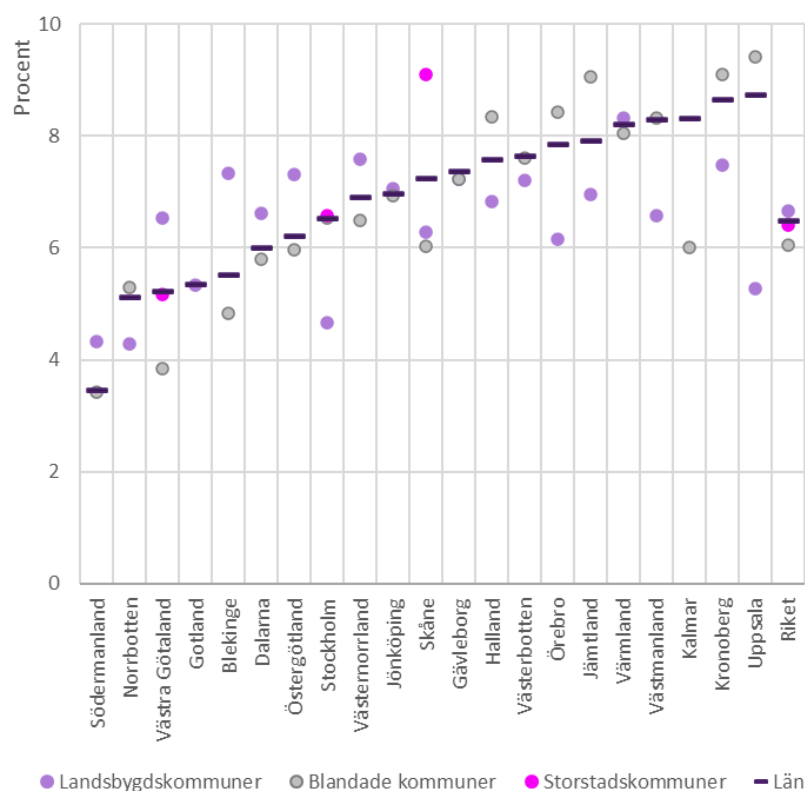
Generellt är det stor spridning mellan och inom länen när det gäller denna indikator. Dessa skillnader belyser inte minst den stora variationen i det lokala näringslivets struktur, och är viktiga att beakta vid utformandet av regler och insatser. Två län, Blekinge och Halland, avviker dock från den generella trenden. I dessa län tycks utsläppseffektiviteten vara oberoende av kommuntyp.

Figur 9. Bruttoregionalprodukt per ton utsläppt koldioxidekvivalenter, 2022, efter län och kommuntyp. Källa: Regionalräkenskaper (SCB), Miljöräkenskaper (SCB), egen beräkning.

Det är viktigt att förändringen över tid pekar åt rätt håll. Det vill säga att de ekonomiska värdena blir större per utsläppt ton koldioxidekvivalenter. Detta eftersom det görs stora investeringar, både privata och offentliga, i att minska samhällets klimatpåverkan. För perioden 2012–2022 kan det noteras att utsläppen av koldioxidekvivalenter minskat i genomsnitt 1,9 procent per år för riket totalt. Förändringen var mindre för Norrbottens, Västerbottens och Södermanlands län, och det sistnämnda länet hade till och med liten utsläppsökning. I Västmanlands och Kalmar län minskade utsläppen som mest under samma period.

Att sätta utsläppen i relation till bruttoregionalprodukten ger ett mått på hur förändringarna relaterar till den ekonomiska utvecklingen i länet. En mycket gynnsam utveckling kan noteras för Uppsala och Kronobergs län, med en genomsnittlig årlig ökning av BRP per utsläppt ton koldioxidekvivalenter på 9 procent. I industritunga län som Södermanlands, Norrbottens, Västra Götalands och Gotlands län har ökningen varit mindre.

Figur 10. Genomsnittlig årlig förändring av BRP per utsläppt ton koldioxidekvivalenter, löpande priser, 2012–2022, efter län och kommuntyp.

Källa: Regionalräkenskaper (SCB), Miljöräkenskaper (SCB), egen beräkning.

3.5 BRP+ som mått på livskvalitet

En bredare syn på utveckling och framsteg är dock nödvändig för att fånga hela spektrumet av samhällsinsatser som syftar till att öka en kommuns attraktivitet eller minska skillnader mellan olika delar av landet.⁹

Ett konkret verktyg för denna bredare syn är BRP+, som används för att analysera olika aspekter av livskvalitet samt möjliggör jämförelser mellan län och kommuner.

¹⁰ I denna rapport används verktyget för att ge en mer övergripande helhetsbild.¹¹ Indikatorn används i det här sammanhanget i första hand för att beskriva hur livskvalitet ser ut och utvecklas ur ett territoriellt perspektiv med fokus på inomregionala skillnader mellan de olika kommuntyperna. Alltför långtgående slutsatser bör dock inte dras utifrån denna mätning, också på grund av hur BRP+ är uppbyggt.

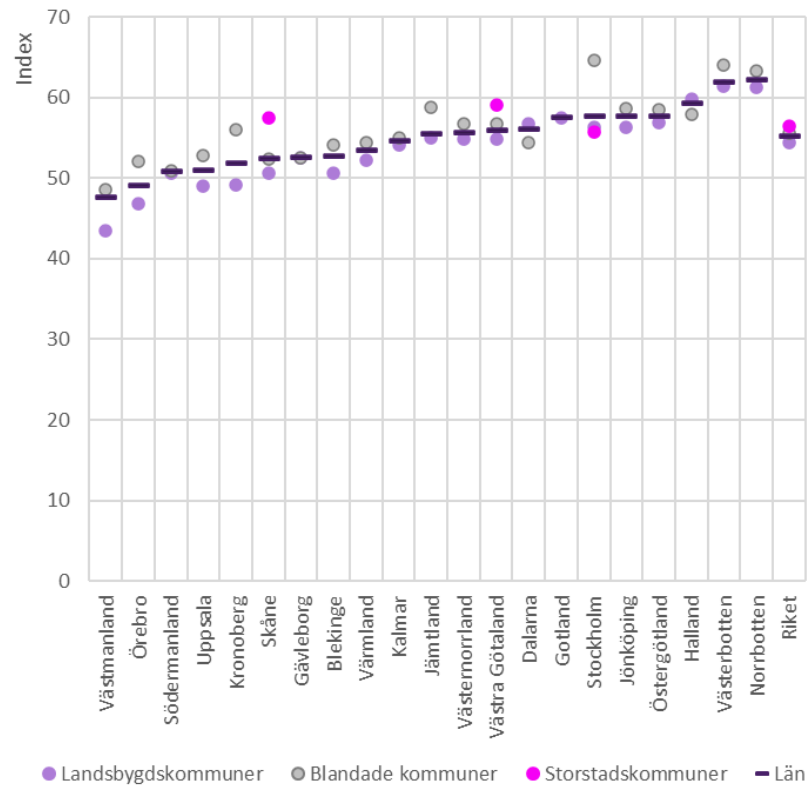
Som framkommer i Figur 11 nedan är skillnaderna i livskvalitetsindikatorn mellan länen mindre än för de BRP-relaterade indikatorerna ovan. Det tyder på att det finns underliggande processer som bidrar till att utjämna olika aspekter av livskvalitet.

⁹ OECD (2023). Rethinking regional attractiveness in the Norrbotten County of Sweden.

¹⁰ [Breddat mått på regional utveckling \(BRP+\) - Tillväxtverket](#), besökt 2025-02-27

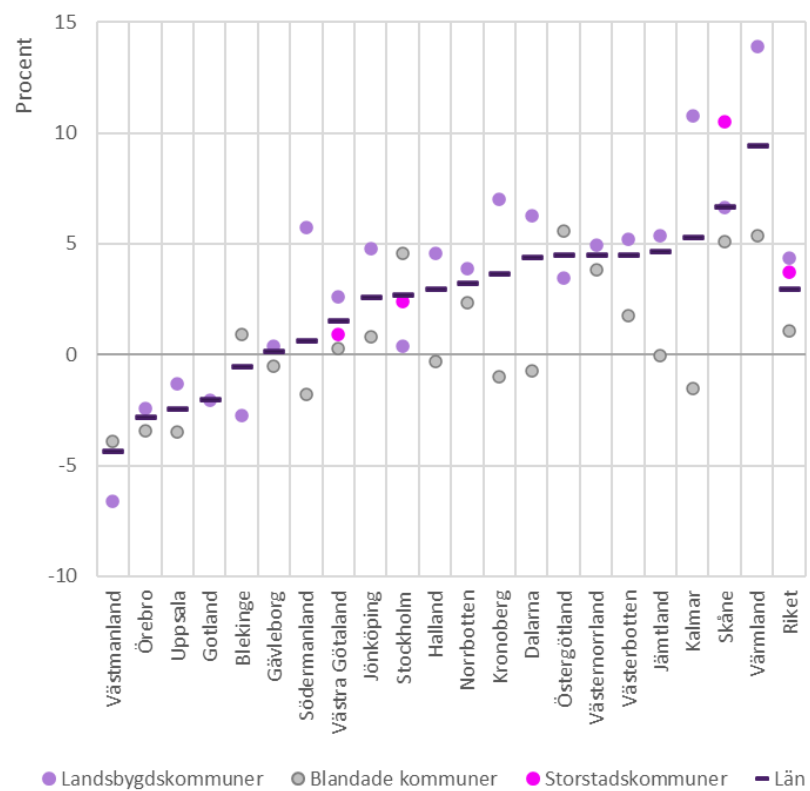
¹¹ Livskvalitetsindex från BRP+ är ett indexerat mått som bygger på utfallet av ett 50-tal indikatorer inom 12 temaområden med hög relevans för individens livskvalitet. Dessa utgörs bland annat av: hälsa; medborgarengagemang och demokratisk delaktighet; utbildning och kompetens; tillgänglighet till tjänster; samt, sociala relationer och tillit.

BRP+ mätningen avser emellertid år 2021, vilket medför att eventuella pandemiefekter inte kan uteslutas. Norrbottens län har med ett indexvärde på 62 den högsta genomsnittliga livskvaliteten enligt BRP+ och Västmanlands län med 48 den lägsta. Något mindre är skillnaderna inom länen. Den största variationen i livskvalitet inom ett län återfinns i Stockholm, Kronoberg och Skåne.

Figur 11. BRP+, livskvalitetsindex, 2021, efter län och kommuntyp.
Källa: Tillväxtverket, egen beräkning

Figuren nedan visar att BRP+ ökat över tid i de flesta län och i riket som helhet under de senaste fem åren. Västmanlands, Örebro, Uppsala och Gotlands län visar dock på en kraftigt försämrad livskvalitet under perioden, medan den i Blekinge, Gävleborgs och Södermanlands län var närmast oförändrad. Skillnader inom länen är också stora i många fall, och ofta är det landsbygdkommuner som visar på en bättre utveckling än blandade kommuner.

Figur 12. Förändring av BRP+, livskvalitetindex, 2016–2021.
 Källa: BRP+ (Tillväxtverket), egen beräkning.

4 Förändringar i det korta perspektivet

I korthet

Den svenska ekonomin påverkas av snabba omvärldsförändringar, inflation och ränteläge, vilket även har inverkan på hushållens konsumtion och företagens investeringar.

Antalet konkurser ökat, särskilt efter pandemin. Dessutom har arbetslösheten ökat i nästan hela riket, framför allt i vissa län som Västerbottens och Västra Götalands län.

Utvecklingen har medfört ökade skillnader i inkomstillväxt mellan länen. I förlängningen påverkar en svag inkomstillväxt också offentliga inkomster och serviceutbudet.

Sveriges regioner påverkas av omvärldsförändringar, inflation och ränteläge. Detta slår också mot hushållens konsumtion och företagens investeringar, anställningar och omsättning. Beroende på konjunkturläget kan efterfrågan på olika stöd förändras.^{12,13} Det kan emellertid vara svårt att särskilja om företagens finanseringsbehov är sammanlänkat med exempelvis näringslivets gröna strukturomvandling eller beror på tillfälliga konjunktursvackor.¹⁴ Utifrån ett samhällsintresse kan det vara önskvärt att stötta i det förra fallet, men inte nödvändigtvis i det senare. Ett givet konjunkturläge torde dock påverka olika typer av stöd på olika sätt.

Det finns emellertid få indikatorer som avspeglar näringslivets och samhällets aktuella läge regionalt och lokalt. Den mest pålitliga statistiken redovisas med ett par års eftersläpning, eller så saknas statistik på läns- och kommunnivå helt. Med indikatorerna nedan försöker vi kompensera för dessa brister och möjliggöra att geografiska skillnader här och nu kan beaktas i olika framtidsbedömningar. Indikatorerna visar det aktuella läget jämfört med läget ett år tidigare samt jämfört med ett långtidsgenomsnitt på tio år. De uppdateras årligen i samband med avrapportering av resultatindikatorer till regeringen och budgetpropositionen på området.

4.1 Ännu få tecken på återgång till normala konkursnivåer

Under 2024 försattes 10 700 företag med sammanlagt 26 800 anställda i konkurs. Jämfört med ett år tidigare ökade antalet konkurser med 28 procent. Antalet konkurser började ta fart redan 2022 efter att olika stödprogram till företag i samband med coronapandemin avslutades. Situationen förvärrades dock ytterligare av ökade energipriser och stigande inflation till följd av Rysslands krig i Ukraina.

Antalet anställda berörda av konkurser kan också beskrivas länsvis. I Figur 13 visas antal anställda berörda av konkurser år 2024 jämfört med genomsnittet de senaste tio åren, samt den procentuella förändringen mellan 2023 och 2024. Intresseväckande är de relativt stora skillnaderna mellan de olika länen, och att det i 13 av länen syns en försämring både i det korta och i det långa perspektivet. Gotlands län har drabbats särskilt kraftigt av konkurser det senaste året, men antalet berörda

---

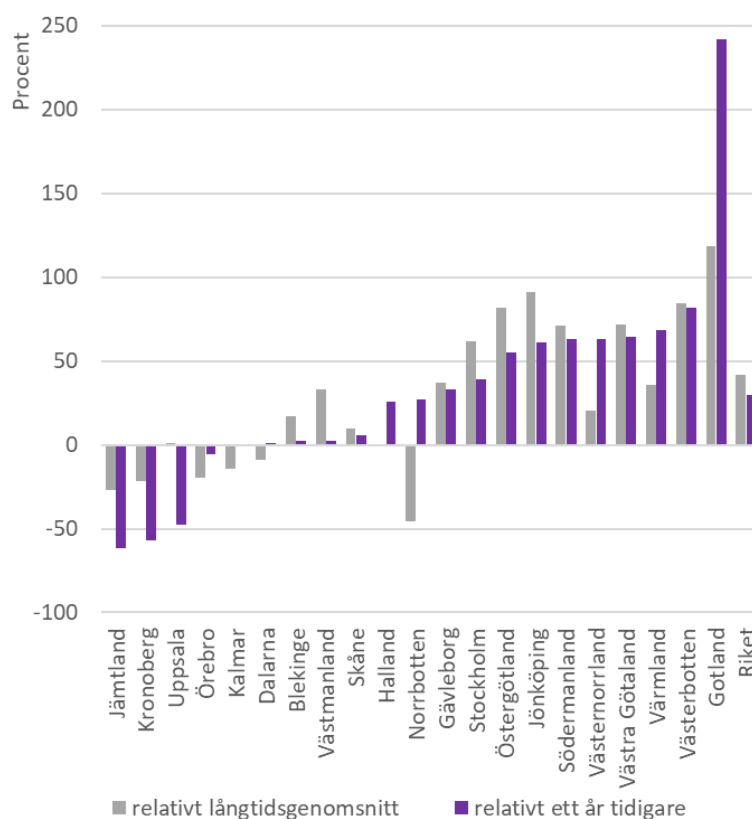
¹² Tillväxtverket (2020). Kartläggning av små och medelstora företags upplevda hinder och stödbehov vid export.

¹³ [Tillväxtverkets olika stöd](#). Besökt 2025-01-25

¹⁴ Tillväxtanalys (2016). De regionala företagsstöden – ändamålsenliga eller otidsenliga?

anställda var relativt lågt året innan. Därtill har Gotlands, Jönköpings, Västerbottens och Östergötlands län haft en utveckling som varit över genomsnittet i det långa perspektivet. I flera andra län har antalet anställda berörda av konkurser minskat. I Norrbottens, Jämtlands, Kronobergs och Örebro län har läget vad gäller drabbade anställda förbättrats på både kort och lång sikt.

Det kan finnas många olika förklaringar till att så många anställda drabbats av konkurser. Exempelvis kan det tyda på ett svagt företagsklimat och dålig företagskultur, men även på en ogynnsam befolkningsutveckling.¹⁵ Relativt befolkningen har Stockholms län flest konkurser. Skillnaderna mellan länen kan också tyda på strukturella skillnader i näringslivet, där förutsättningarna kan skilja sig åt mellan olika delar av landet. Uppgången nationellt och i flertalet av länen mellan 2023 och 2024 visar också att toppen på utvecklingen kanske inte har nåtts än. Bland annat har alla efterverkningar från coronapandemin ännu inte upphört. Ytterligare försämringar av det ekonomiska läget kan således leda till en ny våg av konkurser.

Figur 13. Förändring av antalet anställda som berörts av konkurser 2024 jämfört med det genomsnittliga antalet 2014–2024 samt jämfört med antalet som berördes ett år tidigare, 2023, efter län. Källa: Tillväxtanalys, egna beräkningar.

4.2 Ökande antal arbetslösa i nästan alla län

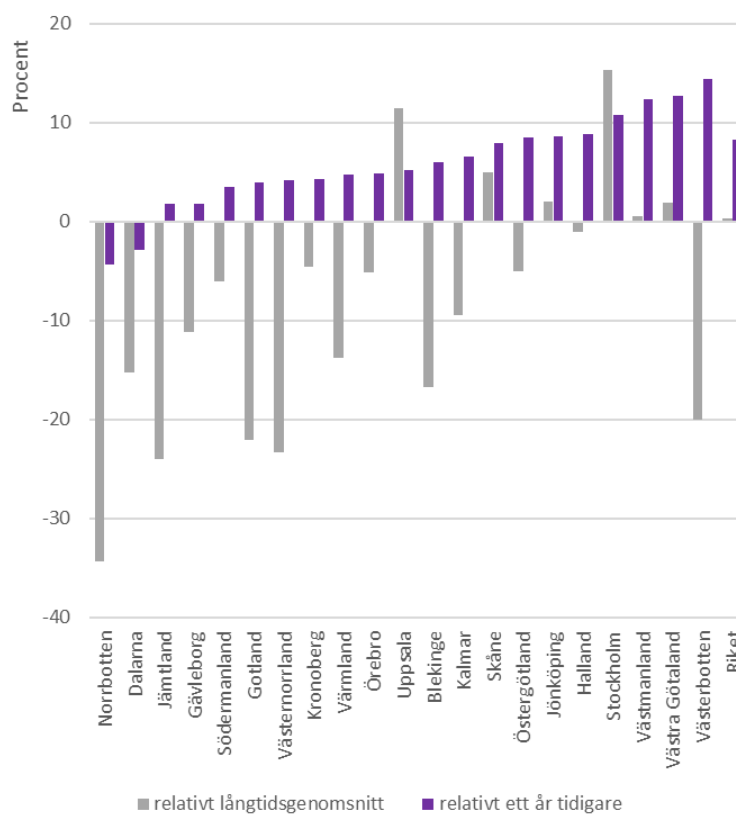
Antalet arbetslösa har fortsatt öka under de senaste två åren. Fjärde kvartalet 2024 var totalt 368 000 personer öppet arbetslösa eller i konjunkturåtgärder enligt

¹⁵ Se även Tillväxtverket (2022) Kommuners sårbarhet 2022. Rapport 0394. för en mer djupgående analys av lokal sårbarhet och bärkraftig.

uppgifter från Arbetsförmedlingen.¹⁶ Något fler män (52 procent) än kvinnor (48 procent) är registrerade som arbetslösa i riket totalt. Enbart Stockholms län har en något större andel arbetslösa kvinnor än män i slutet av 2024. I Norrbottens och Västerbottens län är kvinnors andel av samtliga arbetslösa totalt enbart 43 procent. I stort sett i samtliga län har dock könsfördelningen utjämnats över tid.

Jämfört med ett år tidigare ökade antalet arbetslösa i samtliga län, förutom i Norrbottens och Dalarnas län. Störst var uppgången i Västerbottens, Västra Götalands, Västmanlands och Stockholms län. I dessa län ökade antalet arbetslösa med över 10 procent på ett år.

Relativt långtidsgenomsnittet för antal arbetslösa kan det ändå noteras en ett bättre läge i flertalet län. I Norrbottens, Jämtlands, Västernorrlands, Gotlands och inte minst Västerbottens län är långtidsgenomsnittet betydligt lägre än värdet för den senaste mätningen i slutet av år 2024. Situationen i Stockholm, Uppsala och Skåne län är den omvända – antalet arbetslösa fjärde kvartalet 2024 är betydligt högre än det långtidsgenomsnittet i respektive län. Förändringen i antalet arbetslösa i det korta och långa perspektivet återges i Figur 14.

Figur 14. Förändring av antalet öppet arbetslösa och arbetslösa i konjunkturåtgärder fjärde kvartalet 2024 jämfört med ett långtidsgenomsnitt för fjärde kvartalet 2013–2024 samt jämfört med ett år tidigare, 2023, efter län.

Källa: Raps, egen beräkningar.

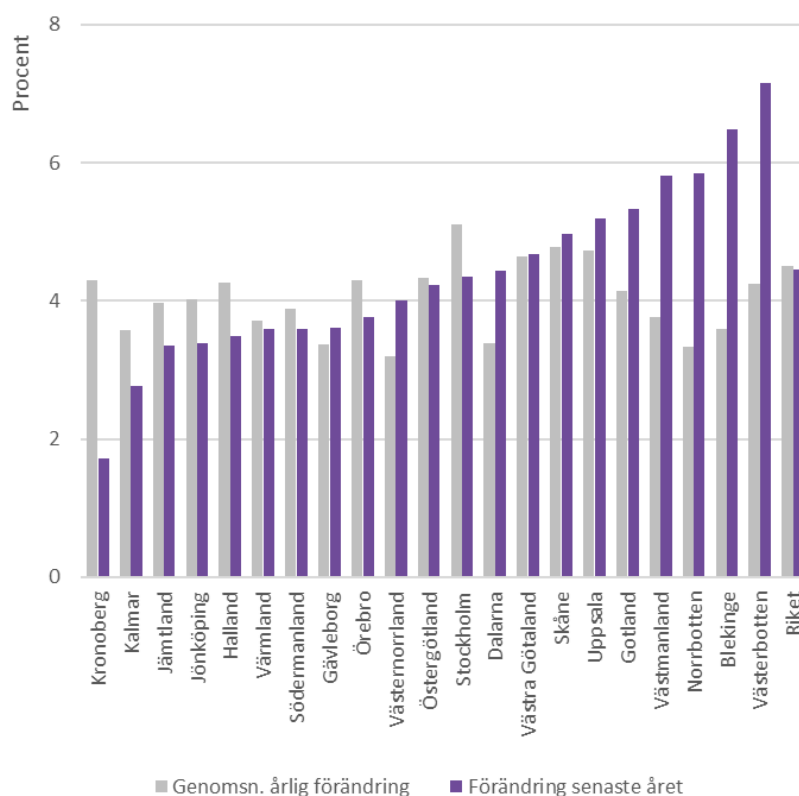
4.3 Inkomstillväxten fortsatt stor i nordligaste Sverige

Förändringar i arbetsinkomster har direkta konsekvenser för den offentliga servicen, eftersom skatter på arbete är en viktig del av de offentliga inkomsterna. Den

¹⁶ Arbetsförmedlingen (u.å.). Statistik och analyser. <https://arbetsformedlingen.se/statistik/>

senaste tillgängliga statistiken på modellbaserade lönesummor indikerar en oförändrad tillväxt för dessa mellan första halvåret 2023 och första halvåret 2024 jämfört med det årliga genomsnittet för första halvåren 2013/14 till 2022/23.

I nio län, bland annat Stockholms län, är den aktuella inkomstillväxten lägre än långtidsgenomsnittet. I Kronobergs och Kalmar län är även tillväxten på ett år betydligt lägre än i de övriga länen. En stor inkomstillväxt finns däremot i Västerbottens och Blekinge län. Aktuella förändringar i samband med neddragningar på Northvolt syns inte i statistiken ännu.

Figur 15. Genomsnittlig årlig inkomstillväxt första halvåren 2013/14–2022/23 samt förändringen av den modellbaserade lönesumman första halvåret 2023 till första halvåret 2024, löpande priser, efter län.

Källa: SCB (lönesumma), Raps (modellbaserad lönesumma), egna beräkningar.

Jämförs skillnader mellan länen på genomsnittet för årliga inkomstförändringar över en längre period har dock Stockholms län den högsta tillväxttakten. Efter Stockholm kommer Skåne, Uppsala och Västra Götalands län. Västernorrlands, Norrbottens och Gävleborgs län redovisar landets lägsta inkomstillväxt. Tillväxten i Norrbottens län utgår dock från en redan hög nivå, vilket visades i det inledande kapitlet.

5 Demografiska förändringar

I korthet

Befolkningsutvecklingen är positiv eller har stabiliserats i samtliga län. Landsbygdskommuner har dock i genomsnitt en svagare befolkningstillväxt än övriga kommuner och krymper i flera län. För övriga kommuntyper inom länen noteras en ibland kraftig befolkningsökning.

Urbanisering är fortfarande en övergripande trend och syns både som befolkningsförskjutningar mellan länen till storstäder och som flyttrörelser inom länen mot regionala centra. Både generella demografiska förändringar och flyttrörelser mellan olika delar av landet förstärker regionala och lokala utmaningar kopplade till arbetskrafts- och kompetensförsörjning.

Pandemin har inte förändrat flyttströmmarna inom landet i någon större omfattning. Tvärtom har det flyttunderskott som syntes i storstadskommunerna under pandemin nu åter blivit ett överskott. Glesa blandade kommuner har däremot behållit förbättringen från under pandemin. Generellt är dock stora flyttunderskott inom Sverige ett problem för många mindre landsbygdskommuners och blandade kommuners framtida utveckling.

Befolkningsframskrivningar utgår generellt från en lägre befolkningstillväxt och en negativ befolkningsutveckling i flera län. En åldrande befolkning kommer att förbli en generell trend som berör samtliga län och de flesta kommuner.

Färre personer i förvärvsåldern behöver stå för försörjning av en växande andel äldre som lämnat arbetsmarknaden. Det gäller framför allt landsbygdskommuner. Det påverkar den lokala ekonomin och arbetsmarknaden, men också efterfrågan på offentliga tjänster och kommunernas kostnader generellt.

Demografin påverkar regioners och kommuners utveckling i grunden. Minskat barnafödande och mindre invandring gör att vissa demografiska förändringar, som ökningen av befolkningens genomsnittliga ålder, kommer att gå snabbare än hittills.

Den ekonomiska utvecklingen och konjunkturläget är viktiga för inkomster och välfärd, men demografiska förändringar är ännu mer grundläggande för hur länder, regioner och kommuner utvecklas över tid. Förändringar av antalet födda, döda, in- och utflyttningar bestämmer folkmängden och med det även basen för all utveckling och ekonomisk tillväxt. Men mekanismerna bakom dessa demografiska förändringar är många och komplexa, inte minst vid tillämpning av ett territoriellt perspektiv.

Efter en lång period av befolkningstillväxt som präglats av stor invandring och relativt högt antal födda barn, ser vi i dag en betydligt lägre tillväxt än tidigare. SCB:s senaste befolkningsframskrivning från år 2024 utgår därför från en långsammare befolkningstillväxt. Till 2040 förväntas Sveriges befolkning bara öka med 0,4 miljoner invånare från dagens 10,6 miljoner. Detta kan jämföras med en befolkningsökning på 1,6 miljoner invånare de senaste två decennierna.

Jämfört med andra skeenden i samhället handlar demografin dock om relativt långsamma och i stora drag förutsägbara förändringsprocesser, som kan, åtminstone i några avseenden, hanteras inom ramen för politikens möjligheter.

5.1 Fortsatt urbanisering som huvudtrend

Trots den kraftiga befolkningstillväxten de senaste två decennierna framkommer få förändringar från tidigare mönster i den regionala befolkningsutvecklingen. Det är framför allt storstadslänen och storstadskommunerna som växer mest. Även Uppsala och Hallands län visar på en befolkningsökning över genomsnittet för riket. Flera andra län har dock en betydligt långsammare utveckling. Sammanlagt ser vi dock en positiv eller i stort sett oförändrad befolkningsutveckling i samtliga län.

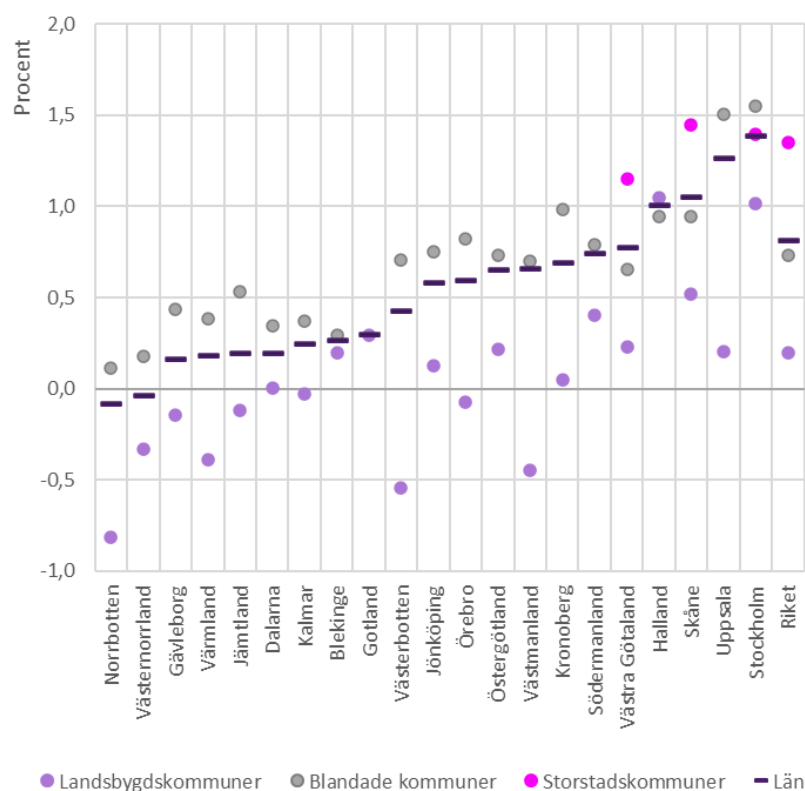
Men som framgår av Figur 16 är variationen både mellan och inom länen stor. Mer urbana områden, det vill säga storstadskommuner och blandade kommuner, har generellt haft en starkare befolkningsutveckling under perioden 2003–2023. Mycket svagare var utvecklingen i landsbygdskommunerna. I nio län har landsbygdskommunernas befolkning till och med minskat. Enbart i Hallands län har landsbygdskommunerna en större befolkningsökning än de övriga delarna i länet.

Utvecklingen medför dock en allt större koncentration av befolkningen till storstadslänen, som numera tillsammans innehar 54 procent av Sveriges befolkning. Exempelvis har Stockholms läns befolkningsandel ökat med 2,5 procentenheter till 23 procent de senaste två decennierna, vilket även understryker länets funktion och attraktivitet. Samtidigt står övriga riket för en allt mindre andel av Sveriges befolkning, där Norrlands andel numera uppgår till 11 procent, och resterande län för mindre än 35 procent. Denna förskjutning av befolkningsandelar tyder på en fortsatt urbanisering i Sverige. Även om befolkningsförändringar är relativt gynnsamma i stora delar av landet förstärker en fortsatt urbanisering många utmaningar på regional och lokal nivå.

Som framgår av Figur 16 är det möjligt att avspegla urbaniseringsprocessen på flera olika geografiska nivåer och även inom länen. Det är dock viktigt att betona att bara en del av den ökade urbaniseringen beror på att människor lämnar landsbygden för städerna. En ökande befolkning i städerna beror också på andra demografiska faktorer såsom yngre befolkning och därav fler barn samt en större invandring.¹⁷ Men även om landsbygdskommunernas bidrag till städernas befolkningstillväxt är relativt liten, är förlusterna ändå stora i förhållande till landsbygdskommunernas storlek.

---

¹⁷ Kungliga Ingenjörsvetenskapsakademien – IVA (2017). Den urbana utvecklingens drivkrafter och konsekvenser.

Figur 16. Genomsnittlig årlig befolkningsförändring, 2003–2023, efter län och kommuntyp. Källa: Befolkningsregister (SCB), egna beräkningar.

Samtliga län har emellertid växande delar, vilket kan ses som en viktig strategisk utgångspunkt och hävstång för insatser som förbättrar för hela länet. Även om den ojämna befolkningsutvecklingen ofta skapar spänningar inom länen kan det också leda till nya möjligheter. Ökar befolkningen i länets största kommun, kan olika ekonomiska processer utlösas, som i sin tur stärker övriga kommuners näringsliv. Den samlade samhällsnyttan från denna utveckling kan då även spridas utanför de urbana kärnområdenas omedelbara räckvidd. Detta sker genom en ökad arbetspendling, större efterfrågan på landsbygdens tjänster och varor, eller via ökat utrymme för omfördelning av offentliga skattefinansierade resurser.

Hur landsbygder och städer kan dra nytta av varandra har belysts i många olika rapporter.^{18,19} Det är dock viktigt att i dessa sammanhang även se på olika landsbygdskommuners specifika förutsättningar. Landsbygdskommuner nära en större stad har andra möjligheter än glest befolkade landsbygdskommuner längre bort från städer. Denna enkla insikt är relevant för nationella insatser, men bör även vara relevant inom ett specifikt län och arbetet med regionala utvecklingsstrategier.²⁰ Det handlar inte nödvändigtvis om att enbart fokusera på befolkningstillväxt som lösning, utan snarare om att få till ett anpassat strategiskt omställnings- och anpassningsarbete på lokal nivå.

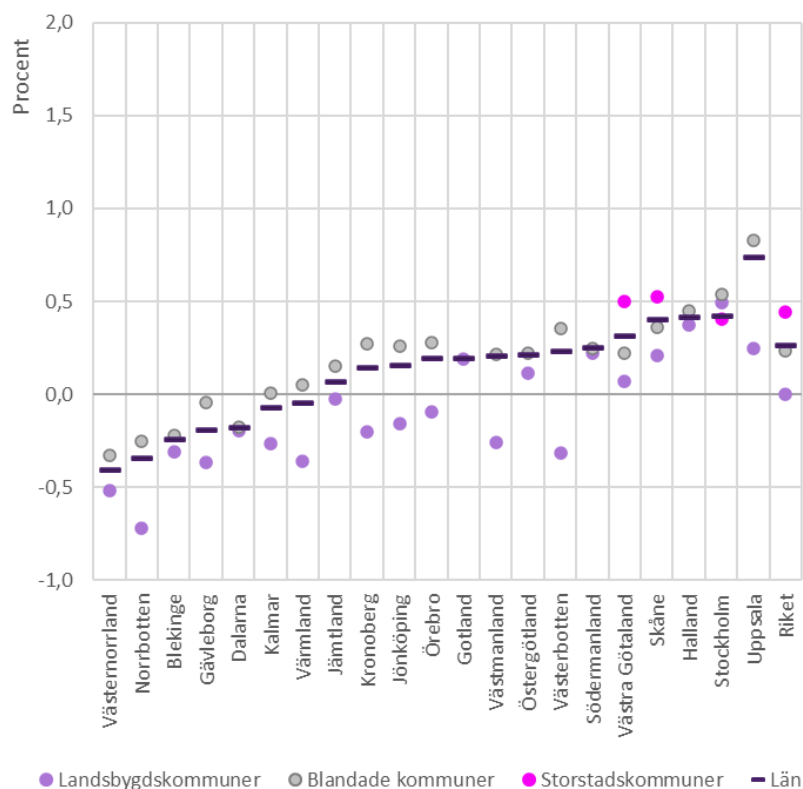
Utifrån den nuvarande demografiska utvecklingen kommer det att bli svårare att förlita sig på befolkningstillväxtens positiva effekter på den ekonomiska

¹⁸ ESPON (2019). Urban-rural connectivity in non-metropolitan Regions. URRUC.

¹⁹ Björling N, Fredriksson J (2018). Relationer mellan stad och land i det regionala stadslandskapet. Mistra Urban Futures Reports.

²⁰ Tillväxtverket (2021). Geografier som inte syns. Om Landsbygder och städer i de regionala utvecklingsstrategierna. Rapport 0362.

utvecklingen. Bland annat visar SCB:s befolkningsframskrivning att flera län riskerar att få en negativ befolkningsutveckling, både i landsbygdskommuner och i de mer urbana blandade kommuntyperna. Generellt förväntas landsbygdskommunerna ha en svagare befolkningsutveckling framöver, och befolkningen förväntas endast växa i sex län. Men även storstadskommunerna väntas få en lägre befolkningstillväxt än tidigare.

Figur 17. Genomsnittlig årlig framskriven befolkningsförändring, 2023–2043, uppdelat på län och kommuntyp.

Källa: Befolkningsframskrivning 2024 (SCB), egna beräkningar.

Befolkningsprognoser kan även belysa vilka områden och platser som är särskilt intressanta för politiken. Det kan handla om platser där investeringar är viktiga för att fortsätta accelerera områdets ekonomiska utveckling, men även platser där politiken kan dämpa effekterna av ett minskande befolkningsunderlag. Det betyder att befolkningsprognoser är viktiga för den långsiktiga samhällsplaneringen.

För det enskilda länet eller kommunen kan dock nationella befolkningsprognoser utgöra en försvarande omständighet i det egna utvecklingsarbetet. Det kan framför allt inträffa när lokala och nationella förväntningar avviker mycket från varandra, så att politiska beslut och investeringsbeslut hamnar i otakt. Om länet eller platsen även förväntas ha en svag befolkningsutveckling i framtiden, kan omständigheterna avskräcka företag från att investera. Det är således viktigt att samordna den lokala och nationella politiken. Givet den demografiska utvecklingen kommer denna samordning att bli ännu viktigare de kommande 20 åren.

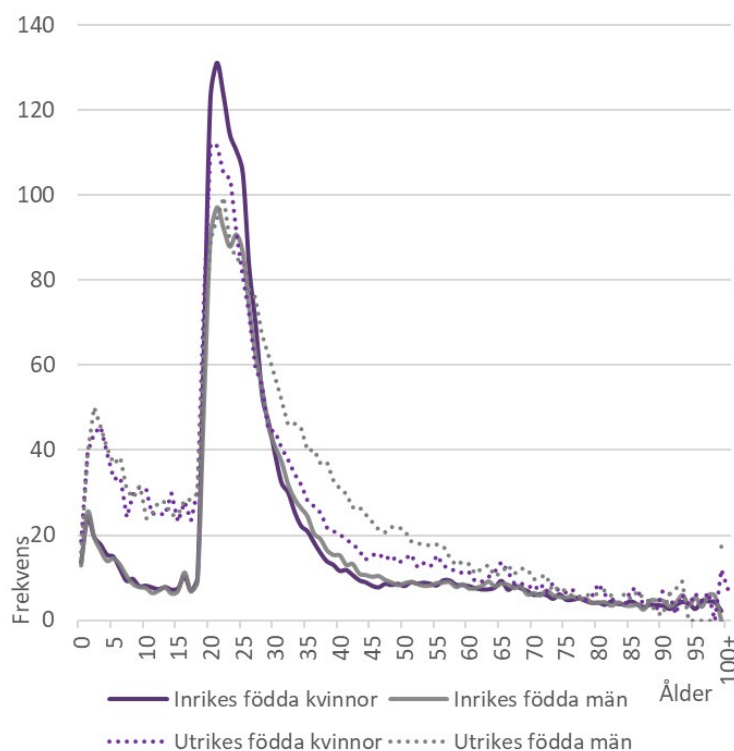
5.2 Flyttrörlighet visar på varaktiga mönster

Befolkningsförändringar regionalt och lokalt påverkas av olika flyttrörelser. Under perioden 2013–2023 har invandring och utvandring till Sverige genererat ett överskott på 738 000 personer, vilket utgör 81 procent av befolkningstillväxten under denna period. Antalet invandrare har dock minskat något de senaste åren, och år 2023 låg invandringen kring 95 000 personer.

I ett regionalt perspektiv spelar även flyttrörelser inom landet en stor roll. Enligt uppgifter från SCB flyttade 542 000 personer över en kommungräns, och 234 000 personer valde att flytta till ett annat län under 2023. Delvis rör det sig om en omfattande sekundärmigration till platser där förutsättningarna för invandrare tycks vara gynnsammare.²¹ Inte sällan är det en förflyttning från mindre kommuner och landsbygder till större kommuner och städer, även om det kan innebära andra problem, såsom svårigheter att få en bostad.

Utrikes föddas flyttfrekvens över länsgräns är med 34 personer per 1 000 invånare också betydligt högre än den för den inrikes födda befolkningen, som ligger på 20 personer per 1 000 invånare. Medan flyttfrekvensen för inrikes födda är relativt konstant över tid, har frekvensen för utrikes födda ökat något jämfört med tio år tidigare. Denna utveckling är sannolikt ett resultat av 2015 års flyktingkris.

Skillnaderna mellan olika grupper förtydligas i Figur 18. Trots strukturella likheter vad gäller den relativa omfattningen av flyttrörelser vid olika åldrar, framkommer också tydliga skillnader. Exempelvis hänger den höga flyttfrekvensen för unga vuxna framför allt ihop med att människor flyttar för jobb eller studier, men det finns också skillnader som relaterar till födelseland och kön. Dessutom har utrikes födda barn en relativt hög flyttfrekvens, i alla fall jämfört med inrikes födda barn i motsvarande ålder. Utrikes födda barnfamiljer tycks således vara mer benägna att flytta mer långväga än inrikes födda barnfamiljer. På så sätt utgör den förstnämnda gruppen en intressant målgrupp för eventuella kommunala inflyttningskampanjer.

Figur 18. Flyttfrekvens, flytt över länsgräns per 1 000 invånare efter kön och födelseland, 2023. Källa: Befolkningsregistret (SCB), egna beräkningar.

²¹ SCB (2020). Så flyttar nyanlända flyktingar under de första åren i Sverige. Flyttmönster bland kommunmottagna 2016–2020.

Det har dock visat sig vara svårt att locka utrikes födda till krympande landsbygdskommuner, trots många fördelar som tillgängliga bostäder och skolor.²² I stället utgör större städer huvudriktningen för gruppens flyttrörelser, trots att utfallet inte nödvändigtvis är optimalt vare sig för individen eller för samhället. Framför allt kan problem kopplade till ökad segregation och långvarigt utanförskap försvåra etableringen i samhället och på arbetsmarknaden.^{23,24} Motiven för att bosätta sig på vissa platser är dock i grunden inte olika den inrikes födda befolkningens: studier, arbetsmarknaden samt närhet till släkt och vänner anges som viktiga av båda grupper. Förändrade regler kring anhöriginvandring kan emellertid på sikt medföra ändrade bosättningsmönster för utrikes födda.

Statistiken visar även att coronapandemin påverkade befolkningens flyttmönster, åtminstone i det korta perspektivet. Utvecklingen drevs av människors önskan om att försöka komma bort från täta miljöer, där risken att smittas ansågs högre. Tack vare god tillgång till höghastighetsinternet fanns det bra möjligheter för många att arbeta på distans. Dessa förutsättningar förändrades inte efter pandemin, vilket gjorde att många såg flyttningen som en långsiktig lösning. Ett stort underskott av inrikes flyttningar till storstadskommuner och ett överskott till tätortsnära landsbygdskommuner gav också förhoppningar om ett trendbrott för befolkningsutveckling i övriga landet.²⁵

Men som visas i Figur 19 nedan har en sådan förändring inte realiserats. Tvärtom tyder utvecklingen snarare på en återgång till ett läge långt innan pandemin, där storstadskommuner visar på ett överskott av inrikes flyttare och tätortsnära landsbygdskommuner på ett underskott. En möjlig förklaring till denna utveckling är en mer restriktiv hållning för distansarbete, där fler företag vill att personalen ska återvända till kontoret.^{26,27} Intressant i detta sammanhang är att glesa blandade kommuner som enda kommuntyp visar på en liten förbättring och ett minskat underskott även efter pandemin. I denna grupp ingår flera mellanstora kommuner som Skövde, Mora och Skellefteå.

---

²² Amcoff J (2024). Kvarboende och etablering bland landsbygdens nya invandrare. Statsvetenskaplig tidskrift, årgång 126, 2024/5.

²³ Gustafsson B A, Österberg T (2023). In till och ut från rika respektive fattiga grannskap i storstäderna – om betydelsen av födelse-land. Ekonomisk debatt, nr 1 2023 årgång 51.

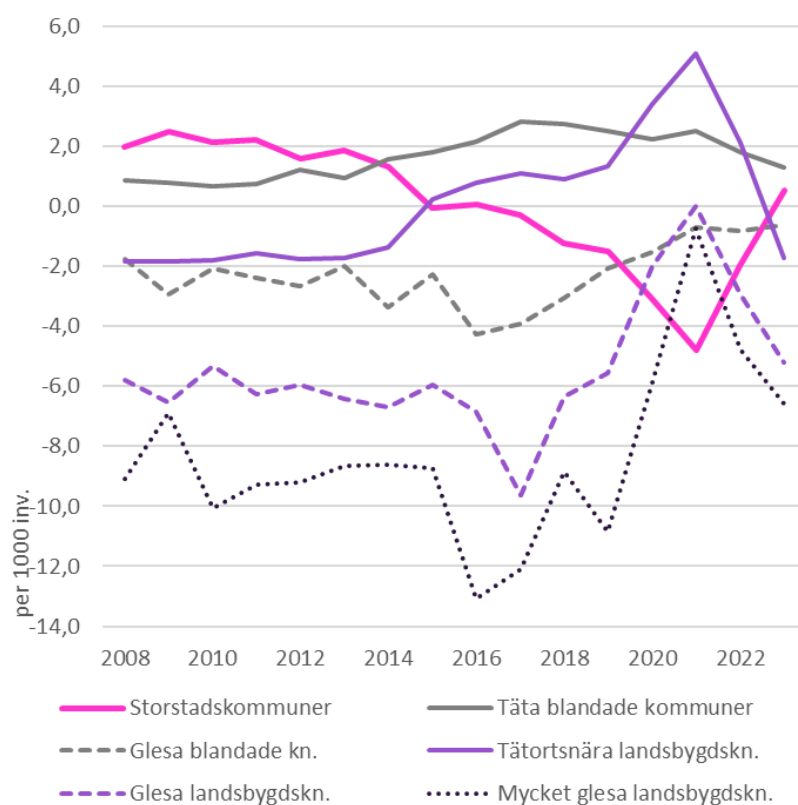
²⁴ Neuman E (2015). Essays on Segregation, Gender Economics, and Self-employment. Avhandling. Linnéuniversitet, Ekonomihögskolan.

²⁵ Region Stockholm (2022). Flyttstudie 2022.

²⁶ Stockholms Handelskammare (2024). Kommer du in till kontoret i dag? Det nya arbetslivet och framtidens arbetsplats. <https://stockholmshandelskammare.se/rapporter/rapport-kommer-du-in-till-kontoret-i-dag/>

²⁷ Dagens Nyheter (2024). Nu ska distansarbetarna lockas tillbaka till kontoret.

<https://www.dn.se/ekonomi/nu-ska-distansarbetarna-lockas-tillbaka-till-kontoret/>

Figur 19. Inrikes flyttnetto efter kommuntyp, 2008–2023.
Källa: Befolkningsregistret (SCB), egna beräkningar.

5.3 Fler barn behövs för att få till en hållbar befolkningsutveckling

När invandringen till Sverige minskar blir den naturliga befolkningsförändringen en ännu mer avgörande faktor för en långsiktigt hållbar regional och lokal befolkningsutveckling. Antalet födda barn i Sverige har minskat med 15 procent sedan den senaste toppnoteringen år 2016, och sammanlagt föddes 100 000 barn i Sverige år 2023. Samtidigt avled 94 000 personer samma år. Utvecklingen har således lett till ett svagt födelseöverskott för riket totalt, men med stora regionala och lokala variationer. Inte mindre än 15 län och 203 kommuner har upplevt ett födelseunderskott under 2023. Ett födelseöverskott förekommer dock i nästan samtliga storstadskommuner och tätta blandade kommuner, samt i knappt en tredjedel av de tätortsnära landsbygdskommunerna.

Minskningen av antalet födda barn beror på en lägre summerad fruktsamhet och påminner om utvecklingen under 1990-talet. Den gången användes utbyggnaden av högskolor som en förklaring till nedgången, men i dag är det emellertid svårare att hitta sådana strukturella förklaringar. Pandemin och Rysslands krig i Ukraina har säkerligen bidragit till en ökad oro för framtiden, även om fertiliteten ökade något under den förstnämnda.²⁸ En osäker bostadsmarknad i storstadsregionerna är en annan faktor som har lyfts fram.²⁹ Jämfört med tidigare är dagens utveckling kanske

²⁸ Neyer G. et al (2022). Fertility Decline, Fertility Reversal and Changing Childbearing Considerations in Sweden: A turn to subjective imaginations? Stockholm Research Reports in Demography, 2022:08 (version 2). Stockholms universitet.

²⁹ Enström Öst C. (2010). Housing policy and family formation. Avhandling. Institut för bostads- och urbanforskning. Uppsala universitet.

ingen tillfällighet, och det finns en risk att fler väljer bort att ha barn även på sikt.³⁰ Framtiden kan således vara påtagligt mindre optimistisk än utvecklingen i 2024 års Riskprognos från SCB.

Redan i dag finns det 35 kommuner där färre än 50 barn föds årligen, vilket kan ha direkta konsekvenser på den lokala ekonomin. Bland annat påverkas efterfrågan på offentliga tjänster såsom barnomsorg och skola, vilket på sikt även kan leda till neddragningar eller förändringar av den lokala välfärden.^{31,32} Långsiktigt kommer även andra samhällsfunktioner såsom arbetsmarknaden och näringslivet att påverkas, och vissa demografiska förändringsmekanismer kommer att förstärkas.³³

Men även om barnafödandet skulle öka igen kvarstår betydande skillnader i den regionala och lokala befolkningsstrukturen. I Figur 20 visas nettoeffekterna av invandring, inrikes flytt och födelseöverskott för år 2023, och det framgår tydligt hur dessa faktorer påverkar befolkningsförändringen i de olika kommuntyperna. För flertalet kommuntyper är det enbart ett invandringsöverskott som dämpar den negativa befolkningsförändringen. I glesa landsbygdskommuner och mycket glesa landsbygdskommuner är underskottet betydande. Även om Sverige kan ha kvar en balanserad befolkningsutveckling framöver, är det emellertid svårt att lösa den demografiska ekvationen i många mindre landsbygdskommuner.

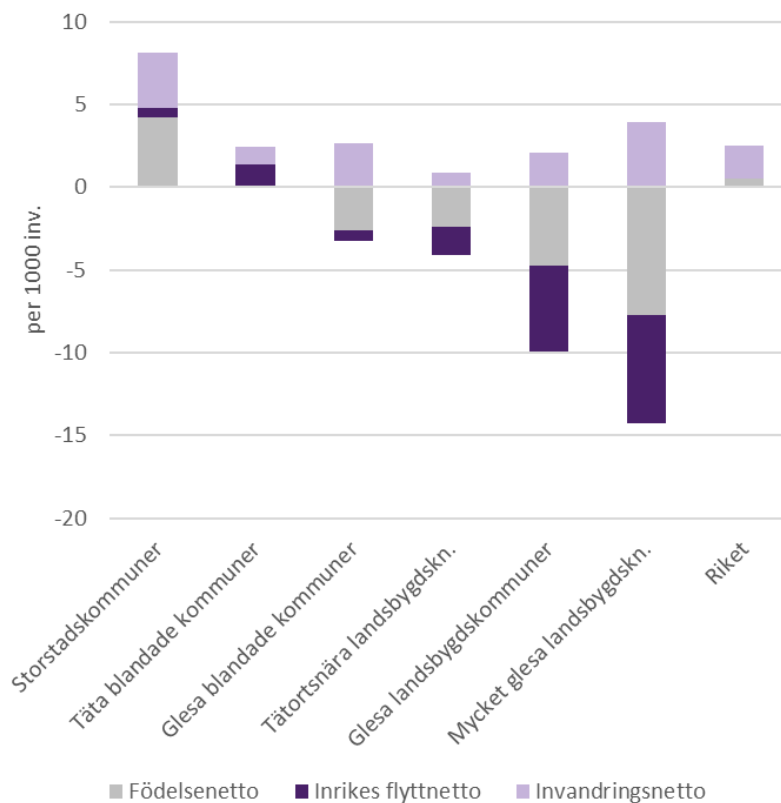
---

³⁰ Neyer G; Lai W; Andersson G (2024). Not Only Births, But Also Intentions: The Decline of Fertility Intentions in Sweden in the 2010s. Stockholm Research Reports in Demography. Preprint. <https://doi.org/10.17045/sthlmuni.26927029.v1>

³¹ Syssner J (2018). Mindre många – Om anpassning och utveckling i krympande kommuner. Dokument Press.

³² ESPON (2024). Ruralplan – Innovative planning in shrinking societies

³³ Lindh T (2000). Makroekonomiskt beroende av demografin: En nyckel till bättre framtidsbedömningar. Penning- och valutapolitik 2/2000.

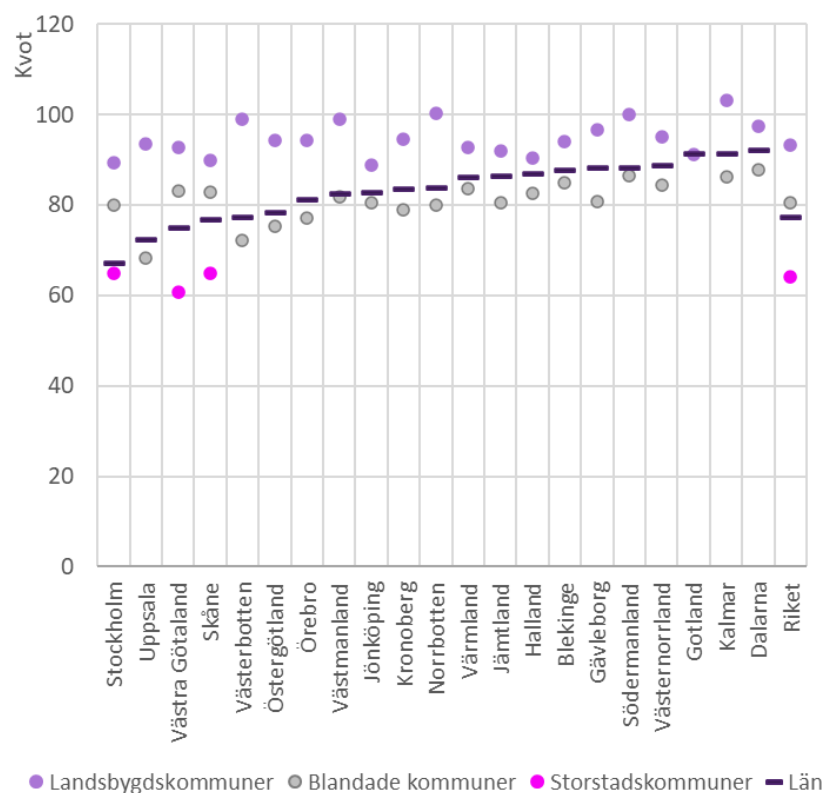
Figur 20. Inrikes flyttnetto, invandringsnetto och födelsenetto per 1 000 invånare efter kommuntyp, 2023.

Källa: Befolkningsregistret (SCB), egna beräkningar.

5.4 Antalet och andelen äldre i befolkningen ökar

Antalet invånare äldre än 65 år beräknas öka med en procent per år de kommande två decennierna. Samtidigt väntas antalet yngre personer (0–19 år) minska något, och åldersgruppen 20–64 år endast få ett litet tillskott. Socioekonomiska skillnader av olika slag tenderar att bli större när en större geografisk skala tillämpas, exempelvis kommuner istället för län. Räknas andelen äldre på kommunnivå har drygt hälften av Sveriges 290 kommuner en andel på minst 25 procent. Det kan jämföras med enbart 10 kommuner 20 år tidigare.

De olika åldersgrupperna kan även sammanfattas i en indikator för demografisk försörjningskvot. Kvoten beskriver de demografiska förhållandena i relation till den potentiellt tillgängliga arbetskraften, där åldersgruppen 20–64 år antas utgöra huvuddelen av den arbetsföra befolkningen. Rikets försörjningskvot på 77 innebär således att på 100 personer i arbetsför ålder finns 77 personer i övriga åldersgrupper. Ju högre tal desto tyngre är försörjningsbördan för de som befinner sig i åldersgruppen 20–64 år. Om kvoten är högre än 100 betyder det således att det är fler som ska försörjas än som försörjer. Den omvända situationen råder om kvoten är under 100, där det är fler som försörjer än ska försörjas. Måttet är dock rent demografiskt och tar bara hänsyn till antalet personer i olika åldrar. Hur många personer som i praktiken arbetar beaktas inte i beräkningen.

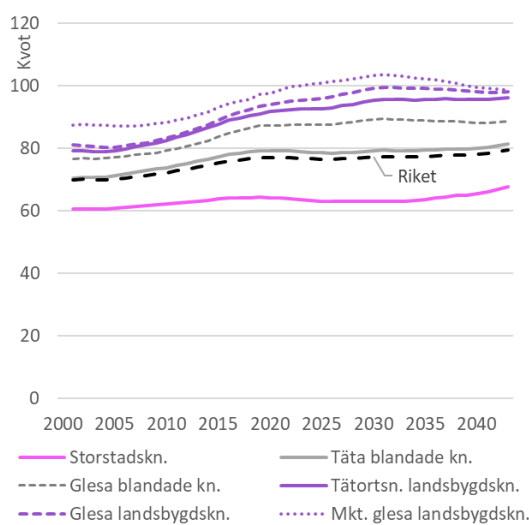

Figur 21. Demografisk försörjningskvot 2023 efter kommuntyp och län.
Källa: Befolkningsregistret (SCB), egna beräkningar.

Enbart fyra län, Stockholm, Uppsala, Västra Götaland och Skåne, har en kvot lägre än riksgenomsnittet. Dalarnas, Kalmar och Gotlands län har däremot en kvot på över 90. Storstadskommunerna har i genomsnitt de mest gynnsamma demografiska förutsättningarna när det kommer till åldersstrukturen, och i samtliga län har landsbygdskommunerna det svagaste demografiska läget. I tre län, Kalmar, Norrbotten och Södermanland uppmäts en kvot på över 100 för landsbygdskommunerna.

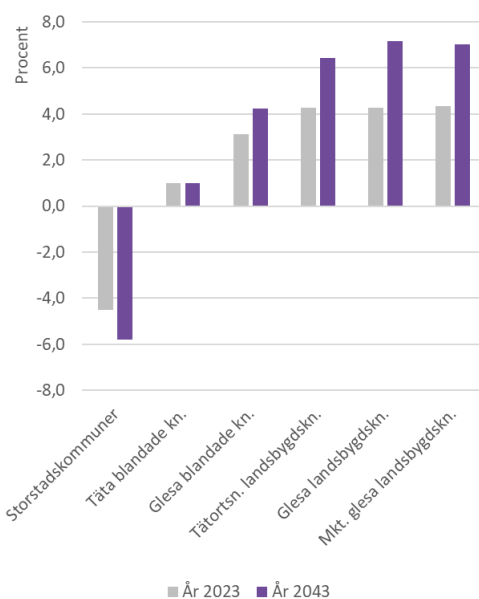
Teoretiskt sett försämrar också en ökad andel yngre försörjningskvoten, men detta sker dock bara i relativt liten utsträckning. I praktiken är kvotförändringen till stor del ett resultat av en ökad andel äldre i samtliga län och nästan samtliga kommuner.

Det är även möjligt att skatta framtidens försörjningskvot med hjälp av den senaste regionala befolkningsframskrivningen. Utifrån detta underlag framkommer det att försörjningskvoten för mycket glesa landsbygdskommuner förväntas öka, och som mest uppgå till ett värde på 103. Övriga kommuntyper beräknas dock inte överskrida detta värde. Som visas i figuren nedan stabiliseras försörjningskvoten på en hög nivå i samtliga kommuntyper, förutom i storstadskommunerna. För dessa beräknas en relativt snabbt ökande andel äldre först i mitten av 2030-talet.

Figur 22. Demografisk försörjningskvot efter kommuntyp, 2003–2043.

Källa: Befolkningsregistret (SCB), befolkningsframskrivning 2024 (SCB), egna beräkningar.

Figur 23. Kommunsektors nettokostnader efter kommuntyp som avvikelse från riksgenomsnittet, 2023 och 2043.

Källa: SKR, SCB, egna beräkningar utifrån uppgifter om genomsnittliga nettokostnader för kommunsektorn efter ålder, 2021.

Även om många äldre håller sig friska längre upp i åldrarna³⁴ kan en åldrande befolkning påverka kommunernas totala kostnader. Detta genom att gruppen genererar mindre skatteintäkter, samtidigt som den har en ökad efterfrågan på offentliga tjänster. De högsta kostnaderna återfinns främst i åldersgruppen 85 år och äldre. Beräkningar utifrån kommunsektorns åldersfördelade kostnader visar också att kommuntyper med en i genomsnitt yngre befolkning har lägre kostnader än kommuner där andelen äldre är större.

Räknas dagens kostnadsbild fram 20 år ökar kommunsektorns totala utgifter med 2,8 procent enbart på grund av förändringar i befolkningsstrukturen. För olika kommuntyper kan dock kostnadsförändringarna bli mycket större än så, och i vissa landsbygdskommuner kan kostnaderna ligga hela 6 procent över riksgenomsnittet. Jämfört med utvecklingen i riket kan storstadskommunernas relativa nettokostnader samtidigt komma att minska.

Det kommunala utjämningsystemet kompenserar för skillnader och merkostnader mellan olika kommuner, och är tänkt att säkerställa en hög livskvalitet i hela landet. Men för att säkerställa den långsiktiga välfärden måste även löneinkomsterna från arbete öka, vilket också är ett argument för en aktiv tillväxtpolitik som främjar företagande och det lokala näringslivet.

³⁴ Folkhälsomyndigheten, folkhälsodata – självskattad hälsa efter ålder. Besökt 2024-10-02

6 Befolkningens utbildning regionalt och lokalt

I korthet

Sverige genomgår en snabb förändring mot ett kunskapssamhälle. Under perioden 2008–2022 ökade antalet personer med en eftergymnasial utbildning på minst tre år med 60 procent. Utbildning är en central faktor för fortsatt utveckling och tillväxt i alla delar av landet.

Arbetsmarknadens förändrade krav och en förbättrad tillgänglighet till högre utbildning runt om i Sverige har gjort att fler väljer att vidareutbilda sig. Men skillnaderna mellan städerna och landsbygden kvarstår. Att endast förlita sig på att högskoleutbildade ska återvända till hemkommunen har inte visat sig vara en fungerande lösning.

Skillnader mellan och inom län kan i vissa fall spegla olika behov och efterfrågan på kompetens, men det kan också innebära utmaningar för näringsliv och offentlig sektor. Geografiska skillnader i högskolebehörighet försvårar emellertid en utjämning av antalet högskoleutbildade i landet.

Skillnaderna är dock inte enbart geografiska; kvinnor är i regel mer benägna att vidareutbilda sig än män. För att möta framtidens behov kan det därför vara viktigt att anpassa utbildningssystemet efter både lokala förutsättningar och efter olika livsval.

Grunden för en gynnsam samhällsutveckling och konkurrenskraft är en väl utbildad befolkning. Det finns många studier som undersöker sambandet mellan utbildning och högre inkomster, ekonomisk tillväxt eller samhällsutveckling i stort.³⁵ Sverige har generellt en hög utbildningsnivå i jämförelse med andra länder.³⁶ Samtidigt är en hög utbildningsnivå för alla inte en universallösning, utan det behövs snarare en på olika sätt balanserad kompetensförsörjning för att möta regionala och lokala behov.

Generellt sett påverkar utbildning produktiviteten på tre sätt.³⁷ För det första förbättras arbetskraftens förmåga att utföra uppgifter mer effektivt. För det andra underlättar framför allt sekundär och högre utbildning spridningen av ny information samt av nya produkter och teknologier. Slutligen bidrar utbildning till ökad kreativitet, vilket stärker ett lands förmåga till innovation och utveckling av ny kunskap.

I följande kapitel beskriver vi några aspekter av befolkningens utbildning i ett regionalt och lokalt perspektiv.

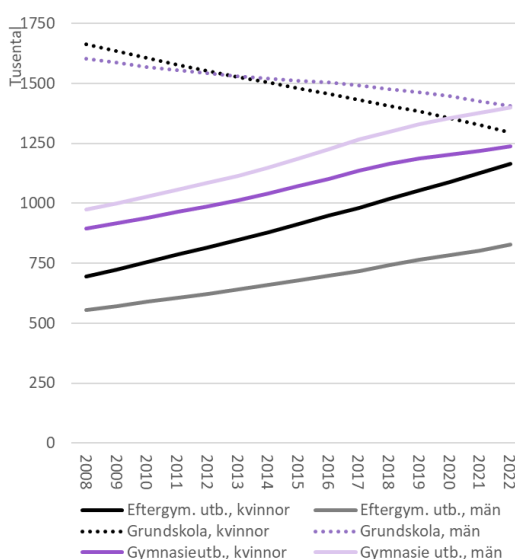
³⁵ Exempelvis arbetar OECD med kunskaper för att utveckla medlemsländers utbildningssystem. [Education and skills | OECD](#), besökt 2025-03-06

³⁶ OECD, Education at a Glance 2023 och med högre utbildning avses eftergymnasial utbildning på minst två år.

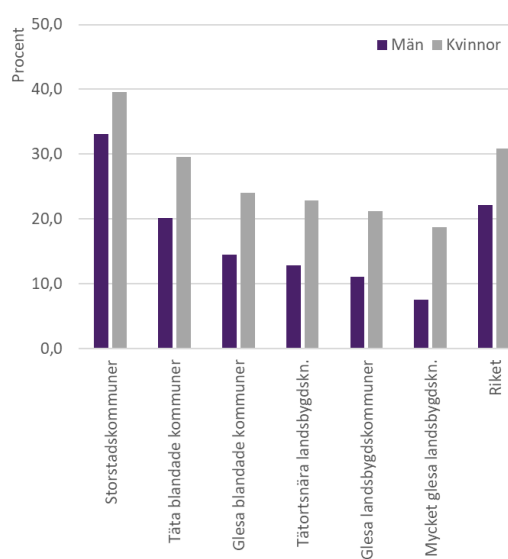
³⁷ World Economic Forum (2016). [Global Competitiveness Report 2015-2016](#)

6.1 Regionala och lokala nyanser av ett kunskapssamhälle i förändring

Under perioden 2008–2022 ökade antalet personer med eftergymnasial utbildning på minst tre år med 60 procent eller 741 000 personer. Samtidigt minskade antalet invånare med kortare utbildningar, det vill säga med grundskoleutbildning eller en kortare gymnasieutbildning. Förändringen avspeglar också samhällsutvecklingen i stort, där kunskap har blivit avgörande för att bemöta dagens och framtidens utmaningar. Arbetsgivare har också allt högre krav på arbets sökande, eftersom nya teknologier och arbetsmetoder medför en förändrad efterfrågan på kompetens. Samtidigt finns det även kritik och röster som menar att vi utbildar oss för länge. Den ekonomiska avkastningen från studier tycks dock finnas kvar, även om skillnaderna mellan olika utbildningar är stora.³⁸

Figur 24. Antal kvinnor och män, 25 år och äldre, efter utbildningsnivå, 2008–2022.
Källa: Lisa (SCB), egna beräkningar.

Figur 25. Andel av befolkningen, 25 år och äldre med minst tre år eftergymnasial utbildning, 2022 efter kommuntyp.
Källa: Lisa (SCB), egna beräkningar.

Professionalisering och ökade legitimationskrav har höjt trösklarna i många yrken, inte minst i den offentliga sektorn. Det kan också delvis förklara varför kvinnor i mycket högre utsträckning läser vidare efter gymnasiet; de är överrepresenterade inom vård- och omsorgsyrken.³⁹ Expansionen av högskolesektorn under 1990-talet har också skapat bättre förutsättningar för att utbilda sig på platser utanför storstäderna och de traditionella universitetsorterna.

Trots en förbättrad tillgänglighet regionalt finns lokala skillnader inom länen kvar. Det behöver inte vara ett problem utan kan också avspegla en skiftande efterfrågan på kvalificerad arbetskraft. Relativt stora och ökande geografiska skillnader i befolkningens utbildningsnivå kan dock leda till oönskade konsekvenser på sikt. Den

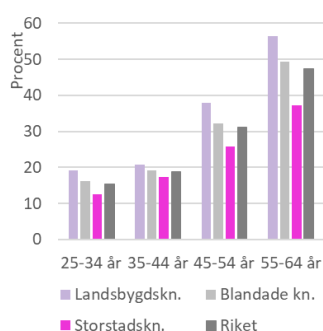
³⁸ Universitetskanslersämbetet (2020). Hur värderas högre utbildning? Rapport 2020:1

³⁹ Socialstyrelsen (2025). Statistik om hälso- och sjukvårdspersonal. <https://www.socialstyrelsen.se/statistik-och-data/statistik/alla-statistikamnen/halso-och-sjukvardspersonal/>

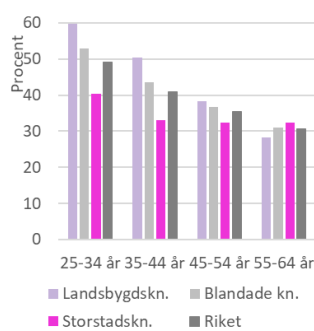
demografiska utvecklingen i många landsbygdskommuner kan också göra det svårare att hänga med i kunskapsutvecklingen.

Att förlita sig på att färdigutbildade vuxna ska flytta tillbaka till hemorten har inte visat sig vara en fungerande lösning.⁴⁰ Detta då många som flyttar för studier framför allt väljer att bosätta sig i större städer efter studieperioden. Det medför också att omvandlingen till kunskapssamhället går snabbare i städer än på andra platser. För exempelvis landsbygdskommuner kan det således vara viktigt att skapa utbildningsmöjligheter för den redan bofasta befolkningen, och på så sätt stimulera den lokala kompetensförsörjningen.

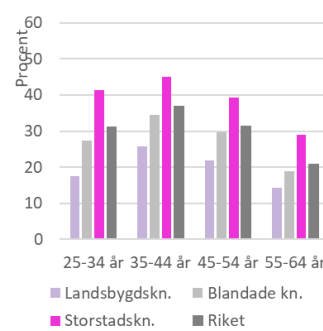
Det är dock inte de längsta utbildningarna som utmärker landsbygdskommuners och blandade kommuners kunskapsresa. Snarare kan en hög andel unga vuxna med gymnasieutbildning eller kortare eftergymnasial utbildning ge viktiga signaler om förändringar i dessa delar av landet. Som kommer fram i Figur 26 nedan är andelen för denna grupp högre utanför storstadskommunerna.

Figur 26. Andel av befolkningen med som lägst mindre än tre års gymnasieutbildning 2022, efter åldersgrupp och kommuntyp.
Källa: Lisa (SCB), egna beräkningar

Figur 27. Andel av befolkningen med minst tre års gymnasieutbildning eller med kortare eftergymnasial utbildning 2022, efter åldersgrupp och kommuntyp.
Källa: Lisa (SCB), egna beräkningar.

Figur 28. Andel av befolkningen med minst tre års eftergymnasial utbildning 2022, efter åldersgrupp och kommuntyp.
Källa: Lisa (SCB), egna beräkningar.

6.2 Fler män behöver välja vidareutbildningar

Oavsett hur och var unga vuxna väljer att vidareutbilda sig efter gymnasiet börjar utbildningskarriären på samma sätt, och högskolebehörighet är ett nödvändigt formellt krav. Redan här finns det geografiska skillnader som försvårar en utjämning vad gäller högskoleutbildade i landet. Exempelvis har bara 58 procent av de som avslutar gymnasiet i landsbygdskommuner högskolebehörighet.⁴¹ För unga män i landsbygdskommuner är andelen behöriga ännu lägre. Detta kan jämföras med motsvarande värden för storstadskommuner, där 80 procent totalt och 75 procent av männen är behöriga. Kvinnor har i samtliga kommuntyper en högre behörighetsgrad än män.

⁴⁰ Bjerke L, Mellander C (2017). Moving home again? Never! The locational choices of graduates in Sweden. *Annals of Regional Science* (2017) 59:707-729

⁴¹ Oviktat genomsnitt för perioden 2021-23 på statistik från SCB (Statistikdatabasen) på folkbokförda elever födda i Sverige.

Samma mönster upprepas när i övergången från gymnasiet till högskoleutbildningar inom tre år efter studenten. Andelen elever som påbörjar en högskoleutbildning är betydligt lägre i olika typer av landsbygdskommuner samt i gleasa blandade kommuner än i storstadskommuner eller täta blandade kommuner. Även könsskillnaderna upprepar sig på ungefär samma sätt. Oroväckande är att unga mäns benägenhet att påbörja högre studier knappast ökar alls över tid i kommuntyper med låg övergångsfrekvens.

Tabell 1. Andel personer med studentexamen 2019/20 som övergått till en eftergymnasial utbildningsform inom tre år efter examen samt förändring jämfört med avgångssåret 2013/14 i procentenheter efter kommuntyp.

	To- talt, %	Kvin- nor, %	Män, %	Föränd- ring totalt, %-enh..	Föränd- ring kvinnor, %-enh..	Föränd- ring män, %-enh..
Storstadskommuner	67	73	62	6,9	9,3	4,6
Täta blandade kommuner	53	61	46	5,4	8,5	2,7
Gleasa blandade kommuner	46	54	37	2,3	4,9	0,2
Tätortsnära landsbygdskn.	44	53	36	3,6	6,4	1,3
Gleasa landsbygdskommuner	44	53	36	2,3	4,9	0,6
Mycket gleasa landsbygdskn.	35	45	25	3,4	6,9	0,7
Riket	55	62	48	5,8	8,5	3,5

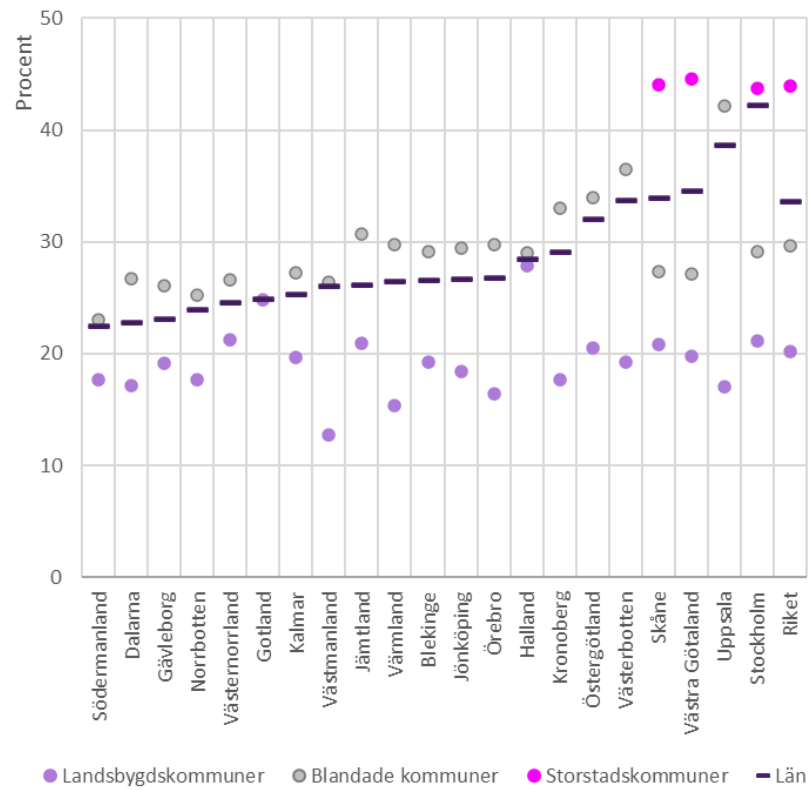
Källa: Utbildningsregister (SCB), egen beräkning

6.3 En nyckelindikator för befolkningens utbildningsnivå

För att skapa sig en bild över det generella kunskapsläget i Sverige kan man mäta hur stor andel av befolkningen som har minst en treårig eftergymnasial utbildning. Indikatorn beräknas på åldersgruppen 30–34 år för att tillgodose lokala och regionala skillnader i demografi. Samma åldersgrupp används också inom EU för att mäta samhällsförflyttningar på området. Det bör dock inte ses som ett mål i sig att en större andel av befolkningen har minst tre års eftergymnasial utbildning, utan det är snarare en indikator på olika platsers förflyttning inom kunskapsområdet Sverige.

Skillnader mellan län och kommuntyper är betydande. Län med traditionella universitetsorter och storstadskommuner har generellt högst andel invånare med minst tre års eftergymnasial utbildning på över 40 procent. Många övriga län når emellertid inte ens upp till en nivå på 30 procent. Utfallet kan således belysa behovet av att utveckla utbildningssystemet för att bättre tillgodose olika livsval och samhällsin-tressen.⁴²

⁴² Forsberg S (2020). Leder alla vägar till staden? Unga vuxnas utsikter till utbildning och arbete. I: Periferi som process YMER. Svenska Sällskapet för Antropologi och Geografi,

Figur 29. Andel av befolkningen 30–34 år med minst tre års eftergymnasial utbildning, 2022, efter län och kommuntyp.
 Källa: Lisa (SCB), egna beräkningar

7 Arbetsmarknadens och kompetensförsörjningens geografi

I korthet

Sverige har en hög grad av sysselsättning, men skillnaderna mellan och inom länen är stora. Det tyder på att förutsättningarna för sysselsättning inte är detsamma i olika lokala arbetsmarknader runt om i landet. En snabbt växande befolkning och en högre andel studerande kan tas som förklaring för en lägre sysselsättningsgrad i vissa län och kommuntyper. I krympande län och landsbygdskommuner är situationen ofta den omvända.

Sammanlagt har en långsiktigt ökad efterfrågan på arbetskraft i nästan alla delar av Sverige lett till förbättringar för olika samhällsgrupper. Dock kvarstår geografiska skillnader i sysselsättningsgrad mellan inrikes och utrikes födda samt, om än i mindre utsträckning, mellan könen. Skillnaderna mellan män och kvinnor har dock minskat över tid i hela landet. Det blir också allt vanligare för äldre personer att stanna kvar på arbetsmarknaden, och det är särskilt vanligt förekommande i landsbygdskommunerna.

Den positiva utvecklingen de senaste åren har resulterat i hög sysselsättning och lokal arbetskraftsbrist. Det medför också utmaningar för kompetensförsörjningen, när arbetstagarnas kunskaper och utbildning behöver matchas bättre mot arbetsmarknadens behov och efterfrågad kompetens. Vissa län har ett överskott av högutbildade utan motsvarande efterfrågan, medan andra områden lider brist på kvalificerad arbetskraft. För att möta framtidens behov krävs det därför nya satsningar på utbildning, livslångt lärande och bättre samordning.

Sverige har länge haft ett gynnsamt läge på arbetsmarknaden jämfört med många andra länder, det vill säga en hög andel sysselsatta i befolkningen.⁴³ Sysselsättningsgraden för 2023 i åldersgruppen 20–64 år uppgick till 82,5 procent för män respektive 80,6 procent för kvinnor, beräknat på registerstatistik från SCB.

Arbetsmarknaden är i grunden lokal, eftersom det finns begränsningar vad gäller praktiskt möjligt reseavstånd mellan bostads- och arbetsställe. Distansarbete och bättre transportmöjligheter har dock utökat storleken på de lokala arbetsmarknaderna, men de flesta rör sig ändå inom, med utgångspunkt i vardagliga resmönster, rimliga avstånd. Visserligen påverkas arbetsmarknaden lokalt av det allmänna konjunkturläget i ekonomin, men i ännu högre grad präglas den av och utvecklas utifrån sina egna unika förutsättningar. Detta inkluderar bland annat demografiska och geografiska förutsättningar, tillgång till infrastruktur och service, samt det lokala näringslivets struktur.

Det finns ett stort utbud av analyser och indikatorer som beskriver olika aspekter av arbetsmarknaden.^{44,45} En del behandlar också regionala och lokala skillnader och

⁴³ [European Statistical Monitor](#), besökt 2025-02-03

⁴⁴ [Regionala matchningsindikatorer - Tillväxtverket](#) På sidan samlas länkar till underlag, utbildningar och databasen hos SCB.

⁴⁵ Arbetsförmedling [Statistik och analyser](#), besökt 2025-03-12

strukturella förändringar. Forskningen är också tydlig med att den ojämna utvecklingen av arbete och välfärd har producerat en ny geografi av möjligheter, där bostadsort kan vara mer avgörande än individuella kvalifikationer.⁴⁶ Denna insikt är viktig att ta med sig när det gäller att forma ändamålsenliga insatser på samtliga beslutsnivåer för olika delar av landet.

7.1 Grad av sysselsättning mellan och inom län

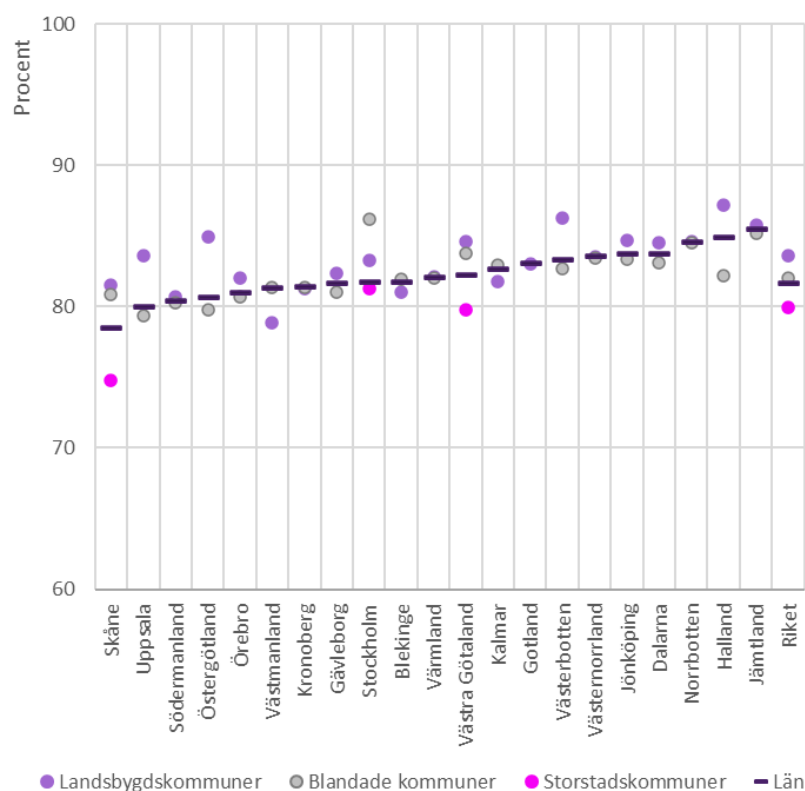
Ett sätt att mäta regionala skillnader är genom sysselsättningsgraden, som bestäms av antalet arbetande, studerande, arbetslösa och sjukskrivna. Enkla mått som sysselsättningsgrad kan emellertid bara antyda underliggande utmaningar och förklaringar. Därtill fångar inte statistiken den gränsöverskridande pendlingen mellan olika regioner eller kommuner och till utlandet.

Det finns relativt stora regionala skillnader i sysselsättningsgraden. Vissa län kännetecknas av en något högre andel arbetslösa, samtidigt som andra län har en hög andel studerande. Det är framför allt län med en relativt hög andel sjukskrivna och arbetslösa som kan vara intressanta att analysera ur ett politiskt perspektiv. Detta eftersom variationer i dessa grupper pekar på specifika regionala utmaningar för hur arbetsmarknaden fungerar.

En annan aspekt av vikt för det regionala utvecklingsarbetet är inomregionala skillnader i sysselsättningsgraden. I Figur 30 återges dessa fördelat över län och kommuntyper. Generellt har storstadskommunerna och de blandade kommunerna en något lägre grad av sysselsättning än övriga kommuntyper. Förutom att andelen studerande är något högre i dessa kommuntyper kan det också förklaras med en snabbt växande befolkning. Fram för allt i storstadskommunerna växer befolkningen ofta snabbare än efterfrågan på den lokala arbetsmarknaden. I krympande län och kommuner kan effekten vara den omvända, vilket leder till en högre sysselsättningsgrad för dessa platser. Det gör också att många landsbygdskommuner är mycket beroende av att attrahera arbetskraft.

---

⁴⁶ Eriksson R H, Hane-Weijman E (2022). Jobbens geografi. Regioner och regional utveckling i en föränderlig tid. Svenska sällskapet för antropologi och geografi. Ymer 2022. Sida 81.

Figur 30. Sysselsättningsgrad 2023 för åldersgruppen 20–64 år efter kommuntyp och län. Källa: BAS (SCB), egna beräkningar.

I vissa län är det relativt stora inomregionala skillnader. Detta kan tyda på att en större andel av befolkningen inte står till arbetsmarknadens förfogande, till exempel för att de studerar eller av andra skäl har svårt att få tillträde till arbetsmarknaden. Stora inomregionala skillnader kan dock också ha att göra med att rörligheten inom länen begränsas på ett eller annat sätt. Långa avstånd och brister i transportsystemet, samt kvinnors och mäns olika möjlighet att pendla kan vara en del i förklaringen.

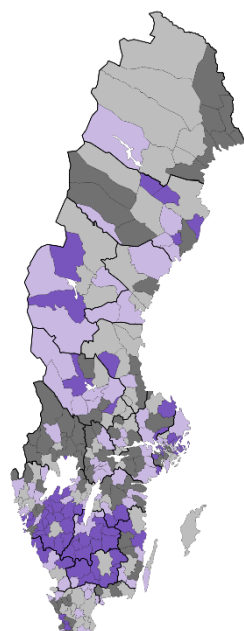
7.2 Arbetsmarknader bortom agglomerationsekonomier

En låg sysselsättningsgrad tyder på underliggande utmaningar och problem kopplade till strukturomvandling, både lokalt och regionalt. I början av 2000-talet hade bland annat stora delar av Norrland, norra Mellansverige och Sydsverige en lägre andel sysselsatta i förhållande till den arbetsföra befolkningen (Figur 31). Då var det främst, men inte bara, Stockholm som drog ifrån övriga län. Stockholm ansågs som landets tillväxtmotor vilket avspeglades även på arbetsmarknaden lokalt. Även stora delar av Småland lyckades då bra utifrån sina förutsättningar och den omtalade Gnosjöandan.⁴⁷

Med en större global efterfrågan på naturresurser vände bladet för norra Sverige och minskade de gamla Norrlandsproblemen. Stora investeringar i energiintensiva datacentra, gröna industrisatsningar, batteritillverkning och malmbrytning ökade efterfrågan på arbetskraft, vilket lett till en mycket hög sysselsättning och arbetskraftsbrist (Figur 32). I många kommuner ligger sysselsättningsgraden både för män

⁴⁷ Klaesson J, Andersson M (2009). Här finns Gnosjöandan i Sverige. Fores Studie 2009:3

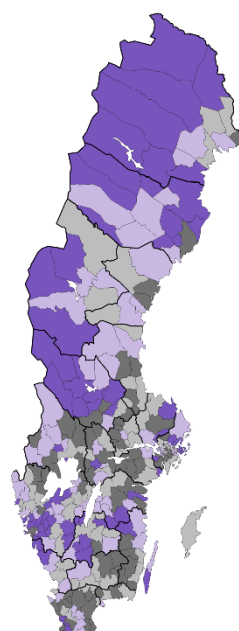
och kvinnor på över 85 procent för befolkningen i åldersgruppen 20–64 år. Den höga sysselsättningsgraden indikerar nu att utrymmet för ökad sysselsättning i dessa län är begränsad och alltmer beroende av inflyttning.

Procent

56,6 - 75,5	77,6 - 80,1
75,5 - 77,6	80,1 - 86,3

Figur 31. Sysselsättningsgrad per kommun 2004, åldersgruppen 20–64 år.
Källa: RAMS (SCB), egna beräkningar (gruppering efter kvartiler).

Procent

70,2 - 81	83,1 - 85,6
81 - 83,1	85,6 - 89,6

Figur 32. Sysselsättningsgrad per kommun 2023, åldersgruppen 20–64 år.
Källa: BAS (SCB), egna beräkningar (gruppering efter kvartiler).

Vid planering av offentliga insatser är det viktigt att inte enbart utgå från hur stora agglomerationer fungerar när man gör antaganden om omvandlingsprocesser. För att utveckla bättre lösningar för små arbetsmarknader behövs det därför en bredare kunskapsbas och en förbättrad kunskapsöverföring mellan forskning och offentliga aktörer.⁴⁸ Myndigheter som Tillväxtverket och Tillväxtanalys har viktiga roller som stöd till regeringen och till regioner och kommuner i förståelsen av dessa förändringsmekanismer.

7.3 Sysselsättningsgrad efter sociala dimensioner

Det är av olika skäl även viktigt att följa upp olika samhällsgruppers delaktighet på arbetsmarknaden regionalt och lokalt. Beräkningar på födelseland, kön och ålder används för att visa på olikheter och förändringar i samhället. I detta sammanhang används dessa perspektiv främst som ett uttryck för den potential för tillväxt och utveckling som finns mellan och inom länen.

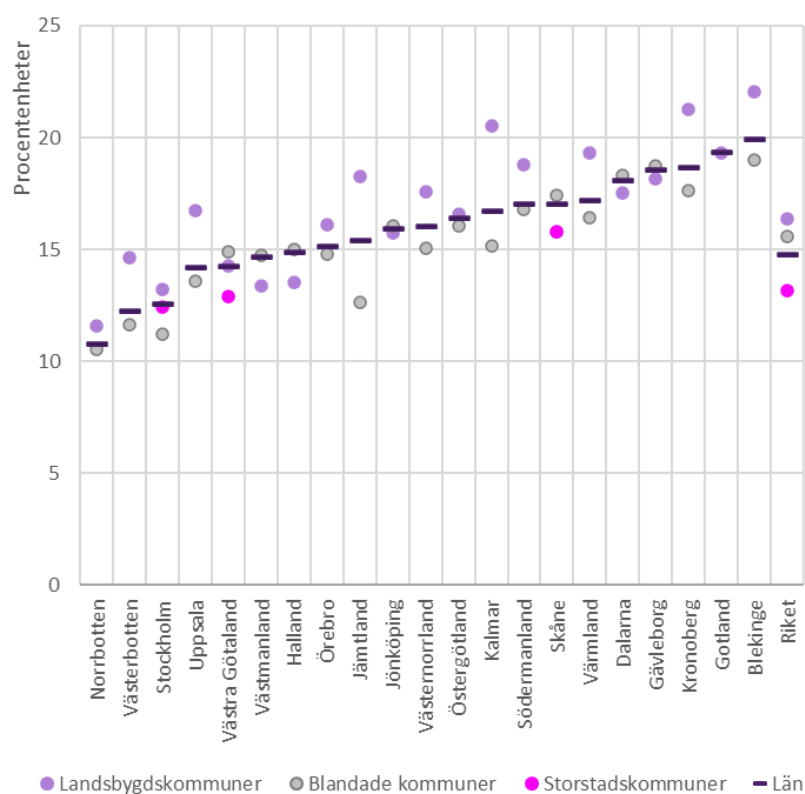
Utrikes föddas etablering på arbetsmarknaden är sämre i storstäder

Utrikes födda är en mycket heterogen grupp med olika förutsättningar att snabbt komma in på den svenska arbetsmarknaden. Olika födelselandsgrupper fördelas

⁴⁸ ESPON (2022). Territoriella perspektiv på grön industrialisering. Översättning Tillväxtverket. Rapport 0488.

inte heller jämnt mellan olika län och kommuner, vilket gör det svårare att dra generella slutsatser.

Att sysselsättningsgraden för utrikes födda skiljer sig åt mellan olika platser i landet kan ha flera förklaringar, men den allmänna arbetskraftsefterfrågan är sannolikt den mest avgörande faktorn. Ett bättre arbetsmarknadsläge för inrikes födda medför ofta bättre resultat även för utrikes födda. Som visas i Figur 33 är differensen mellan sysselsättningsgraden hos inrikes och utrikes födda betydande i samtliga län och kommuntyper. Den minsta skillnaden mellan grupperna återfinns i Norrbottens och Västerbottens län.

Figur 33. Sysselsättningsgrad, skillnad mellan inrikes och utrikes födda, 20-64 år, 2023, efter län och kommuntyp.

Källa: BAS (SCB), egna beräkningar.

Den utrikesföddes bosättningsgrund kan vara ytterligare en förklaring. Exempelvis är arbetsmarknadsanknytning en förutsättning för riktad arbetskraftsinvandring. Industrisatsningar i norra Sverige har exempelvis betingat ett stort behov av internationell arbetskraft, vilket påverkat indikatorn positivt.⁴⁹ Samtidigt har anknytningsinvandring inledningsvis ofta en svagare koppling till arbetsmarknaden, vilket i vissa fall också kan påverka situationen lokalt.

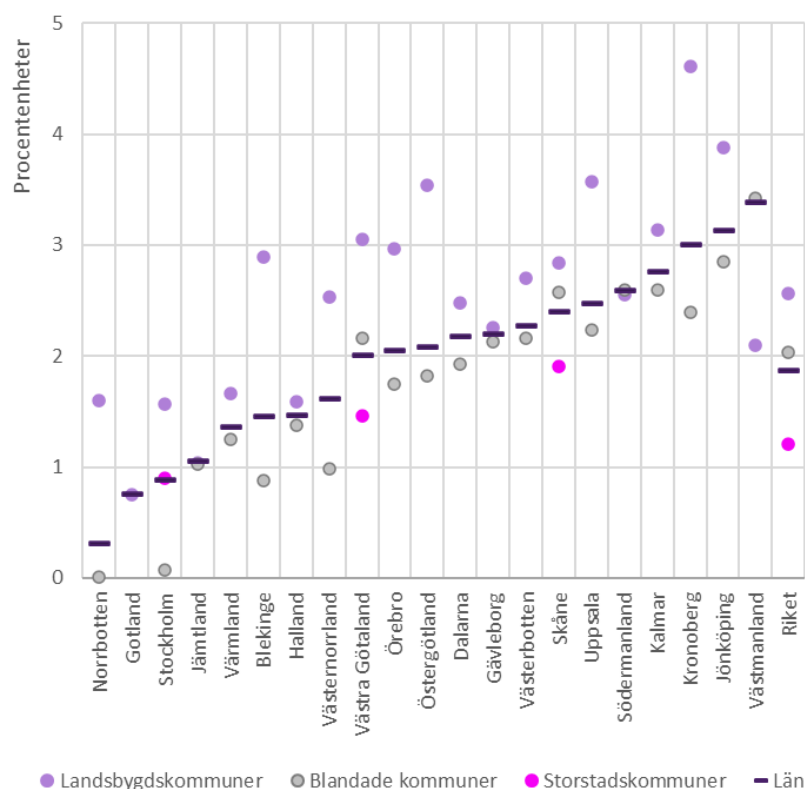
Kvinnor i Norrbotten jobbar i nästan lika hög grad som män

Kvinnor har en något lägre sysselsättningsgrad än män i samtliga län och kommuntyper. Skillnaderna har dock minskat betydligt under de senaste två decennierna.

⁴⁹ Tillväxtanalys (2024). Nyindustrialiseringens påverkan på arbetskraften i Skellefteå.

Räknat över samtliga kommuner har skillnaden mellan könen minskat från 5 procentenheter 2004 till 2,5 procentenheter två decennier senare.

Trots denna utveckling finns skillnaderna mellan könen kvar (Figur 34), och ur ett politiskt perspektiv är det därför avgörande att även framöver integrera den regionala dimensionen i jämställdhetsarbetet.⁵⁰ Detta förutsätter också en gemensam problemformulering kring vilka perspektiv som behöver inkluderas regionalt för att förändringsarbetet inte ska fortsätta att vara lika beroende av enskilda regionala aktörer.⁵¹ Flyttmönster, utbildningsval och deras konsekvenser för lokala arbetsmarknader är andra viktiga aspekter att ta hänsyn till.

Figur 34. Skillnad i sysselsättningsgrad mellan män och kvinnor, 2023, efter län och kommuntyp. Källa: BAS (SCB), egna beräkningar.

Fler jobbar högre upp i åldern

Att hålla den äldre befolkningen kvar i arbete åtminstone till riktåldern för pension på i dag 67 år⁵² och om möjligt ännu längre är ett annat område som politiken sedan länge fokuserat på. Trots detta var endast 33 procent i åldersgruppen 67 år sysselsatta 2022. Sammanlagt handlar det om 373 000 personer i åldrarna 65 år och äldre som var registrerade som sysselsatta 2022. Jämfört med 2003, då motsvarande siffra för samma åldersgrupp var 72 000 sysselsatta, kan det ändå tolkas som en långsiktigt positiv samhällsutveckling, där möjligheten för äldre att jobba kvar

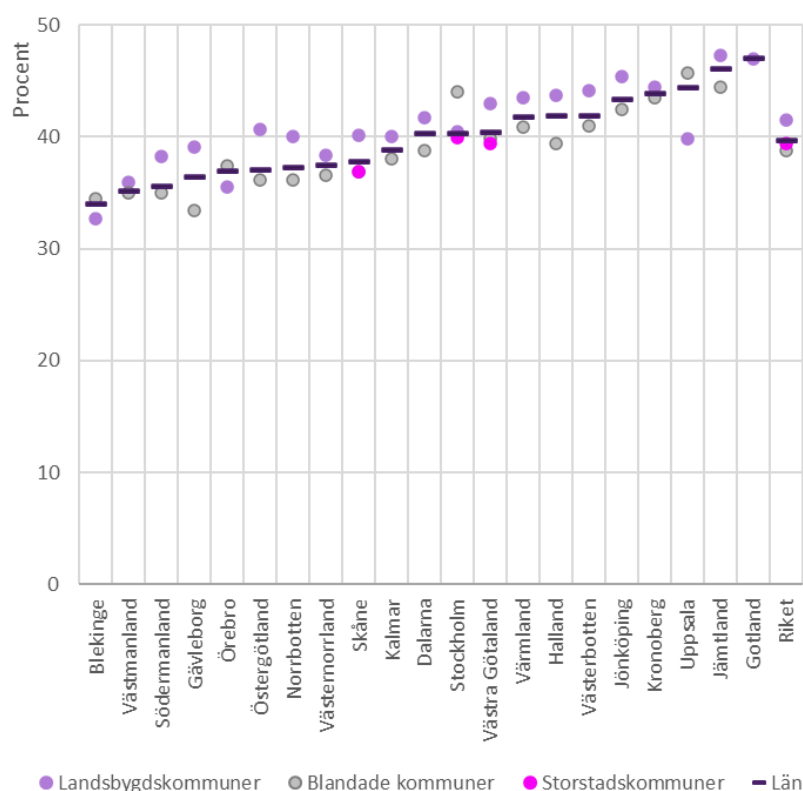
⁵⁰ Tillväxtverket. Att fortsätta välja jämställdhet.

⁵¹ Grip L (2022). Problematiseringar av regional utvecklingsdiskurs utifrån ett genusperspektiv.

⁵² Riksdagen har beslutat att riktåldern för pension för åren 2020–2024 är 67 år

längre upp i åldern tycks ha förbättrats. För landsbygdskommuner kan den högre sysselsättningsgraden för äldre delvis förklaras med att äldre har kvar ett företag.

Skillnaderna mellan län och kommuntyper när det gäller äldres sysselsättningsgrad är dock relativt stora. Gotlands och Jämtlands län har med 47 respektive 46 procent den högsta andelen sysselsatta i åldersgruppen 65–67 år. Jämfört med Blekinge län, som har lägst andel, är skillnaden 13 procentenheter. Västra Götalands och Stockholms län ligger strax över riksgenomsnittet på 40 procent, och Skåne län har en sysselsättningsgrad på knappt 38 procent för denna åldersgrupp. Eftersom knappt hälften av åldersgruppen bor i dessa tre län finns det också en stor potential för hela landet att öka sysselsättningsgraden för äldre i just storstads länen och storstads-kommunerna.

Figur 35. Sysselsättningsgrad i åldersgruppen 65–67 år, 2022, efter län och kommuntyp. Källa: Lisa (SCB), egna beräkningar.

Det finns också strukturella skillnader mellan olika kommuntyper när det gäller vid vilken ålder befolkningen i genomsnitt påbörjar och avslutar sitt arbetsliv. Dessa skillnader sammanfattas i Tabell 2 nedan. Med etableringsålder avses här den lägsta ålder där sysselsättningsgraden i åldersgruppen uppgår till 75 procent. Utträdesålder är åldern där mer än 50 procent av åldersgruppen lämnat arbetsmarknaden. Antalet år mellan etableringsålder och utträdesålder ger en indikation på hur lång tid människor i genomsnitt arbetar.

Tabell 2. Genomsnittlig etableringsålder respektive utträdesålder på arbetsmarknaden samt antal förvärvsår 2003 respektive 2022 efter kommuntyp. Källa: Lisa (SCB), egna beräkningar.

	Etablerings- ålder 2003	Etablerings- ålder 2022	Utträdes- ålder 2003	Utträdes- ålder 2022	Förvävsår 2003	Förvävsår 2022
Storstadskommuner	29	26	64	65	35	39
Täta blandade kommuner	28	26	64	65	36	39
Glesa blandade kommuner	27	24	63	65	36	41
Tätortsnära landsbygdskn.	26	25	65	65	39	40
Glesa landsbygdskommuner	27	24	63	65	36	41
Mycket glesa landsbygdskn.	24	20	62	66	38	46
Riket	28	26	64	65	36	39

Skillnaderna mellan de olika kommuntyperna förhåller sig i stort som förväntat, med ett något senare genomsnittligt arbetsmarknadsinträde iorstadskommuner och täta blandade kommuner. Etableringsåldern har sjunkit något i alla kommuntyper, vilket kan förklaras med en förbättrad arbetsmarknad för unga vuxna. Utträdesåldern ligger generellt kring 65 år, och jämfört med två decennier tidigare har den ökat i samtliga kommuntyper.

Sammantaget har betydande förbättringar skett. Arbetsmarknadens in- och utflöden påverkas dock även av komplexa processer där flera faktorer spelar in.⁵³ En sådan faktor är storleken på ungdomsgruppen som träder in i arbetslivet vid en viss tidpunkt. Arbetsmarknaden har svårt att anpassa sig till snabba förändringar i arbetskraftsutbudet, och behovet av fler unga för att ersätta framtida pensionsavgångar består.

7.4 Positiv sysselsättningsutveckling i stora delar av landet

En positiv förändring av sysselsättningsgraden behöver emellertid inte betyda att det finns fler jobb. Minskar befolkningen samtidigt som antalet sysselsatta är oförändrad förbättras också måttets värde. Generellt finns en kraftig korrelation mellan kommuners befolkningsförändring och deras sysselsättningsgrad, åtminstone över tid. Den regionala och lokala ekonomins struktur och strukturomvandling har dock en betydande påverkan på denna logik. Hur omvandlingsprocesser gynnar en positiv sysselsättningsutveckling beskrivs i en växande forskningslitteratur.^{54,55,56}

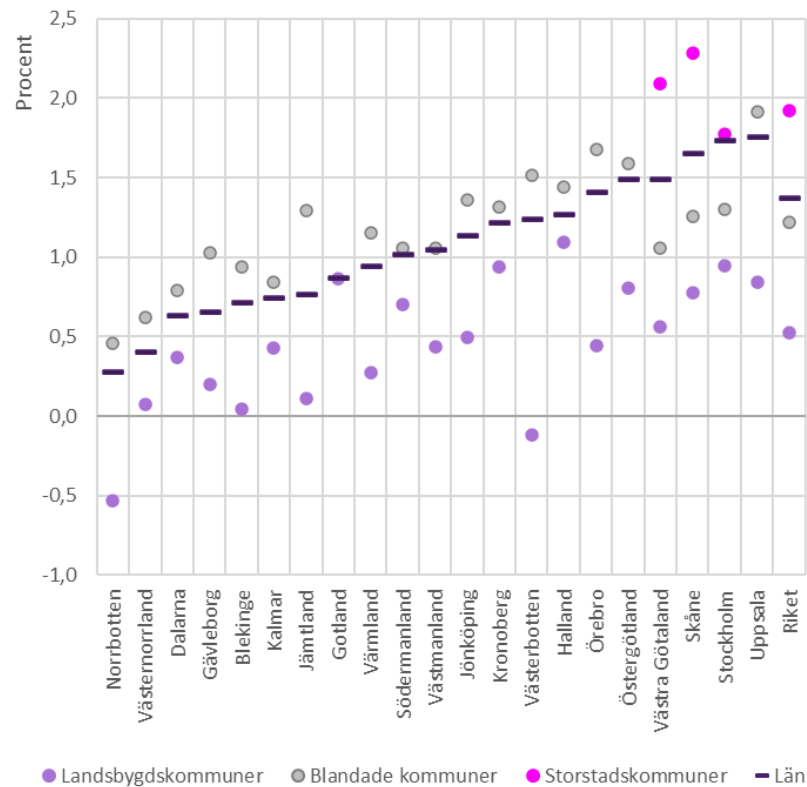
Antalet sysselsatta har emellertid ökat i samtliga län och i 226 av 290 kommuner under perioden 2013–2023. Flera traditionella industrilän har haft en relativt svag sysselsättningstillväxt, vilket kan peka på underliggande strukturella svårigheter att ställa om. Effekterna av pandemin och konjunkturedgången till följd av kriget i Ukraina kan antas ha varit mer kännbara för dessa platser. Det kan också noteras att landsbygdskommuner i samtliga län visar på en sämre sysselsättningsutveckling än övriga kommuntyper. Sysselsättningsförändringen för perioden 2013–2023 visas i Figur 36.

⁵³ Svenskt Näringsliv (2018). En analys av ungdomars etablering på arbetsmarknaden.

⁵⁴ OECD (2023). Job Creation and Local Economic Development.

⁵⁵ Balland P A (2016). Relatedness and the geography of innovation. Handbook on Geographies of innovation. Edward Elgar Publishing. Sida 127-141.

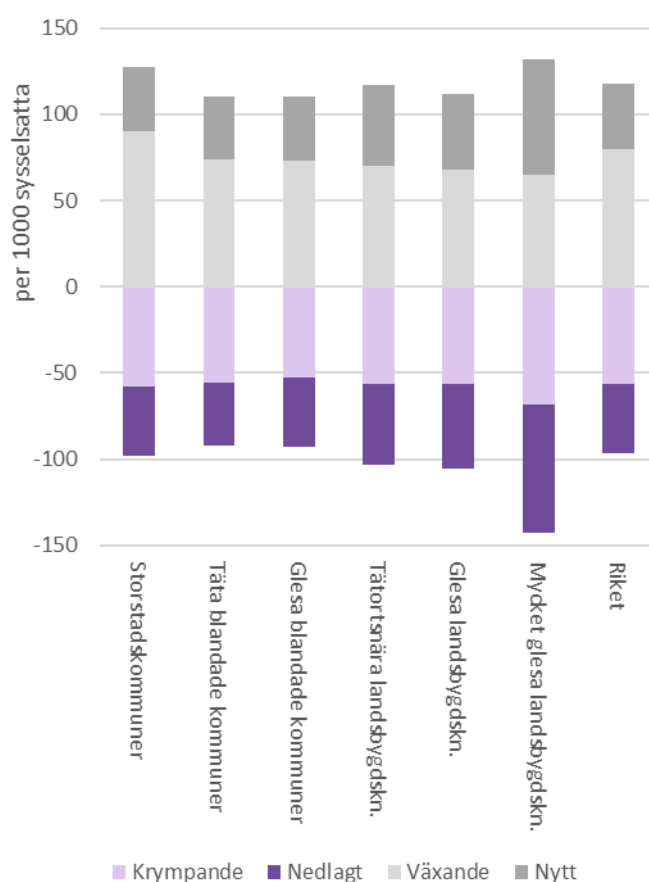
⁵⁶ Deegan J et al (2024). How regions diversify into new jobs: from related industries or related occupations? Regional Studies, 58(11), 1965–1980

Figur 36. Genomsnittlig årlig sysselsättningsförändring 2013–2023 efter län och kommuntyp. Källa: Lisa (SCB), egna beräkningar.

En ständigt pågående förändringsprocess inom näringslivet och samhället innebär också att nytillkomna och försvinnande arbetstillfällen skapar ett oavbrutet omvandlingstryck. En sådan sysselsättningsdynamik kan illustreras genom att man delar upp förändringen i olika komponenter. Två komponenter ger positiva förändringar: sysselsättningstillväxten vid befintliga arbetsställen och tillväxten av sysselsatta vid nya arbetsställen. Under år 2022 har drygt 580 000 jobb tillkommit hos 622 000 privata och offentliga arbetsställen, samtidigt som 480 000 arbetstillfällen försvunnit. I Figur 37 visas bruttoförändringar för olika kommuntyper.

Värt att notera är att nya arbetsställen enbart står för en mindre del av de skapade arbetstillfällena i samtliga kommuntyper. Den huvudsakliga sysselsättningstillväxten sker alltså vid befintliga arbetsställen. Den relativt stora dynamiken i mycket glesa landsbygdskommuner har emellertid också att göra med företagsstrukturen i dessa kommuner. Många små företag och en relativt svag lokal marknad för tjänster inom exempelvis besöksnäringen gör att omsättningen av arbetskraft kan bli större.

Figur 37. Förändring av antal sysselsatta vid nya, växande, krympande och nedlagda arbetsställen, 2022, efter kommuntyp.
Källa: Lisa (SCB), egna beräkningar.

7.5 Bättre kompetensförsörjning i hela landet

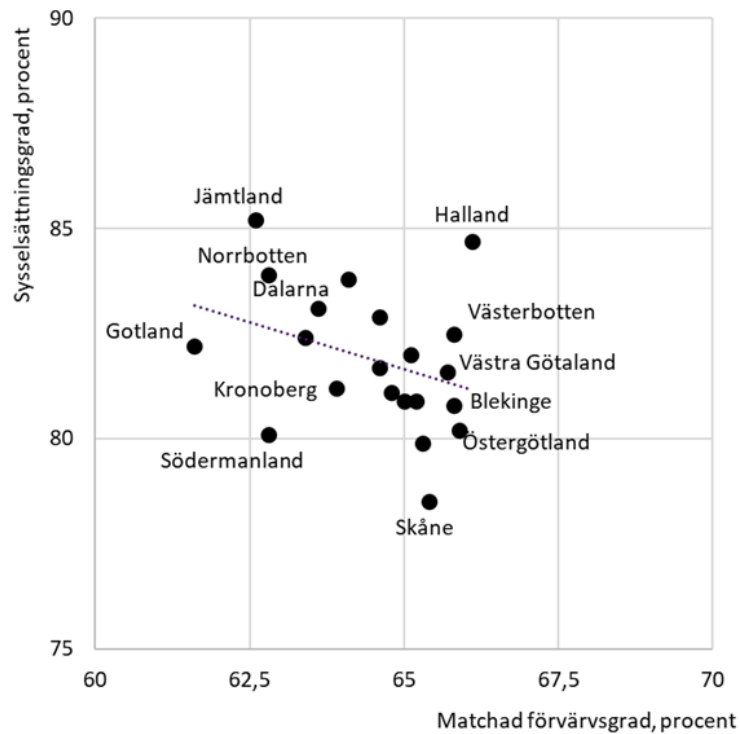
En hög sysselsättningsgrad kan tolkas som en indikator på en väl fungerande arbetsmarknad. En relativ hög arbetslöshet och svårigheter för näringslivet och den offentliga sektorn att rekrytera kompetent personal är dock tecken på underliggande arbetsmarknadsproblem som sysselsättningsgraden inte förmår att fånga. Det är exempelvis svårt att urskilja om de sysselsatta har rätt kompetens för jobbet och om rörligheten mellan jobben är på rätt nivå. För att på ett bättre sätt kunna belysa problem och möjligheter relaterade till kompetensförsörjning regionalt används därför också ett antal indikatorer som avspeglar utbud och efterfrågan av arbetskraft och matchning i länen.⁵⁷

Måttet *matchad förvärvsgrad* syftar till att belysa matchningen mellan efterfrågad kompetens och faktisk utbildning. En hög förvärvs- eller sysselsättningsgrad⁵⁸ kombinerat med en låg matchad förvärvsgrad indikerar att sysselsatta personer finns i yrken som inte är kopplade till deras utbildning. En sådan situation återfinns i exempelvis Gotland, Jämtland och Norrbottens län. Det kan peka på en lägre efterfrågan på en viss utbildning, men det kan också förklaras med att jobb tillsatts med personer som inte matchar utbildningskraven. Tvärtom är det i Hallands län. Länet har

⁵⁷ Reglab (2018). Regionala matchningsindikatorer – fördjupad analys.

⁵⁸ Förvärvsgrad och sysselsättningsgrad används synonymt

både en hög sysselsättningsgrad och en relativt hög matchad förvärvsgrad, vilket kan tyda på ett gynnsamt läge på arbetsmarknaden regionalt. En annan förklaring är en relativt stor offentlig sektor där många uppgifter förknippas med specifika skalkrav. Generellt finns dock inget samband mellan sysselsättningsgrad och matchad förvärvsgrad bland länen.

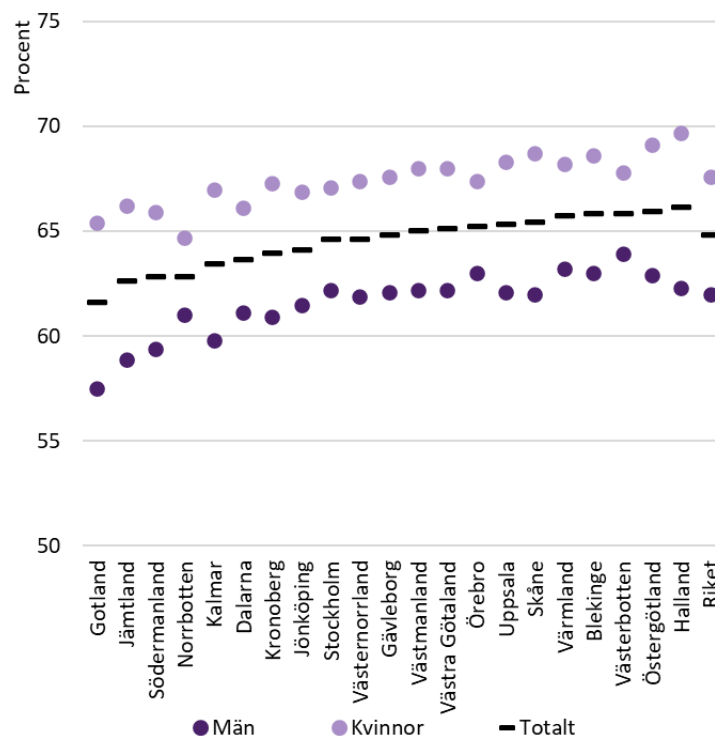

Figur 38. Matchad förvärvsgrad samt sysselsättningsgrad, 2022, efter län.
Källa: Regional matchningsstatistik (SCB), egna beräkningar.

Bättre matchning genom ett effektivare utbildningssystem

Kvinnor har en betydligt högre matchad förvärvsgrad än män, se Figur 39. Till stor del har det att göra med en könsuppdelad arbetsmarknad, där kvinnor i högre utsträckning arbetar i reglerade yrken som kräver någon form av behörighet.⁵⁹ I många andra yrken, där andelen män är högre, finns däremot ofta inga formella krav på avklarade utbildningar eller yrkeslegitimationer.

⁵⁹ Reglerade yrken enligt [Verksam.se](https://www.verksam.se) besökt 2025-01-06

Figur 39. Matchad förvärvsgrad för män och kvinnor, 2022, efter län.
Källa: Regional matchningsstatistik (SCB), egna beräkningar.

Tillväxtverkets undersökning *Företagens villkor och verklighet* har sedan tidigare visat att många företag har svårigheter att hitta lämplig arbetskraft. Det stora behovet av kompetens på olika områden innebär att både befintliga och nya utbildningar kontinuerligt behöver anpassas och utvecklas.^{60,61} Även regionala och lokala beslutsfattare behöver därför prioritera arbetet med kompetensförsörjning för att underlätta samordningen av behov från arbetsgivare och utbildningsanordnare på olika nivåer. Fördjupade regionala analyser av framtida kompetensbehov och befintliga matchningsproblem utgör en viktig del i detta arbete.⁶²

Även om andelen högutbildade i arbetskraften ökat, har utbudet av jobb med lägre kunskapskrav inte sjunkit i motsvarande takt. Tvärtom har de enklare jobben, som inte kräver högskoleutbildning, blivit fler – en trend som kan konstateras både i Sverige och i flera andra länder. En förklaring är att många enklare uppgifter inte kan rationaliseras bort med digitala lösningar. Sådana arbeten kan vara hushållsnära tjänster samt äldreomsorg. Dessa arbeten kan också vara viktiga ingångsjobb för olika samhällsgrupper med svag anknytning till arbetsmarknaden, som exempelvis unga med svaga studieresultat.

Förbättrad kompetensförsörjning genom livslångt lärande

I en ständigt föränderlig värld är det livslånga lärandet centralt för en väl fungerande kompetensförsörjning och för individens förmåga till fortsatt kunskapsutveckling. I begreppet ligger möjligheten att läsa in grundläggande

⁶⁰ Svenskt näringsliv (2023). Utbildning för arbetsmarknaden eller för arbetslöshet?

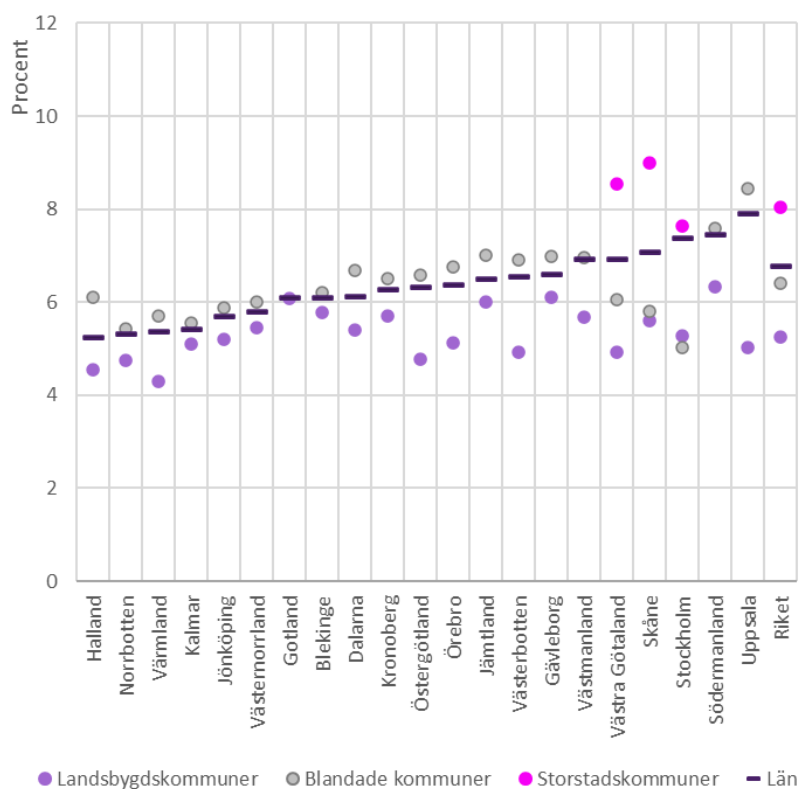
⁶¹ Universitetskanslersämbetet (2023). Etablering på arbetsmarknaden efter studier i högskolan. Rapport 2023:20.

⁶² Tillväxtverket. [Framgångsfaktorer för regional kompetensförsörjning](#). Besökt 2025-01-06

utbildningar på komvux och folkhögskolor, men även studier på eftergymnasial nivå, såsom högskolor, universitet och yrkeshögskola.

Andelen studerande i åldersgruppen 30–64 år går att använda som en indikator för skillnaderna mellan och inom länen. Högst är andelen i Uppsala län, där nära 8 procent av befolkningen är inskrivna hos någon utbildningsanordnare. Lägst är andelen i Hallands län med strax över 5 procent. Befolkningen i storstadskommuner och blandade kommuner visar för det mesta på ett högre studiedeltagande än befolkningen i landsbygdskommuner, vilket understryker betydelsen av geografisk tillgänglighet till utbildning.

Det kan därför vara av avgörande betydelse för kompetensförsörjningen i landsbygdskommuner att det finns ett lärcentrum i närheten. Ett lärcentrum kan tillhandahålla utbildningar både på plats och på distans, men utanför lektionstid kan det också fungera som mötesplats eller erbjuda invånarna stöd för att klara sina studier. Därutöver kan det också ses som en strategisk motor för kommunal och regional utveckling. Lärcentrasatsningar har visat på goda resultat, men alla insatser har inte kunnat fortsätta.⁶³

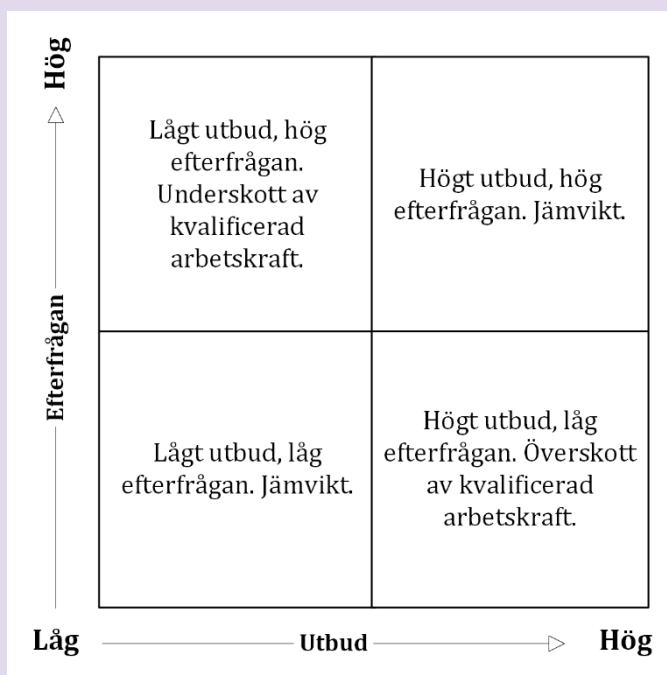

Figur 40. Studiedeltagande i åldersgruppen 30–64 år, 2023, efter län och kommuntyp.
Källa: Befolkningens studiedeltagande (SCB), egen bearbetning

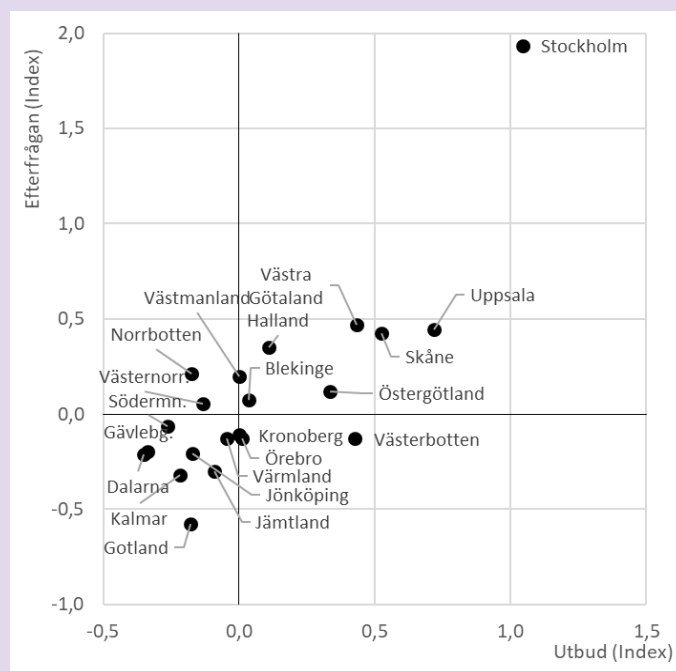
⁶³ Skolverket (2020). Utvärdering av statsbidrag för lärcentrum. Uppföljning 2018.

Utbud och efterfrågan av kvalificerad arbetskraft – en analys

Ett sätt att illustrera samspelet mellan utbud och efterfrågan av kvalificerad arbetskraft är att skatta ett viktat index för utbud och efterfrågan på länsnivå. Utbudet av kvalificerad arbetskraft definieras som andelen av den arbetsföra befolkning en som har eftergymnasial utbildning eller forskarutbildning. Efterfrågan av kvalificerad arbetskraft bestäms av länets medelinkomst samt andelen sysselsatta inom medel- till högkvalificerade yrken. Arbetsmarknaden för kvalificerad arbetskraft kan således befinna sig i fyra olika tillstånd, vilket framgår av Figur 41. Tillståndet fördelat per region återfinns i Figur 42.

Figur 41. Tillstånd för utbud- och efterfrågan.
Källa: Froy et al., 2012.

Figur 42. Utbud och efterfrågan av kvalificerad arbetskraft, 2022, efter län.
Källa: SCB, egen bearbetning.

Som framgår av Figur 42 avviker Stockholms län från övriga områden, med ett högt utbud och en mycket hög efterfrågan av kvalificerad arbetskraft. Jämfört med motsvarande situation 2012 är utbudet relativt oförändrat, samtidigt som efterfrågan ökat kraftigt. Andra län med både högt utbud och hög efterfrågan är Uppsala, Skåne, Västra Götaland och Östergötlands län, men även Hallands och Blekinge län. Jämfört med 2012 är situationen för dessa län relativt oförändrade. Åtta län har både låg efterfrågan och lågt utbud av kvalificerad arbetskraft. Med undantag för Södermanlands län är situationen oförändrad jämfört med 2012. I Södermanland har efterfrågan av kvalificerad arbetskraft i stället minskat under tioårsperioden, då länet tidigare hade en hög efterfrågan men lågt utbud.

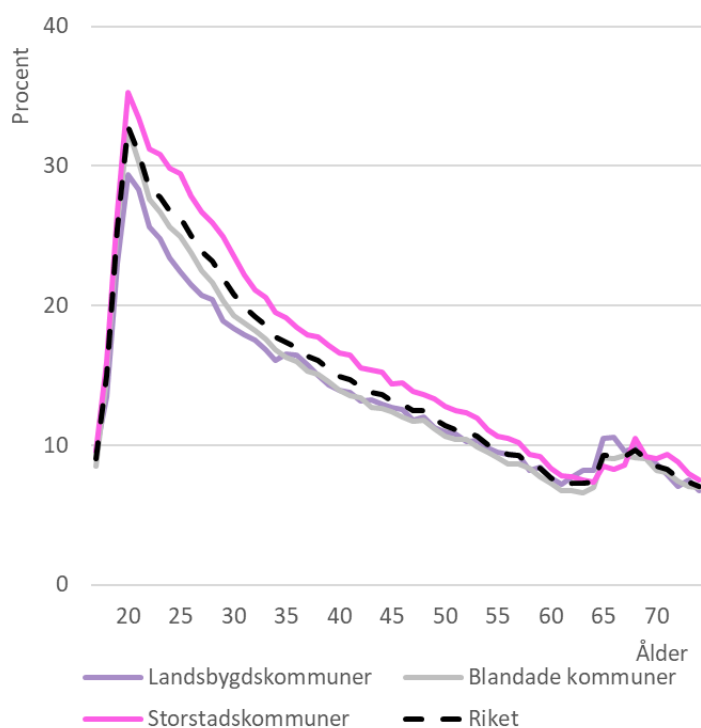
I Västernorrlands och Norrbottens län råder det ett underskott av kvalificerad arbetskraft, medan Västerbottens län har ett överskott. Länens tillstånd är oförändrat sedan 2012. Att befinna sig i ett över- eller underskottsscenario kan vara ett tecken på att det finns särskilda möjligheter eller hinder för ökad regional tillväxt. Ett kunskapsöverskott innebär alltså att länet inte till fullo nyttjar de kompetenser som finns eller skapas lokalt. Ett underskott kan möjligen medföra att investeringar inte kan realiseras på grund av att det saknas kompetens.

7.6 Bättre kompetensmatchning genom ökad rörlighet och jobbyten

Ett annat sätt att förbättra arbetsmarknadens funktion är att underlätta rörligheten mellan arbeten och arbetsplatser. Mellan 2021 och 2022 bytte 753 000 personer jobb varje år, vilket motsvarar 15,6 procent av de sysselsatta.⁶⁴ Under åren 2019–2020, när pandemin orsakade som flest restriktioner, var antalet jobbytare i genomsnitt enbart 590 000 personer eller 12,8 procent av de sysselsatta.

Jobbytarfrekvensen med avseende på ålder och kommuntyp för år 2022 visas i Figur 43.

Tidigare sammanställningar har också visat att konjunkturen har en kraftig inverkan på hur många som byter jobb. Detta eftersom jobbyten i vissa fall sker ofrivilligt i samband med mellanliggande perioder av arbetslöshet. Nästan 80 procent av de som blir friställda har ett nytt jobb redan under första året, men detta varierar också, beroende på lokala förutsättningar.⁶⁵

Figur 43. Andel av de sysselsatta som bytte jobb 2022 efter ålder och kommuntyp.
Källa: Lisa (SCB), egen bearbetning.

Det kan också noteras att kvinnor och män i genomsnitt byter jobb lika ofta. I befolkningsmässigt stora och täta områden tycks rörligheten mellan arbetsplatser underlättas, inte minst på grund av mekanismer som sammanfattas i begreppet

⁶⁴ SCB/Regionala matchningsindikatorer

⁶⁵ Hane-Weijman, E, Eriksson, R. H, och Henning, M (2017). Returning to work: regional determinants of re-employment after major redundancies. *Regional Studies*, 52(6), 768–780.

agglomerationsfördelar.⁶⁶ Dock förekommer arbetsplatsrörlighet i alla delar av landet, och jobbyten utgör en viktig del av kunskaps- och erfarenhetsspridningen mellan arbetsplatser.

Jobbytarfrekvensen minskar med åldern. Utvecklingen kan bland annat förklaras av arbetsgivares oro över att anställda över 40 år kan ha svårare att ta till sig ny kunskap, vara flexibla och anpassningsbara samt behålla driv och initiativförmåga.⁶⁷ Detta kan ha stora samhällskonsekvenser, men utgör också en stor tillväxtpotential om beteenden förändras. Det kan således behövas attitydförändringar hos både arbetsgivare och arbetstagare när fler ska arbeta längre.

7.7 Arbetspendling för bättre matchning på arbetsmarknaden

Arbetstagarnas geografiska rörlighet är även en viktig del av matchningsprocessen på arbetsmarknaden. När bostadsorten och det lediga jobbet ligger på olika orter, krävs någon form av rörlighet för att en matchning ska äga rum. I klartext måste arbetstagaren antingen flytta eller pendla. På grund av exempelvis familjesituationen eller bostadsbrist på arbetsorten kan det finnas hinder för att flytta närmare arbetsplatsen.

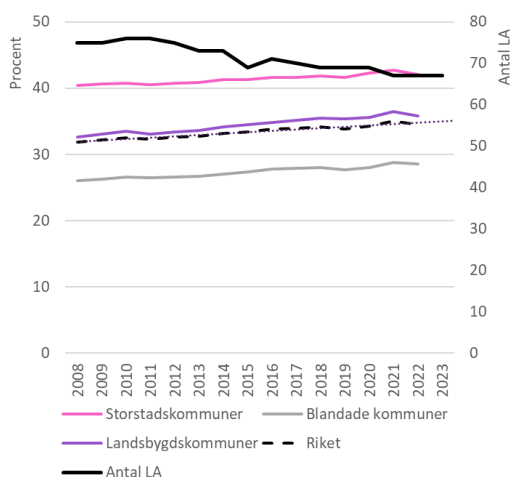
I genomsnitt arbetspendlade 1,04 miljoner män och 0,81 miljoner kvinnor över en kommungräns 2022. Jämfört med tio år tidigare hade arbetspendlingen ökat med knappt 320 000 personer eller 21 procent. Kvinnors arbetspendling ökade något mer under perioden. Könsskillnaderna i arbetspendlingen är mindre för sysselsatta med högre utbildning, men med 4,5 procentenheter ändå inte obefintlig. I gruppen sysselsatta med mindre än treårig gymnasieutbildning är skillnaden i arbetspendlingen mellan könen 7,2 procentenheter, samtidigt som denna grupp har en generellt lägre andel arbetspendlare.

Arbetspendling över kommungränsen ökade i samtliga kommuntyper, med undantag för mycket glesa landsbygdskommuner, där andelen pendlare har minskat något. Storleken på kommunen och närheten till större centra påverkar naturligtvis flöden över kommungränsen. I mycket glesa landsbygdskommuner arbetspendlar endast 16 procent av den arbetsföra befolkningen. Detta kan jämföras med andelen arbetspendlare i tätortsnära landsbygdskommuner (44 procent) och storstadskommuner (42 procent).

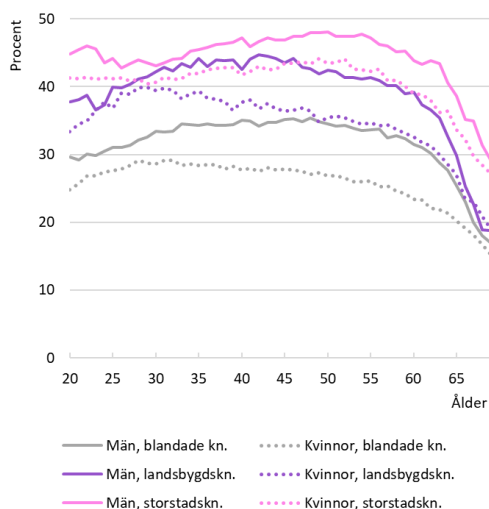
⁶⁶ Se exempelvis Tillväxtanalys (2010). Städer och tillväxt. Vad säger forskningen? Dnr 2010/065. https://www.tillvaxtanalys.se/download/18.62dd45451715a00666f1e8d1/1586366188664/WP_2010_04.pdf (hämtad 2025-01-21).

⁶⁷ Carlsson M, Eriksson S (2017). Påverkar arbets sökandes ålder och kön chansen att få svar på jobbansökan? IFAU 2017:8.

Figur 44. Andel arbetspendlare över kommungräns av sysselsatta (nattbefolkning)⁶⁸ efter kommuntyper, 2008–2022 samt antal lokala arbetsmarknader 2008–2023.

Källa: Raps (SCB), Lokala arbetsmarknader (SCB), egen bearbetning.

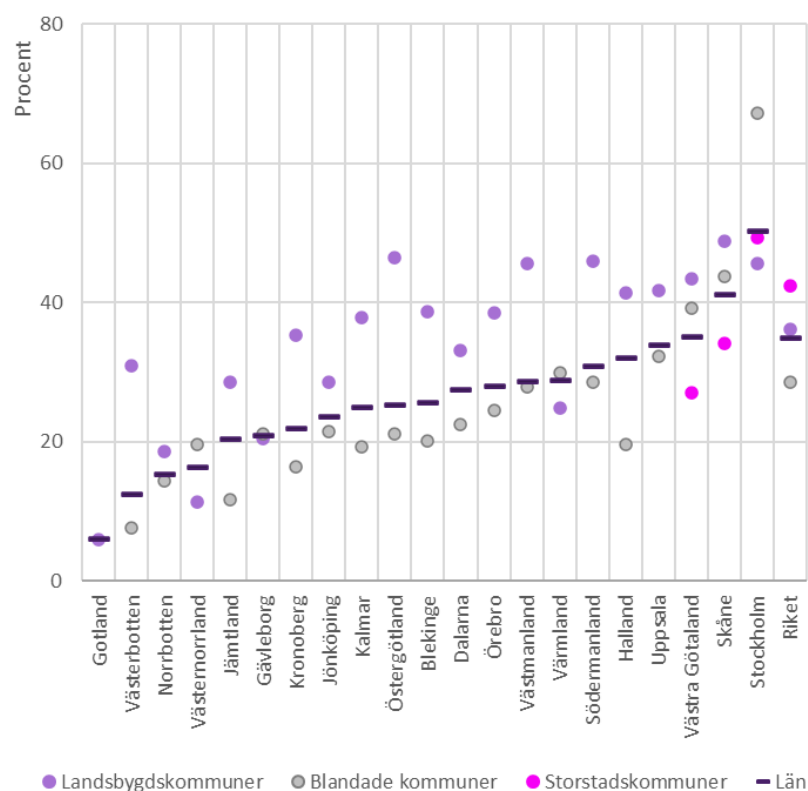
Figur 45. Arbetspendling, män och kvinnor, 2022 efter kommuntyp

Källa: Raps (SCB), egen bearbetning.

Över tid har arbete och boende alltmer skiljs åt. Det beror delvis på en ökad grad av arbetsdelning och geografisk specialisering av arbetsställen, inte minst på grund av redan påtalade agglomerationsfördelar. Men ökningen beror också på att det har blivit enklare att bosätta sig längre bort från sitt arbete i områden där personen förväntar sig en bättre livskvalitet. På så sätt illustreras också ett viktigt samband mellan det regionala tillväxt- och utvecklingsarbetet och samhällsplaneringen lokalt. Sambandet återfinns i exempelvis regioners utvecklingsstrategier och kommuners översiktsplaner. Arbetspendlingen används som indikator för att beskriva detta samband, eftersom förändrad arbetspendling avspeglar ett visst behov av offentlig infrastruktur och samhällsservice.

Figuren nedan visar andelen arbetspendlare över kommungräns i ett nationellt perspektiv. Framför allt Stockholms län sticker ut med en relativt hög andel arbetspendlare i samtliga tre kommuntyper. Även övriga storstadslän (Skåne och Västra Götalands län) har fler arbetspendlare än riksgenomsnittet. Relativt få arbetspendlar över kommungräns i de ytstora länen i norra Sverige. I Kiruna kommun pendlar mindre än 5 procent av den sysselsatta befolkningen ut från kommunen. Men även i dessa län är pendlingen ut från kommuner kring och mellan de större städerna betydlig. Bodens kommun har exempelvis en utpendling på 33 procent och i Vännäs, Krokoms och Timrå kommun ligger motsvarande värde på över 50 procent av den sysselsatta befolkningen.

⁶⁸ Med nattbefolkning avses här den sysselsatta befolkningens boendekommun.

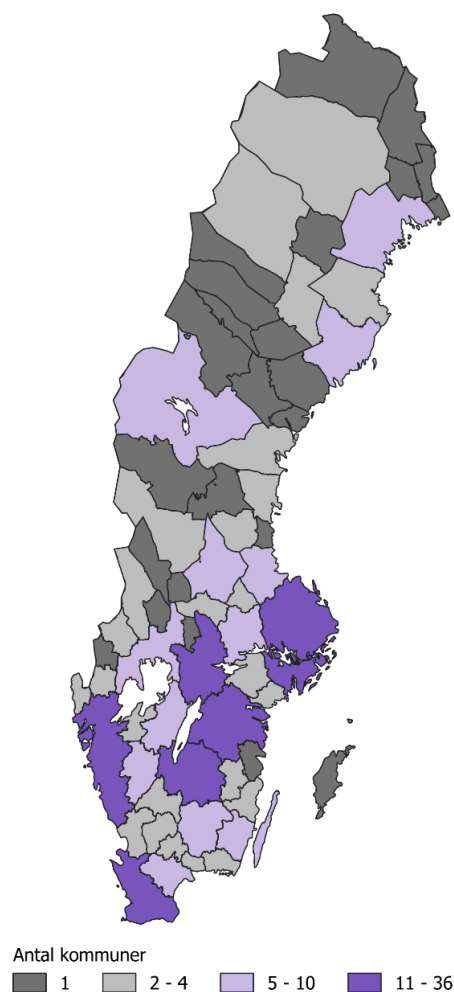

Figur 46. Andel arbetspendlare i riktning från kommunen av den sysselsatta nattbefolkningen, 2021–2022, efter län och kommuntyp.
Källa: Lisa (SCB), egen bearbetning.

Arbetsmarknaden är i grunden lokal

Arbetspendling är förknippad med kostnader i pengar och tid. Det medför också begränsningar i individers möjlighet att röra sig regelbundet mellan bostads- och arbetsställe, och är orsaken till förekomsten av lokala arbetsmarknader. SCB:s beräkningar på pendlingsflöden över kommungräns leder fram till 67 lokala arbetsmarknadsområden, vilket är en minskning med 9 lokala arbetsmarknader sedan 2010.

Storleken på de lokala arbetsmarknaderna är mycket olika. Å ena sidan finns de befolkningsrika och ytstora lokala arbetsmarknaderna som omfattar kommunerna i och kring Stockholm, Malmö eller Göteborg. Å andra sidan finns också 23 lokala arbetsmarknader som utgörs av en enda kommun. Stora eller större städer utgör för det mesta kärnan i dessa lokala arbetsmarknader, som kringliggande kommuner integreras med. När antalet kommuner i lokala arbetsmarknader ökar över tid kallas det regionförstoring. När andelen arbetspendlare inom befintliga lokala arbetsmarknadsregioner ökar talar man i stället om regionintegrering.

Figur 47. Antal kommuner inom de 67 lokala arbetsmarknaderna.
Källa: RAMS, BAS (SCB).

Förutom dagliga arbetsresor förekommer också mindre frekventa arbetsresor med tillfälligt boende på arbetsorten. Under pandemin har även distansarbetet blivit vanligt förekommande på många arbetsplatser, vilket kan ha bidragit till att individens arbetsresor både blivit avståndsmässigt längre och färre till antalet.^{69,70} Det är svårt att fånga specifika typer av arbetspendling i statistiken eftersom arbetspendling uppmäts som avstånd mellan boende- och arbetsställe eller förenklat som en förflyttning över en kommungräns.

En ökning av arbetspendlingen bör dock inte nödvändigtvis ses som en odelad positiv utveckling, eftersom det också kommer med kostnader för den som pendlar. Bland annat kan långa pendlingsavstånd ha en negativ effekt på hälsan.⁷¹ Dessutom kan ett tillfälligt uppehåll i en annan arbetsort medföra ökade kostnader för en annan kommun än hemkommunen. Detta till följd av en ökad belastning på den

⁶⁹ Tillväxtanalys (2023). Distansarbete och Flyttmönster. WP 2023:05

⁷⁰ Tillväxtanalys (2024). De som kan jobba på distans bosätter sig längre från arbetsplatsen. WP2024:04.

⁷¹ Sandow E, Westerlund O och Lindgren U (2014). Is your commute killing you? On the mortality risks of long-distance commuting. Environment and planning A. Vol. 46, nr 6, s. 1496 ff.

offentliga servicen, samtidigt som kommunen inte får några skatteintäkter när den arbetande inte är skriven i kommunen.

I Tabell 3 redovisas skillnader bland de sysselsattas pendlingsavstånd i olika kommuntyper. Glesa blandade kommuner samt mycket glesa landsbygdskommuner har en relativt hög andel arbetspendlare med korta avstånd. Samtidigt kan stora avstånd mellan orter göra det svårare att arbetspendla i de mer glest befolkade delarna av landet. Paradoxalt nog kan det delvis också förklara en relativt hög andel arbetspendlare med långa avstånd i mycket glesa landsbygdskommuner. Till exempel kan en stark regional efterfrågan på arbetskraft i delar av Norrland, i kombination med höga löner, öka individens benägenhet att pendla längre sträckor.⁷² Sysselsatta med långa pendlingsavstånd finns emellertid i hela landet och totalt pendlar 330 000 personer längre än 100 kilometer.

Tabell 3. Andel sysselsatta med olika pendlingsavstånd mellan bostad och arbetsställe 2022 efter kommuntyp.

Källa: BAS (SCB), egen beräkning

	0–5 km	5–20 km	20–100 km	> 100 km
Mycket glesa landsbygdskommuner	57,5 %	12,1 %	16,6 %	13,8 %
Glesa landsbygdskommuner	45,4 %	26,4 %	20,1 %	8,2 %
Tätortsnära landsbygdskommuner	35,0 %	26,0 %	31,9 %	7,0 %
Glesa blandade kommuner	50,3 %	25,0 %	16,2 %	8,5 %
Täta blandade kommuner	46,0 %	27,8 %	19,7 %	6,5 %
Storstadskommuner	41,1 %	44,3 %	8,8 %	5,7 %
Riket	43,4 %	32,8 %	17,2 %	6,6 %

---

⁷² Nygren M (2014). Veckopendlingen i Malmfälten. Omfattning och förutsättningar i gruvindustrin. Luleå tekniska universitet.

8 Företag, företagare och näringsliv

I korthet

Företag och företagare har en central roll för att skapa en långsiktigt hållbar samhällsekonomi i alla delar av landet. Totalt har Sverige över 1,3 miljoner aktiva företag, varav de flesta är mikroföretag. Företagsstrukturen är tydligt uppdelad, där en stor majoritet av företagen har färre än 10 anställda, samtidigt som storföretagen sysselsätter en betydande andel av arbetskraften.

Företagande varierar emellertid mellan olika regioner och kommuntyper, där exempelvis landsbygdskommuner ofta har fler företag per invånare än storstäder. Län med stor besöksnäring har även en hög företagsfrekvens, medan storstadsregioner som Stockholm har flest företag totalt sett. Nyföretagandet är en viktig motor för ekonomisk tillväxt, men tycks ha minskat på senare år, särskilt i Stockholm. Samtidigt har vissa regioner sett en ökning av nya företag, delvis drivet av gröna industrisatsningar.

Kvinnor är underrepresenterade bland företagare, och andelen kvinnor som driver eget företag har minskat något sedan 2013. Samtidigt har antalet företagare med utländsk bakgrund ökat, men det är framför allt i storstadskommunerna som ökningen sker. Företagare är i genomsnitt äldre än den övriga arbetskraften, särskilt i landsbygdsområden, vilket kan skapa framtida utmaningar.

Näringslivets struktur förändras i takt med teknologiska framsteg, globalisering och förändrade konsumentbeteenden. Denna förändring speglas bland annat i att industrisektorns betydelse minskar, medan tjänstesektorn samtidigt växer, särskilt i storstäder. Branschbredd och arbetskoncentration påverkar även företagsklimatet, genom att ett diversifierat näringsliv ger större motståndskraft mot ekonomiska svängningar. Storstäder lockar både företag och högutbildad arbetskraft, vilket i förlängningen skapar en obalans i kompetensförsörjningen för övriga regioner.

Företag spelar en central roll i marknadsekonomin genom att producera varor och tjänster, skapa arbetstillfällen och bidra med skatteintäkter. Det är också de entreprenörer och företagare som utvecklar nya idéer för ekonomisk vinning eller samhällsnytta. Näringslivet, där alla företag ingår, kan analyseras utifrån ett innovations-, tillväxt- och strukturperspektiv med hänsyn till olika geografiska dimensioner.

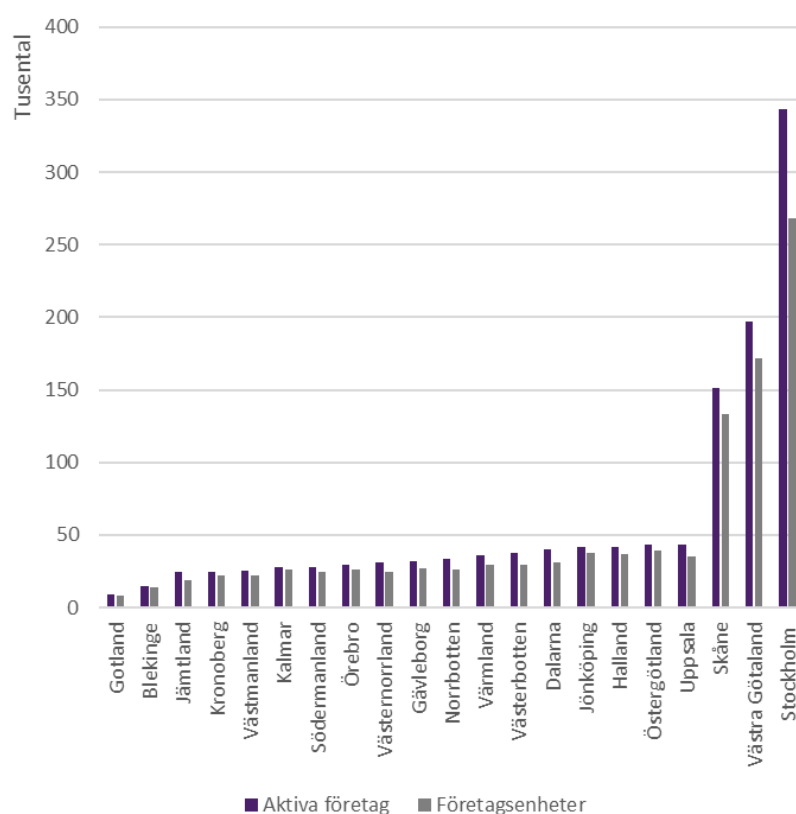
Nedan beskrivs företag, företagande och näringslivet utifrån ett lokalt och regionalt perspektiv. Syftet är att förmedla grundläggande fakta och övergripande resonemang med bäring på det regionala utvecklingsarbetet på olika samhällsnivåer.

8.1 Mäta företag

Även om det i praktiken inte är svårt att beskriva och definiera ett företag är det ingen enkel uppgift att avgränsa företagsstocken, det vill säga att ange hur många företag som finns vid en viss tidpunkt. Sammanlagt finns över 1,7 miljoner företag i SCB:s företagsregister, av vilka drygt 1,3 miljoner är aktiva. Men för att skapa tillförlitlig statistik av jämförbara företagsdata krävs fler justeringar av denna siffra. Bland annat gallras offentliga organisationer bort, och filialbolag sammanförs till större koncerner. På så vis grupperas företagen till sammanlagt drygt en miljon företagsenheter i Sverige. Eftersom större företag ibland bedriver verksamheter på flera orter

används även så kallade lokala verksamhetsenheter som minsta enhet. En verksamhetsenhet motsvarar i praktiken begreppet *bolag*, förutom för en del större företag⁷³

Statistiken visar generellt att antalet företag och företagsenheter korrelerar väl med antalet invånare i länet. I Västra Götalands län finns exempelvis 197 000 aktiva företag i början av år 2025, samt 172 000 företagsenheter enligt den senaste statistiken i Företagens ekonomi. Detta motsvarar 15,7 procent av samtliga företag och 16,3 procent av samtliga företagsenheter i Sverige. Motsvarande siffra för detta läns befolkningsandel är 16,7 procent av rikets totala befolkning. Antal företag per län redovisas i Figur 48.

Figur 48. Antal företag och företagsenheter i Sverige efter län.

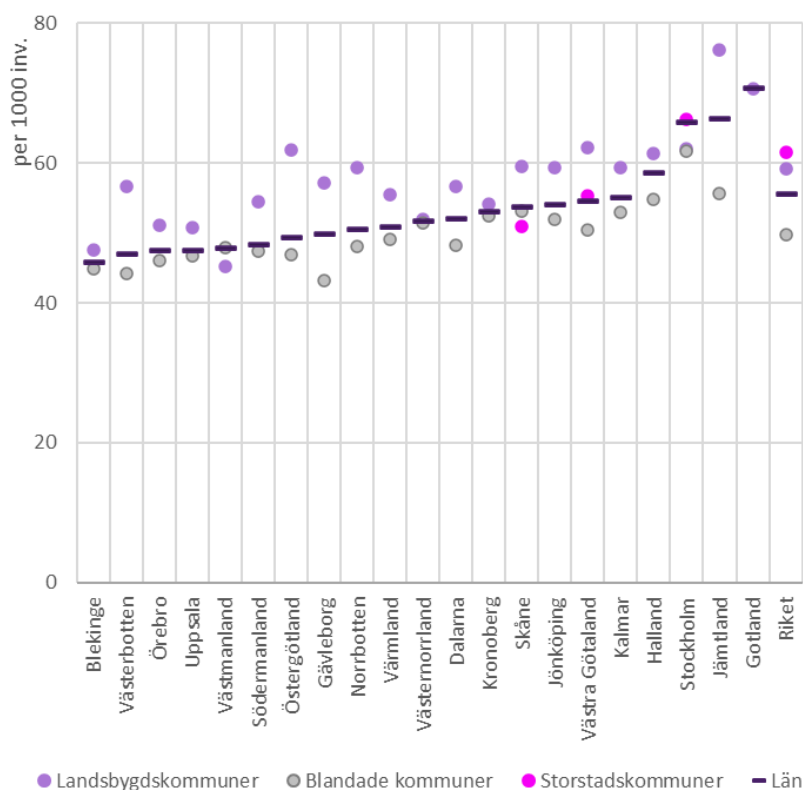
Källa: Företagsregister (SCB, 2025) och Företagens ekonomi (SCB, 2022), egna beräkningar.

Det är framför allt uppgifter från statistikunderlaget Företagens ekonomi som används för övergripande regionala beskrivningar och analyser. Till att börja med beräknas ett enkelt mått på företagandet, där antalet befintliga företagsenheter eller verksamhetsenheter relateras till folkmängden i respektive län. Samtliga företagsenheter är med i beräkningen – totalt drygt 1,05 miljoner. Skillnaderna mellan och inom länen är dock relativt stora, men riksgenomsnittet är 100 företagsenheter per 1 000 invånare. För vissa landsbygdskommuner är frekvensen emellertid nästan dubbelt så hög.

Visserligen kan alla företag oavsett storlek ses som ett uttryck för entreprenöriell aktivitet. Men om *företagande* ska innebära näringsverksamhet som ska bedrivas

⁷³ Tillväxtanalys (2025). Ett effektivt och ändamålsenligt företagsfrämjande. Delredovisning. PM 2025:01.

självständigt, yrkesmässigt och med ett vinstsyfte, behöver kanske ytterligare gränser dras. I Tillväxtverkets undersökning Företagens villkor och verklighet används bland annat en tröskel på 400 000 kronor på företagets omsättning. Används detta tröskelvärde minskar antalet företagsenheter till 584 000. På så sätt utesluts företag som snarare kan betraktas som hobbyverksamhet. I Figur 49 redovisas resultaten per län och kommuntyp för de företag som uppfyller omsättningskravet.

Figur 49. Antal företagsenheter (verksamhetsenheter) med en nettoomsättning på minst 400 000 kronor, per 1 000 invånare, 2022, efter län och kommuntyp.
Källa: Företagens ekonomi (SCB), egna beräkningar

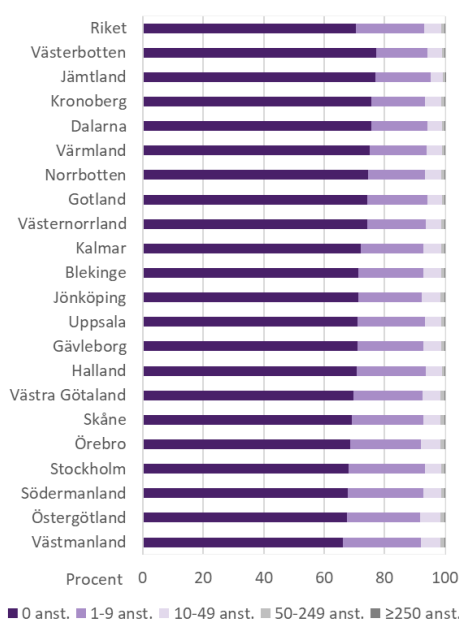
Gallringen av mycket små företagsenheter har dock bara delvis förändrat bilden. Gotlands och Jämtlands län har även efter justeringen flest företag i förhållande till befolkningens storlek och således en hög grad av företagande. Dessutom ligger Hallands län över riksgenomsnittet på 56 företag per 1000 invånare. Men tack vare Stockholms höga värde har storstadskommunerna ett större genomsnittligt företagande än samtliga landsbygdskommuner.

Det finns ingen given eller optimal nivå för företagande, men antalet företag i dag är dubbelt så stort som i början av 2000-talet. Lägre finansiella trösklar, gynnsammare skatter och enklare regler har sannolikt haft ett stort inflytande på utvecklingen. Samtidigt kan det vara svårt att förklara varför regionala och lokala skillnader består. En möjlig förklaring kan dock vara en stark lokal arbetsmarknad, vilket medför att företagande uppfattas som mindre attraktivt. Hur det lokala och regionala näringslivet ser ut i övrigt har naturligtvis också betydelse. Jämtlands och Gotlands frekventa företagande har således också att göra med att en växande besöksnäring ger möjligheter för många små företag att pröva sina affärsidéer.

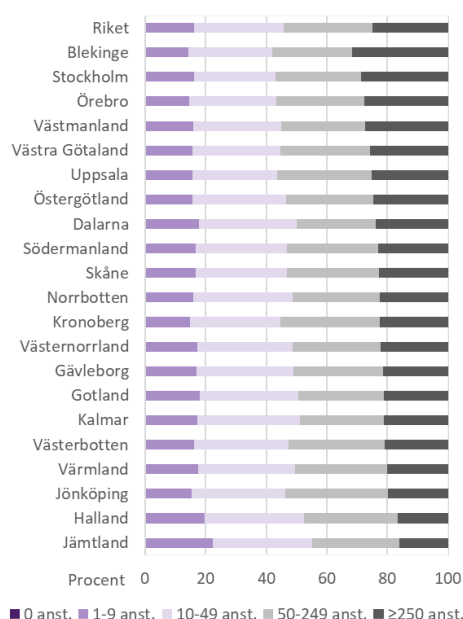
Det är svårt att dra några generella slutsatser enbart utifrån relativa nivåer på företagande. Samtidigt utgör företagare och företagande en viktig indikator för både lokal och regional tillväxt och utveckling.

8.2 Företagens regionala struktur

Dagens företagssektor består främst av en stor andel småföretag, där 70 procent av företagen enbart ger sysselsättning till företagaren. Samtidigt har ungefär en fjärdedel av företagen mellan 1 och 9 anställda, och knappt 6 procent av företagen har mellan 10 och 49 anställda. Stora och större företag utgör tillsammans 1,3 procent av samtliga företag, och enbart 0,1 procent av företagen har fler än 250 anställda.

Figur 50. Andel företagsenheter (verksamhetsenheter) efter storlek och län. Källa: Raps och Ris (Tillväxtverket), egen beräkning.

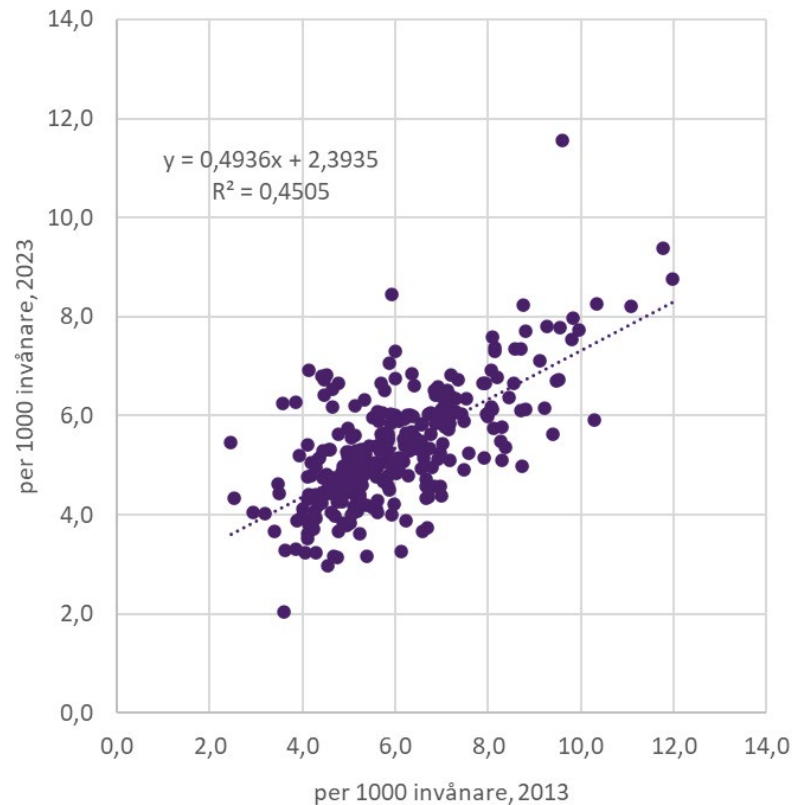
Figur 51. Andel anställda per företagsenheter (verksamhetsenheter) efter storlek och län. Källa: Raps och Ris (Tillväxtverket), egen beräkning.

Tidigare liknades företagsstrukturen i Sverige ibland vid ett timglas, men numera är antalet anställda mer jämnt fördelat mellan storleksklasserna. De minsta företagen har i genomsnitt strax under 20 procent av alla anställda, men tillsammans med enpersonsföretagarna utgör de en relativt stor andel av den totala sysselsättningen. Dock finns en risk att anställningsandelen för små och medelstora företag överskattas till följd av så kallad outsourcing. Det innebär att större företag väljer att organisera sig i flera mindre företagsenheter, i stället för endast som en stor organisation. Samtidigt står storföretagen för nästan en fjärdedel av samtliga anställningar, och i Blekinge, Stockholms och Örebro län är stora företags andel av den totala sysselsättningen fortfarande relativt stor.

8.3 Nyföretagandet som motor för regional och lokal tillväxt

Forskning har visat att företagande är starkt sammankopplat med den lokala företagarkulturen. Personer som bor i kommuner med många företag är i genomsnitt mer benägna att också själva bli företagare, även när de skulle ha bättre villkor på

arbetsmarknaden i övrigt och har lägre inkomster i sina företag.⁷⁴ Detta samband tycks också bestå över tid, vilket jämförelsen mellan nyföretagande 2013 och 2023 i Figur 52 visar.

Figur 52. Nystartade företag per 100 invånare i Sveriges kommuner, 2013 respektive 2023.
Källa: Tillväxtanalys och SCB, egen bearbetning.

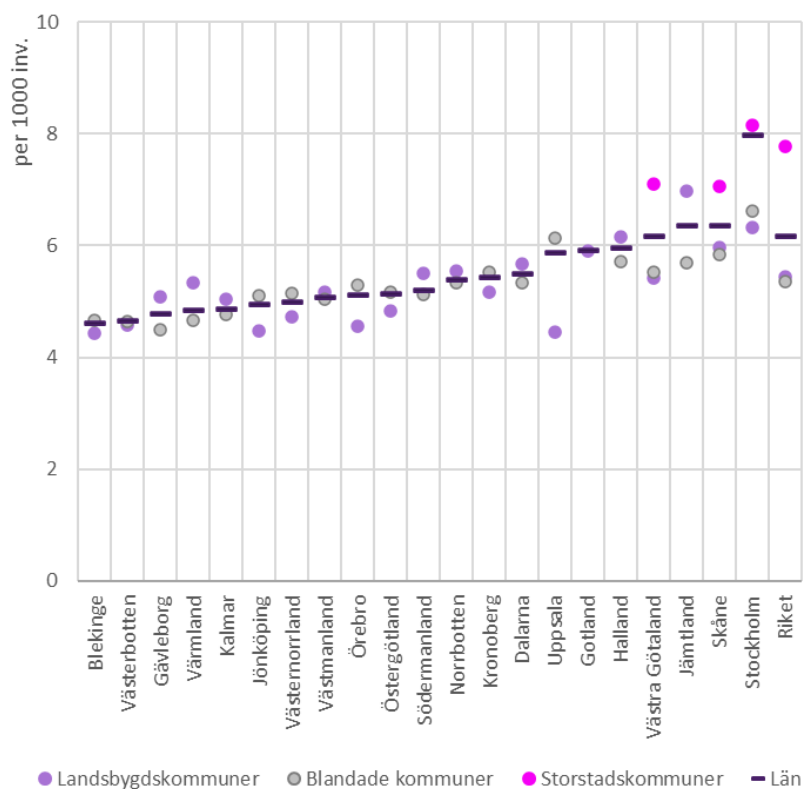
Det är också relativt stora skillnader mellan och inom länen vad gäller nyföretagandet. Storstadskommunerna, framför allt Stockholms län, har ett relativt högt antal nystartade företag, men även i Jämtlands, Hallands, Gotlands och Uppsala län är nyföretagandet mer frekvent än i övriga landet. Nyföretagandet är på en lägre nivå i Blekinge, Västerbottens, Gävleborgs och Värmlands län.

Till viss del kan förklaringen av lägre nyföretagande finnas i den lokala företagsstrukturen. Stora dominerande företag i kommunen tenderar att undantränga andra entreprenöriella aktiviteter. Vissa sociala faktorer kan å andra sidan lyftas fram som förklaring till varför vissa platser fortsätter att skapa nya företagare:

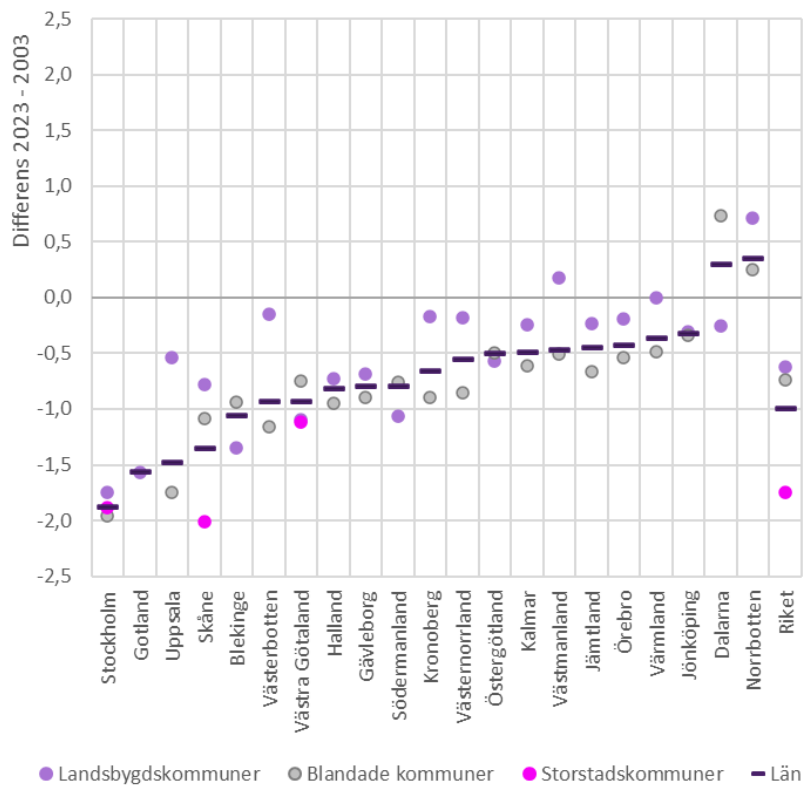
- många lokala entreprenörer motiverar och ger självförtroende
- invånarna ser att företagare åtnjuter hög social status och samhällets respekt
- ett tätt företagande innebär möjlighet till nätverk med andra företagare med kunskaper och erfarenheter.

---

⁷⁴ Andersson M, Larsson J P (2019). Entreprenörskapets envisa geografi. I Wennberg (red): Entreprenörskap för en levande landsbygd. S38.

Figur 53. Nya företag per 1000 invånare 2023, efter län och kommuntyp.
Källa: Tillväxtanalys och SCB, egen bearbetning.

Figur 54. Förändring av antalet nya företag per 1000 invånare, 2013–2023.
Källa: Tillväxtanalys och SCB, egna beräkningar.

Nyföretagandet har minskat under den senaste tioårsperioden. I Figur 54 mäts skillnaden mellan nivån på nyföretagandet per 1000 invånare 2013 och 2023. På lång

sikt kan en svag utveckling inom nyföretagandet påverka både jobbtillväxten och Sveriges innovationskraft. Särskilt bekymmersamt är läget i Stockholms län, eftersom länet spelar en central roll som kunskapsnod och innovationskluster för hela landet. I övriga storstadslän är situationen något bättre, men fortfarande utmanande. Däremot märks en positiv utveckling med ökande nyföretagande i Norrbottens och Dalarnas län.

8.4 Vilka är företagare?

En företagsledare har ett stort personligt ansvar för att driva och utveckla en vinstdrivande verksamhet. Att manövrera ett företag framåt är emellertid något som kräver kunskaper om både marknadsförändringar och organisationsanpassningar. Begreppet *entreprenör* kan ligga nära till hands för att sammanfatta sådana egenskaper hos individer. Trots att begreppen *entreprenör* och *företagsledare* ibland används synonymt har de inte riktigt samma betydelse. Entreprenörer kan mer ses som förnyare, som skapar eller upptäcker nya affärsmöjligheter, medan en företagsledare är mer som en förvaltare. Det finns dock ingen exakt definition. Historiskt sett har synen på entreprenörens roll i samhället och näringslivet också förändrats.

Det är inte enkelt att mäta, beskriva och följa upp företagare och entreprenörer. I Sverige gör dock Entreprenörskapsforum regelbundna uppföljningar av entreprenörskap och entreprenöriella aktiviteter, ambitioner och attityder. Detta som del av en omfattande internationell undersökning med samma tema.⁷⁵ I den senaste rapporten lyftes bland annat det lokala företagsklimatet och fysiska mötesplatser för företagare och investerare fram som viktiga, men även ett gott samarbete mellan offentlig och privat sektor. Utbildning och kompetensförsörjning, samt förenklade tillståndprocesser har även en direkt inverkan på det regionala entreprenörskapet. Attraktiva boendemiljöer, en hög livskvalitet samt en väl utbyggd infrastruktur är också viktiga ramförutsättningar.

Dessa slutsatser är generellt i linje med svaren i Tillväxtverkets stora företagsundersökning, *Företagens villkor och verklighet*.⁷⁶ Det finns alltså förutsättningar och miljöer som är olika gynnsamma för företagare. Vilka individer som blir eller inte blir företagare kan också vara av intresse. Förändringar i statistikproduktionen har dock medfört nya svårigheter att undersöka företagare mer specifikt. Den tidigare statistiken om operativa företagsledare, som utgår från en avancerad metod för att peka ut enskilda personer som är företagets operativa ledare uppdateras inte längre.⁷⁷ Det har därför blivit svårare att skatta det faktiska företagandet, men också svårare att följa upp andra aspekter kopplade till företagare.

Kvinnor och män som företagare

Det är möjligt att få en övergripande bild över företagare utifrån diverse register, men jämfört med tidigare nämnda statistik över operativa företagsledare innefattar dessa en större grad av osäkerhet. Nedan redovisas resultat från SCB:s Lisa-register för egenföretagare eller företagare i eget aktiebolag, samt för kombinatorer, det vill säga personer som både är anställda och har ett eget företag.

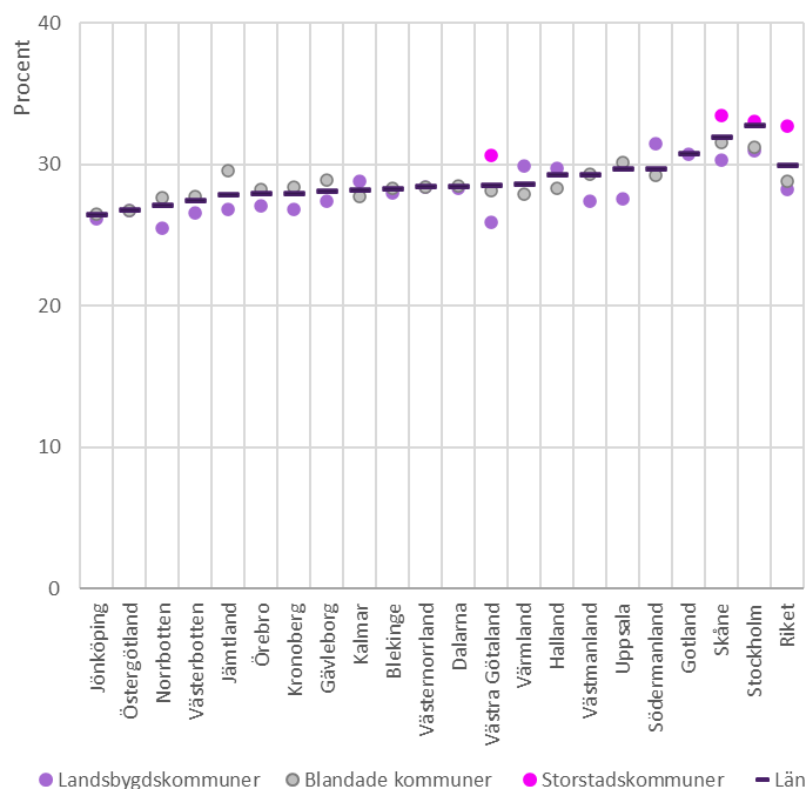
⁷⁵ Palmberg J, Thulin P (2024). Ett företagsamt Sverige? Regional GEM-rapport 2024. Entreprenörskapsforum.

⁷⁶ Tillväxtverket (2023). Företagens villkor och verklighet 2023. Rapport 0454.

⁷⁷ Andersson F. (2012). Företagsledarna i Sverige – En algoritm för att peka ut företagets operativa ledare i näringslivet. SCB.

För åren 2013–2021 har antalet företagare ökat något till 544 000 personer.⁷⁸ Beaktas även företagare som kombinerar företagandet med en anställning är siffran knappt en miljon. För den stora gruppen företagare tycks även fördelningen mellan könen ha varit relativt konstant under denna tidsperiod, med knappt 37 procent kvinnor bland företagarna 2021 jämfört med 36 procent 2013. Om endast kvinnor som är egenföretagare eller företagare i eget aktiebolag beaktas är andelen kvinnliga företagare knappt 30 procent, och där har utvecklingen sedan 2013 varit negativ. En slutsats är att kvinnor i genomsnitt oftare driver företag kombinerat med en anställning, samt att pandemin förmodligen påverkade kvinnors företagande mer än mäns.

Det finns även en geografisk dimension till skillnaderna. I Jönköpings och Östergötlands län är mindre än 27 procent av egenföretagarna eller företagare i eget aktiebolag kvinnor, medan andelen i Gotlands, Skånes och Stockholms län överstiger 30 procent. Generellt sett är andelen kvinnor som är företagare betydligt högre i storstadskommuner än i andra kommuntyper. I landsbygdskommunerna i Västra Götaland och Norrbottens län är kvinnors företagsandel är särskilt låg.

Figur 55. Andel kvinnor som är företagare av det totala antalet företagare 2022, efter län och kommuntyp.

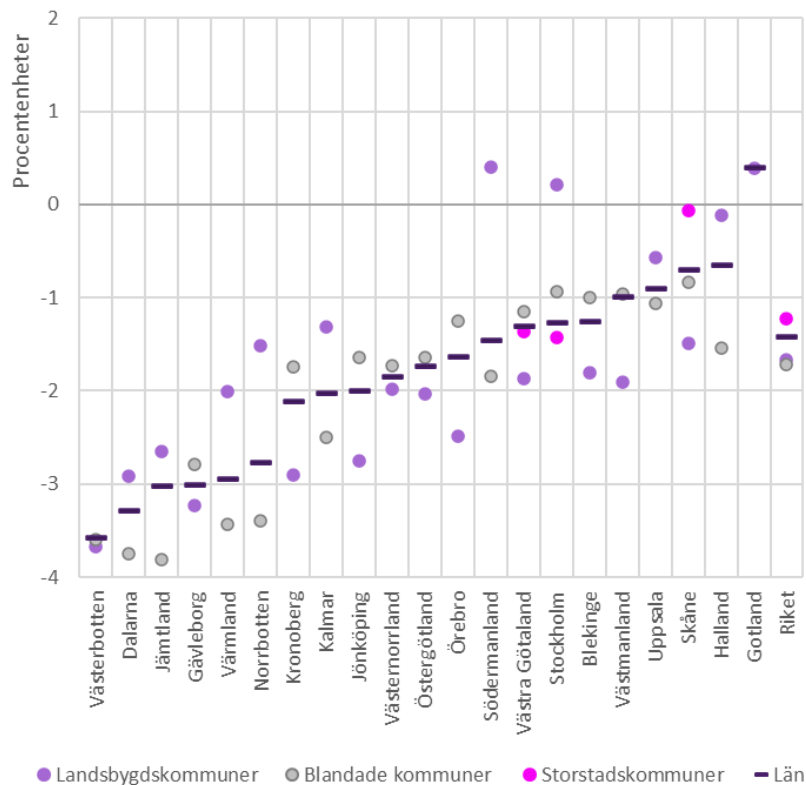
Källa: Lisa (SCB), egna beräkningar. Anm.: Avser egenföretagare eller företagare i eget aktiebolag.

Det finns omfattande forskning om könsskillnader inom företagandet, men inga entydiga svar på vad som ligger bakom dem. Tidigare har faktorer som ojämn tillgång till kapital, skillnader i företagsinriktning och verksamhet, samt uppfattningen om entreprenörskap som något manligt lyfts fram som möjliga förklaringar.⁷⁹ Dock

⁷⁸ Egen beräkning av Tillväxtverket baserat på statistik från SCB:s MONA/LISA-register.

⁷⁹ Tillväxtverket (2023). Kvinnors företagande. Forskningsöversikt. Rapport 0461.

handlar det i dag sannolikt mer om attityder och upplevelser än om faktiska formella hinder. Traditionella könsroller verkar ändå spela en betydande roll i skillnaderna mellan mäns och kvinnors företagande.⁸⁰

Figur 56. Förändring av andelen kvinnor som är företagare av det totala antalet företagare, 2013–2022, efter län och kommuntyp.

Källa: Lisa (SCB), egna beräkningar. Anm.: Avser egenföretagare eller företagare i eget aktiebolag.

Andelen kvinnor som driver ett företag som egenföretagare eller företagare i eget aktiebolag har minskat under perioden 2013–2022. Om förändringen bör ses som en tillfällig avvikelse eller som en mer permanent förskjutning till ett nytt läge kommer framtiden att visa. Regionala skillnader mellan län och inom länen visar på få undantag från den generella bilden. Enbart Gotlands län har en ökad andel företagande kvinnor, men en förbättring kan också noteras för landsbygdskommuner i Södermanlands och Stockholms län. Andelen företagande kvinnor i minskade mycket kraftigt i Västerbotten och Dalarnas län under perioden.

Företagare med utländsk bakgrund

Att driva företag kan ge invånare med utländsk bakgrund en möjlighet att skapa inkomster, etablera sig i samhället och undvika vissa av arbetsmarknadens språk- och kunskapskrav. Därtill är det ett sätt för Sverige att på ett effektivare sätt tillvarata kompetens och förmågor som i dag inte nyttjas i tillräcklig stor utsträckning.

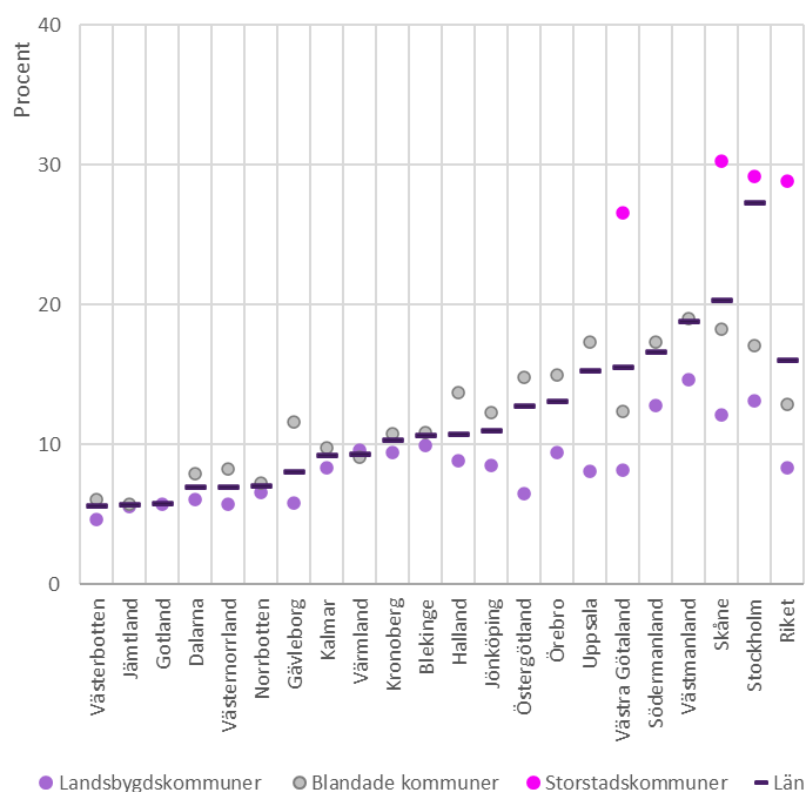
Det finns många formella och informella hinder som försvårar för personer med utländsk bakgrund att starta och driva företag.⁸¹ Statistiken styrker denna bild, men

⁸⁰ Svenskt Näringsliv (2023). Varför driver så få kvinnor företag i Sverige?

⁸¹ Tillväxtverket (2020). Främja nyanländas företagande. Rapport 0319.

visar även på stor outnyttjad potential. Totalt har drygt 13 procent av Sveriges företagare utländsk bakgrund, där 5 procentenheter är kvinnor och 8 procentenheter är män.⁸² Trots att många hinder består har andelen företagare med utländsk bakgrund ökat sedan 2013, både bland kvinnor och män.

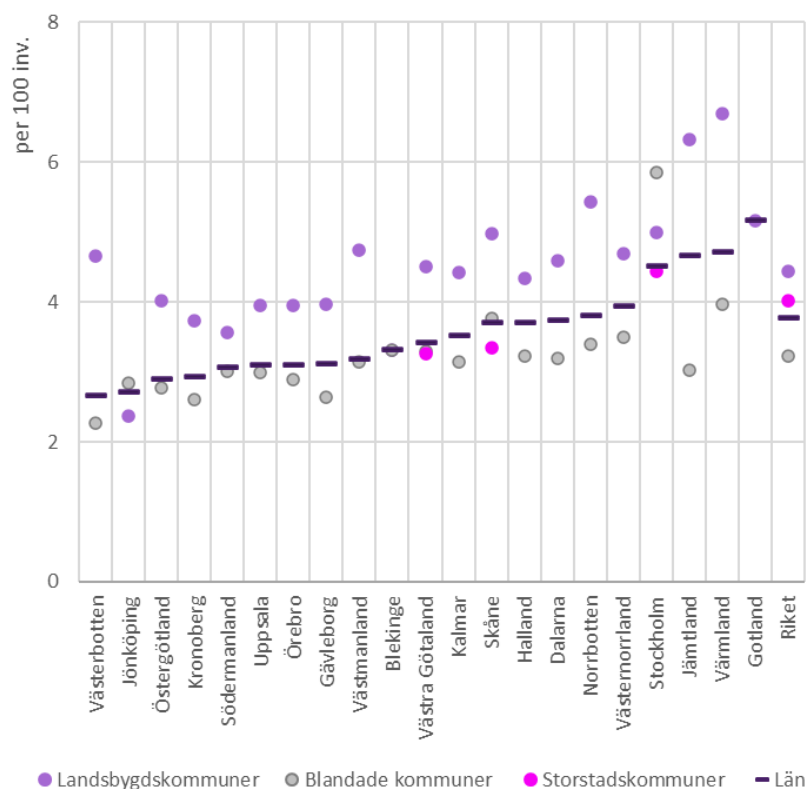
Det finns stora geografiska skillnader där bland annat storstadskommuner har en betydligt högre andel företagare med utländsk bakgrund än övriga kommuntyper. Totalt återfinns drygt 70 procent av samtliga företagare med utländsk bakgrund i storstadslänen. Andelen företagare med utländsk bakgrund har ökat i samtliga län och kommuntyper under perioden 2013–2022, men mest i Skåne och Stockholms län. Samtidigt har förändringen varit relativt liten i Gotlands och Jämtlands län.

Figur 57 Andel företagare med utländsk bakgrund som andel av samtliga företagare, 2021, efter län och kommuntyper
Källa: Lisa (SCB), egna beräkningar.

Företagandet kan också analyseras i relation till det totala antalet personer med utländsk bakgrund, per län och kommuntyp. Då kommer delvis en annan bild fram. Andelen företagare med utländsk bakgrund är i detta perspektiv högre i landsbygdskommuner och lägre i storstadskommuner samt i blandade kommuner. På länsnivå framträder framför allt Gotlands, Värmlands, och Jämtlands län med en något större andel.

⁸² Utländsk bakgrund avser personer som antingen är inrikes födda med två utrikes födda föräldrar, eller personer som är födda i utomlands.

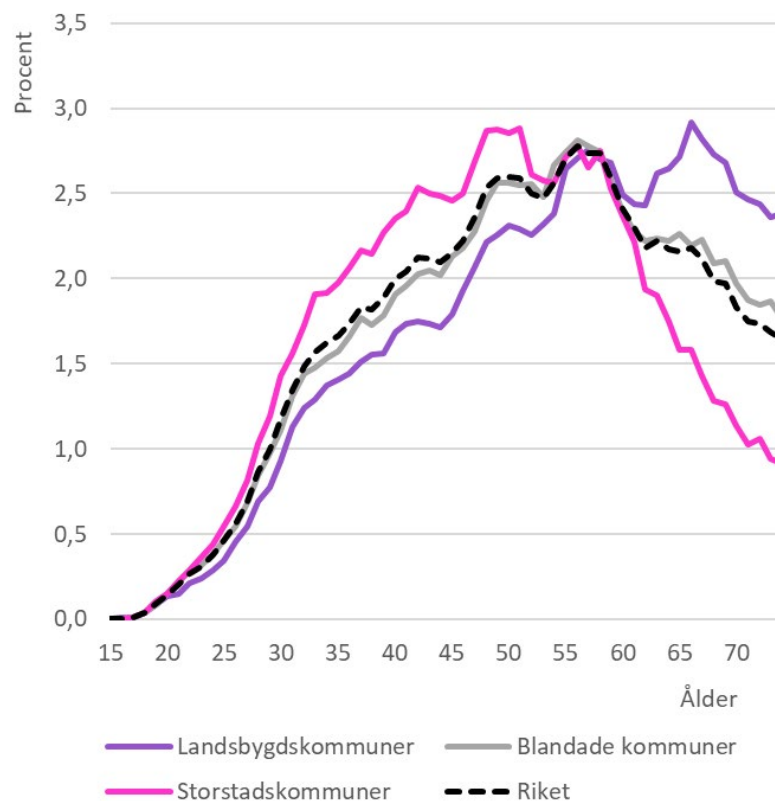

Figur 58. Företagare med utländsk bakgrund inom befolkningsgruppen med utländsk bakgrund, 2022, efter län och kommuntyp.
Källa: Lisa (SCB), egna beräkningar.

Företagarnas ålder och utbildningsnivå

Hälften av alla egenföretagare eller företagare i eget aktiebolag är äldre än 51 år. I landsbygdskommuner är motsvarande ålder 55 år, och i blandade kommuner 53 år. Endast i storstadskommunerna är medianåldern för företagare under 50 år. Det demografiska läget och ett relativt stort underskott av yngre befolkningsgrupper påverkar också företagarens genomsnittliga åldersprofil.

I samtliga kommuntyper förutom i landsbygdskommuner kulminerar företagandet kring 50-årsåldern för att sedan snabbt avta. Andelsminskningen är som kraftigast i storstadskommunerna medan andelen företagare i landsbygdskommuner däremot inte minskar alls. Företagarens relativa fördelning över åldersgrupper, enligt figuren nedan, är i ungefär densamma för kvinnor och män. Enbart för kommuntypen storstadskommuner beräknades en något lägre nivå för kvinnor mellan 35 och 45 år jämfört med män.

Figur 59. Företagare efter ålder 2022 som andel av det totala antalet företagare, efter kommuntyp. Källa: SCB/Lisa, egen bearbetning

Sammantaget kan konstateras att äldre personer är mycket aktiva som företagare. Att en genomsnittlig företagare har en relativt hög ålder borde ses som ett tecken på att företagande till viss del bygger på andra kunskaper än sådana som går att förvärva genom utbildningar. Praktiska erfarenheter och beprövade kunskaper kan vara nog så viktiga för att utveckla och driva ett företag. Företagares utbildningsnivå är också något lägre än genomsnittet för befolkningen, även om företagande kvinnor generellt har en något högre utbildningsnivå än företagande män.

Oavsett kön har större delen av företagarna en gymnasieutbildning som högsta utbildningsnivå. Skillnaderna mellan olika kommuntyper är dock stora, inte minst när det kommer till andelen företagare med längre eftergymnasial utbildning. Företagarnas utbildningsnivå är således särskilt intressant i ett politiskt perspektiv. Specifika kunskapsuppbyggande insatser bör i ännu högre grad uppmärksamma äldre företagares behov och utmaningar.⁸³ Samtidigt är det viktigt att också lyfta fram yngre personers företagande som en viktig resurs för Sveriges framtida tillväxt. För en långsiktigt hållbar utveckling är behövs en god balans mellan att å ena sidan underhålla det befintliga företagandet och att å andra sidan stimulera nya idéer.

⁸³ Holmquist C, Sundin E (2019). Äldre som företagare – finns de? Entreprenörskapsforum.

Tabell 4. Företagare efter utbildningsnivån 2022 som andel av det totala antalet företagare, efter kom-
muntyp.
Källa: LISA (SCB), egen beräkning

	Gymnasie- utbildning	Kortare eftergym. utb.	Längre eftergym. utb.	Uppgift saknas
Landsbygdskommuner	70,9 %	20,9 %	6,6 %	1,6 %
Blandade kommuner	62,7 %	25,8 %	10,0 %	1,6 %
Storstadskommuner	44,0 %	34,2 %	20,0 %	1,9 %
Riket	58,6 %	27,3 %	12,4 %	1,7 %

Företagare olika åldersgrupper väljer också att driva sina företag på olika sätt. Exempelvis väljer en majoritet av de unga företagarna att driva verksamheten vid sidan om en ordinarie anställning, och denna andel har inte förändrats nämnvärt sedan 2013. En slutsats är att företagandet för många är en process som utvecklas stegvis och där företagandet prövas över en längre tidsperiod. Det kan börja med att man testar företagandet inom ramen för ung företagsamhet, därefter övergår till att ha företaget som bisyssla och slutligen driver det som den huvudsakliga sysselsättningen.

8.5 Näringslivets dynamik

Runt om i Sverige genomförs stora investeringar, men många gånger kan dessa även dölja andra viktiga lokala omställningar i företag och på arbetsställen. Vi har i kapitel 7.4 beskrivit hur dynamiken mellan nedlagda, krympande, växande och skapade arbetsplatser ser ut. Det kan också förstås som en förflyttning av arbetskraft från branscher och näringar med lågt förädlingsvärde och dålig lönebetalningsförmåga till sådana där förutsättningarna är bättre.

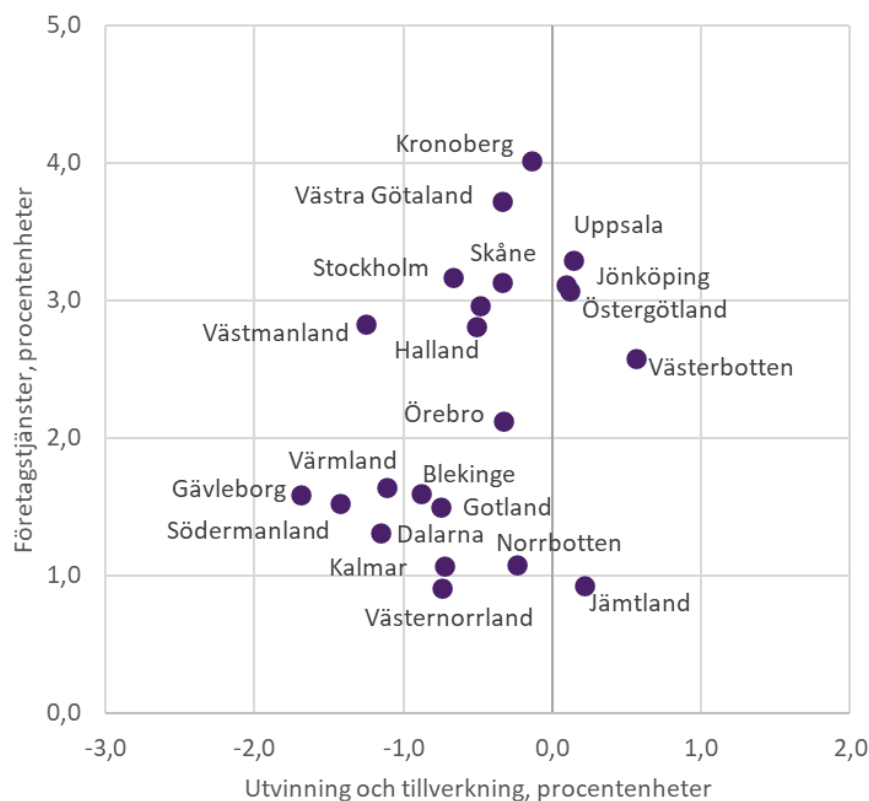
Det finns naturligtvis en lång rad faktorer och mekanismer bakom denna förändring, inte minst teknisk utveckling, efterfrågeförändringar, konkurrensförhållanden och möjlighet att verka på internationella marknader.⁸⁴ Den kraftiga befolkningstillväxten under 2010-talet har bland annat medfört att efterfrågan på privata och offentliga hushållsnära tjänster ökat efterfrågan på arbetskraft.

Strukturomvandling innebär också att regionala skillnader blir tydligare. Efter en lång period av sviktande jobbmöjligheter inom tillverkningsindustrin i samtliga län har minskningen bromsat in. I fem län – Västerbotten, Jämtland, Östergötland, Uppsala och Jönköping – ökade antalet sysselsatta inom tillverkning under perioden 2012–22. Ökningen var dock inte tillräcklig för att näringsgrengruppen utvinning och tillverkning skulle öka även andelsmässigt i dessa län. Betydelsen av denna näringsgrengrupp är fortsatt stor i flera län, även där antalet sysselsatta minskat. Flest sysselsatta inom denna näringsgrupp finns i Jönköpings län (35 procent), Bleking län (30 procent) och Kronobergs län (29 procent). Lägst är andelen i Stockholm (7 procent).

Omställning till ett tjänstebetonat näringsliv avspeglas också i statistiken, där bland annat företagsnära tjänster kan ses som en särskilt viktig näringsgrengrupp. Men från ett regionalt perspektiv kan det bli en utmaning att ersätta förlorade

⁸⁴ Tillväxtverket (2025). Dynamik och struktur i det regionala näringslivet. Rapport.

tillverkningsjobb med inkomstmässigt likvärdiga tjänstejobb. Företagsnära tjänster växer visserligen andelsmässigt i samtliga län, men i vissa län täcker andelsökningen knappt förlusterna från tillverkningsnäringarna. I Gävleborgs län försvinner tillverkningsjobben i en snabbare takt än tjänstejobben ökar.

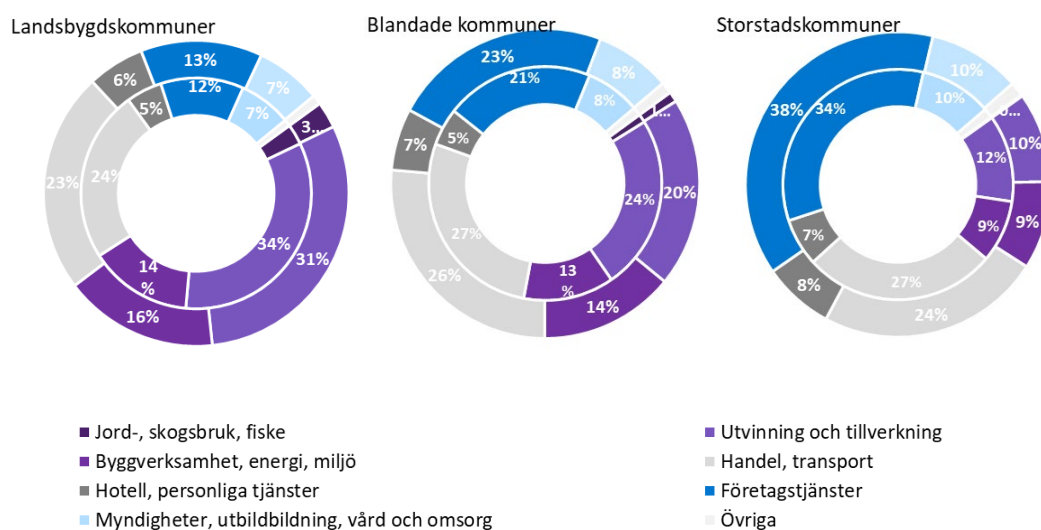
Figur 60. Förändring av andelen sysselsatta inom utvinning och tillverkning samt inom företagsnära tjänster, 2012–2022, procentenheter efter län.
Källa: Lisa (SCB), egen bearbetning.

Resultatet belyser svårigheten att flytta arbetskraft dels mellan branscher och sektorer inom regionerna, dels till verksamheter som ger samma avkastning som tillverkningsjobben tidigare gav. Det finns således inget direkt samband mellan försvunna tillverkningsjobb och nyskapade mer kvalificerade tjänstejobb på en regional nivå. Storstadslänen samt vissa andra län med större städer tycks dock vinna på strukturomvandlingen mot en mer kunskapsbaserad ekonomi.

I figuren nedan beskrivs andelen sysselsatta i företag inom olika näringsgrengrupper 2012 och 2022 för storstadskommuner, blandade kommuner och landsbygdskommuner. Det framkommer tydligt att tillverkning och utvinning fortfarande är den dominerade delen av näringslivet i landsbygdskommunerna. Inom denna näringsgren återfinns 31 procent av samtliga sysselsatta i företag. Även näringsgrengruppen byggverksamhet, energiförsörjning och miljöverksamheter är något överrepresenterad i landsbygder. Landsbygdens kärnverksamhet, jord- och skogsbruk, representerar knappt 3 procent av sysselsättningen.

Andel sysselsatta inom näringsgrenarna handel och transport samt hotell, restaurang och andra personliga tjänster skiljer sig dock i relativt liten utsträckning mellan olika kommuntyper. Detta eftersom näringarnas storlek i hög utsträckning är proportionell mot den underliggande folkmängden lokalt och regionalt. Ett sådant

mönster bryts i kommuner med en betydande besöksnäring som Åre, Malung-Sälén, Härjedalen, Älvdalen och Borgholm.

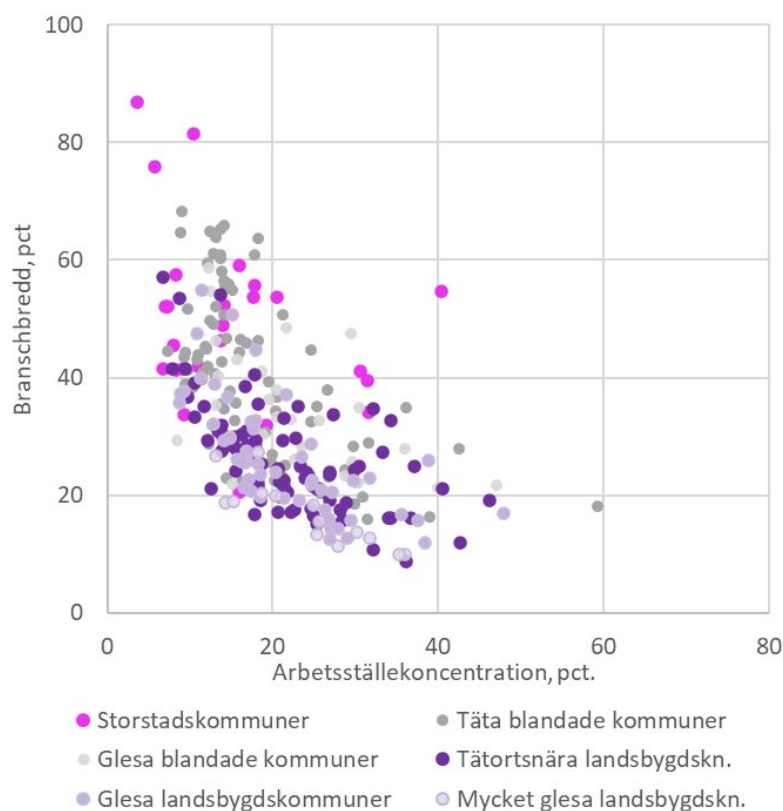

Figur 61. Andel sysselsatta i företag inom olika näringsgrengrupper 2022 (den yttre ringen) och 2012 (den inre ringen) efter kommuntyp. Källa: SCB/Lisa, egen beräkning.

Andra kommuner är mer passande för lokalisering av handel och transport. I 10 kommuner finns fler än 40 procent av de sysselsatta inom näringsgrenen handel och transport, bland annat i Strömstad, Hallsberg och Sigtuna, som har stora shoppingcentra eller transportföretag. I 70 kommuner är fler än 40 procent sysselsatta inom utvinning och tillverkning. Gnosjö, Olofström, Uppvidinge och Oxelösund har mer än två tredjedelar av samtliga företagsjobb inom tillverkning, vilket säger en del om sårbarheten i dessa kommuner. När det gäller företagstjänster är det bara Stockholms kommun och Älmhults kommun som når en andel större än 40 procent.

Ett mer diversifierat lokalt näringsliv är viktigt för invånarna, eftersom det ger en bredd av valmöjligheter. En kommun med en större bredd på näringar är också mindre känslig för branschspecifika chockar och på så sätt mer motståndskraftig eller resilient.⁸⁵ Eftersom olika branscher är inte lika konjunkturkänsliga, kan ett mer varierat näringsliv leda till att förändringar på arbetsmarknaden blir mindre påtagliga. Mått som fångar detta är *branschbredd* respektive *arbetsställekoncentration*. Branschbredden visar antalet branscher som andel av det totala antalet möjliga branscher i näringslivet. Arbetsställekoncentration beräknas som andelen anställda i de fem största arbetsställena i näringslivet utom den offentliga och finansiella sektorn.

⁸⁵Ett exempel på hur resiliens kan belysas utifrån olika perspektiv: Nordregio (2019). Building Economic and Social Resilience in the Nordic Regions.

Figur 62. Arbetsställekoncentration och branschbredd 2022, efter kommuntyp.

Källa: Lisa (SCB), egen bearbetning.

Anmärkning: Avser andel företagsanställda i kommunens fem största arbetsställen respektive andel förekommande SNI-koder på femsifvernivå av det totala antalet SNI-koder.

Relationen mellan branschbredden och arbetsställekoncentration för kommunerna 2022 visas i Figur 62. Bland kommunerna med hög branschbredd, det vill säga många olika branscher, och låg arbetsställekoncentration återfinns flera storstadskommuner och andra kommuner med större städer. Landsbygdskommuner utmärker sig tvärtom oftare genom en högre arbetsställekoncentration och en smalare branschbredd. Vilket tillstånd som är att föredra är svårt att svara på, eftersom det hänger samman med faktorer som branschens mognadsgrad och företagens värdeskapande position i produktions- och leveranskedjor i Sverige och utomlands.

Om ett företag eller en region förmår att genomgå en omställning till en mer diversifierad näringsstruktur har också att göra med tillgängliga mänskliga resurser och arbetskraftens färdigheter. Det kan vara enklare att klara en omställning till en för regionen ny inriktning om den utgår från en gemensam kunskapsbas som underlättar flöden mellan olika branscher och näringar. Forskning har även visat att företag är mycket mer benägna att diversifiera till branscher som har kopplingar till företagets kärnverksamhet.⁸⁶

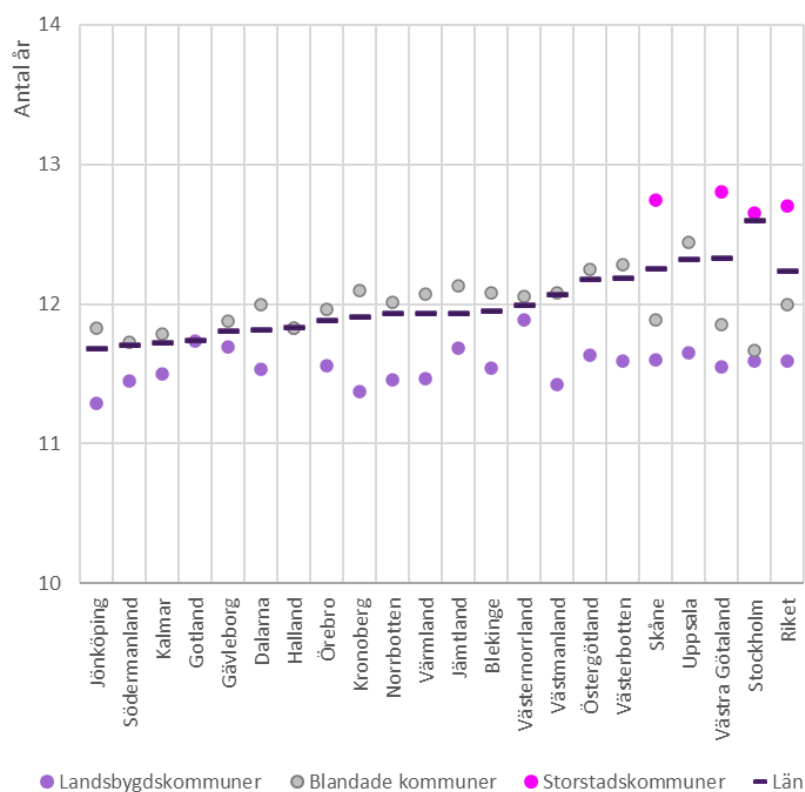
Många regioner i omställning har svårigheter att återfå tidigare dynamik och förbättra sitt välbefinnande, vilket har beskrivits som en regional utvecklingsfälla.⁸⁷ Regionala utvecklingsfällor kan vara en utmaning i alla typer av regioner, även i

⁸⁶ Neffke F, Henning M (2012). Skill relatedness and firm diversification. *Strategic Management Journal*. Vol. 34, issue 3.

⁸⁷ Diemer A, Iammarino S, Rodriguez-Pose A och Storper M (2022). The regional development trap in Europe, *Economic Geography*.

relativt välmående och resursstarka. För arbetstagare borde det vara viktigt att omvandlingen av näringslivet innebär en möjlighet att förbättra arbetsvillkor och inkomster. Fler höglönejobb i regionen ökar möjligheten för arbetstagare som tidigare haft låglönejobb att få ett bättre betalt jobb. Storstadslänen erbjuder en fördel för sådana förflyttningar, men motsvarande mönster kan också ses i mindre regioner och över olika arbetstagargrupper.⁸⁸

En indikation på regioners möjlighet att klara av omställningen är de anställdas kunskapsnivå. Denna kan uttryckas som det genomsnittliga antalet utbildningsår⁸⁹ för sysselsatta i det lokala näringslivet. Storstadslän och storstadskommuner samt län med större utbildningsinstitutioner tycks ha fördelar i det avseendet. Omvänt har sysselsatta i näringslivet i industribetonade län, som Jönköpings, Södermanlands och Kalmar län, i genomsnitt färre utbildningsår.

Figur 63. Antal utbildningsår för sysselsatta i näringslivet, 2022, efter län och kommuntyp. Källa: Lisa (SCB), egen bearbetning.

⁸⁸ Elekes Z, Baronowska-Rataj A, Eriksson R (2023). Regional diversification and labour market upgrading: local access to skill-related high-income jobs helps workers escaping low-wage employment. Cambridge Journal of Regions, Economy and Society, Vol. 16, nr 3, s. 417-430

⁸⁹ Med utbildningsår menas antalet år en person har genomgått formell utbildning. Det vill säga det teoretiska antalet år i grundskola, gymnasieutbildning och annan högre utbildning enligt svensk utbildningsnomenklatur (SUN).

Spridningen av arbetskraft med längre utbildning tycks intressant nog inte fungera väl inom länen. Landsbygdskommuner har i samtliga län ungefär samma nivå på utbildningslängd oavsett genomsnittet i respektive län. Detta kan tyda på kompetensbrist i landsbygders näringsliv, men avsaknaden av rätt kompetens behöver inte nödvändigtvis vara kopplad till utbildningslängden.⁹⁰

---

⁹⁰ Uppdrag landsbygd (2024). Policyverkstad – kompetensförsörjning. Urban and rural reports 2024:2. SLU.

9 Slutsatser och medskick

Regional tillväxt och utveckling påverkas av en kombination av ekonomiska, sociala och miljömässiga faktorer. För att skapa en mer jämlik och hållbar regional utveckling i olika delar av landet krävs både kunskap och ändamålsenliga verktyg som gynnar företag, ekonomi och samhälle runt om i landet. Här presenterar vi några slutsatser och medskick baserade på iakttagelser i rapporten.

Tillväxt sker i samtliga län ...

Sveriges ekonomiska aktivitet är högst i storstadslänen, men alla län bidrar till den samlade tillväxten. Arbetsproduktiviteten varierar, men resultaten från vår analys visar på förbättringar i alla län. Skillnaden i BRP per capita har emellertid ökat mellan länen. En större asymmetri i detta avseende kan tyda på ökade behov av omfördelning mellan län och kommuner för att livskvaliteten ska kunna behållas eller öka i alla delar av landet. Livskvalitetsindikatorn BRP+ visar emellertid det finns underliggande processer som bidrar till att utjämna olika aspekter av livskvalitet.

... men mätsystemet behöver utvecklas för att kunna ge en skarpare bild av förändringar regionalt och lokalt

Regional tillväxt och utveckling kan mätas på olika sätt. Vi har visat att olika BRP-indikatorer avslöjar viktiga strukturella skillnader och förändringar både mellan och inom länen. Genom att inkludera ett mått på livskvalitet får vi en bredare bild av utveckling och framsteg. Det är svårt att dra långtgående slutsatser utifrån dessa indikatorer, med det förtar inte behovet av att ha ett antal indikatorer som systematiskt mäter både tillväxt och utveckling för hela landet. Arbetet med att förbättra mätsystemet behöver därför förstärkas på nationell nivå – på Tillväxtverket och utifrån analysamverkan mellan statliga myndigheter. En bättre referensram är särskilt viktigt för regionernas strategiska arbete, men det är även en förutsättning för att myndigheternas och regeringens arbete med hållbar regional utveckling och landsbygdsutveckling ska kunna förbättras.

Lokala och regionala demografiska utmaningar kvarstår ...

Befolkningsutvecklingen uppvisar stabila förändringsmönster och en fortsatt trend mot en ökad urbanisering. Dessutom visar vår analys att pandemin inte har haft någon betydande inverkan på inflyttningen till landsbygdsområden. Befolkningsframskrivningar visar på en lägre befolkningstillväxt och negativ befolkningsutveckling i flera län. En åldrande befolkning är en generell trend som påverkar alla län och de flesta kommuner. Färre personer i förvärvsåldern behöver försörja en växande andel äldre, vilket påverkar den lokala ekonomin, arbetsmarknaden och efterfrågan på offentliga tjänster. Minskat barnafödande och mindre invandring gör att vissa demografiska förändringar, som ökningen av befolkningens genomsnittliga ålder, kommer att gå snabbare än hittills.

... och fortsatt behov av riktade och anpassade stöd till demografisk utsatta kommuner

Mindre och glesa landsbygdskommuner kan därför behöva fortsatt statligt stöd för att hantera komplexa omställningsprocesser i samband med demografiska utmaningar. I samband med det är det viktigt att utgå från den lokala nivåns problem och prioriteringar i samspel med regionens långsiktiga strategier, samtidigt som man även bör beakta nationella analys- och prognosunderlag.

Territoriell obalans i kompetenstillgången, trots hög sysselsättning i hela landet ställer krav på livslångt lärande ...

Sverige har en i genomsnitt högutbildad befolkning och en hög grad av sysselsättning i stora delar av landet. Men för att möta regionala och lokala behov krävs en anpassad och balanserad kompetensförsörjning. Detta innebär bland annat behov av en fortsatt fokusering på livslångt lärande med bra kvalitet, särskilt i områden med sämre utbildningsinfrastruktur eller svaga utbildningstraditioner.

... med anpassning till olika samhällsgrupper och företagare med sämre utbildningsinfrastruktur

Stora skillnader i vidareutbildning mellan könen samt mellan län och kommuntyper vad gäller pekar på behovet av åtgärder riktade mot specifika grupper, miljöer och branscher för att förbättra kompetensförsörjningen och konkurrenskraften i hela landet. Sådana anpassade åtgärder skulle göra att fler anställda och företagare får relevant och aktuell kunskap längre upp i åldrarna. Långsiktigt stöd av lärcentrafunktioner i geografiska områden med sämre tillgång till utbildningsinfrastruktur bör tillmätas en särskild roll i detta sammanhang.

Förändrade pendlingsmönster och distansarbete kräver bättre regional planering och samverkan mellan olika samhällsnivåer

Den positiva utvecklingen de senaste åren har resulterat i hög sysselsättning och lokal arbetskraftsbrist. En ökad rörlighet på arbetsmarknaden kan således behövas för att sprida kunskap och erfarenheter mellan företag samt även för att minska skillnaderna både mellan och inom länen. Jobbyten och arbetspendling borde kunna leda till ett bättre utnyttjande av kompetens och mer konkurrenskraftiga företag. Eftersom fler arbetar på distans eller på annan plats under åtminstone delar av arbetsveckan, har arbetsmarknadens geografiska storlek ökat för många. Distansarbete och förändrade mönster av rörlighet över administrativa gränser visar på ett ökat behov av bättre regional planering inte minst genom ett mer samordnad nationellt kunskaps- och metodstöd.

10 Referenser

- Amcoff J (2024). Kvarboende och etablering bland landsbygdens nya invandrare. Statsvetenskaplig tidskrift, årgång 126, 2024/5.
- Andersson F (2012). Företagsledarna i Sverige – En algoritm för att peka ut företagens operativa ledare i näringslivet. SCB.
- Andersson M, Larsson J P (2019). Entreprenörskaptens envisa geografi. I Wennberg (red): Entreprenörskap för en levande landsbygd. S38.
- Balland P A (2016). Relatedness and the geography of innovation. Handbook on Geographies of innovation. Edward Elgar Publishing.
- Bjerke L, Mellander C (2017). Moving home again? Never! The locational choices of graduates in Sweden. *Annals of Regional Science* (2017) 59:707-729
- Björling N, Fredriksson J (2018). Relationer mellan stad och land i det regionala stadslandskapet. *Mistra Urban Futures Reports*.
- Carlsson M, Eriksson S (2017). Påverkar arbets sökandes ålder och kön chansen att få svar på jobbsökan? IFAU 2017:8.
- Deegan J et al (2024). How regions diversify into new jobs: from related industries or related occupations? *Regional Studies*, 58(11).
- Diemer A, Iammarino S, Rodriguez-Pose A och Storper M (2022). The regional development trap in Europe, *Economic Geography*.
- Elekes Z, Baronowska-Rataj A, Eriksson R (2023). Regional diversification and labour market upgrading: local access to skill-related high-income jobs helps workers escaping low-wage employment. *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, Vol. 16, nr 3.
- Enflo K, Henning M (2022). Ekonomiska skillnader mellan svenska regioner under efterkrigstiden. *Ymer* 2022. Svenska Sällskapet för Antropologi och Geografi. S.66.
- Enström Öst C. (2010). Housing policy and family formation. Avhandling. Institut för bostads- och urbanforskning. Uppsala universitet
- Eriksson R H, Hane-Weijman E (2022). Jobbens geografi. Regioner och regional utveckling i en föränderlig tid. Svenska sällskapet för antropologi och geografi. *Ymer* 2022.
- ESPON (2017). Shrinking Rural Regions in Europe.
- ESPON (2019). Urban-rural connectivity in non-metropolitan Regions. URRUC.
- ESPON (2022). Territoriella perspektiv på grön industrialisering. Översättning Tillväxtverket. Rapport 0488.
- ESPON (2024). Ruralplan – Innovative planning in shrinking societies
- Forsberg S (2020). Leder alla vägar till staden? Unga vuxnas utsikter till utbildning och arbete. I: Periferi som process. Svenska Sällskapet för Antropologi och Geografi. *Ymer* 2020.
- Froy F, Giguère S och Meghnagi M (2012). Skills for Competitiveness: A Synthesis Report. OECD Local Economic and Employment Development (LEED) Papers 2012/9, OECD Publishing.

Grip L (2022). Problematiseringar av regional utvecklingsdiskurs utifrån ett genusperspektiv. I Regioner och regional utveckling i en föränderlig tid. Svenska Sällskapet för Antropologi och Geografi, Ymer.

Gustafsson B A, Österberg T (2023). In till och ut från rika respektive fattiga grannskap i storstäderna – om betydelsen av födelseland. Ekonomisk debatt, nr 1 2023 årgång 51.

Hane-Weijman, E, Eriksson, R. H, och Henning, M (2017). Returning to work: regional determinants of re-employment after major redundancies. *Regional Studies*, 52(6).

Holmquist C, Sundin E (2019). Äldre som företagare – finns de? Entreprenörskapsforum.

Kungliga Ingenjörsvetenskapsakademien – IVA (2017). Den urbana utvecklingens drivkrafter och konsekvenser.

Lindh T (2000). Makroekonomiskt beroende av demografen: En nyckel till bättre framtidsbedömningar. Penning- och valutapolitik 2/2000.

Neffke F, Henning M (2012). Skill relatedness and firm diversification. *Strategic Management Journal*. Vol. 34, issue 3

Neuman E (2015). Essays on Segregation, Gender Economics, and Self-employment. Avhandling. Linnéuniversitet, Ekonomihögskolan.

Neyer G. et al (2022). Fertility Decline, Fertility Reversal and Changing Childbearing Considerations in Sweden: A turn to subjective imaginations? *Stockholm Research Reports in Demography*, 2022:08 (version 2). Stockholms universitet.

Neyer G; Lai W; Andersson G (2024). Not Only Births, But Also Intentions: The Decline of Fertility Intentions in Sweden in the 2010s. *Stockholm Research Reports in Demography*. Preprint.

Nordregio (2019). Building Economic and Social Resilience in the Nordic Regions.

Nygren M (2014). Veckopendlingen i Malmfälten. Omfattning och förutsättningar i gruvindustrin. Luleå tekniska universitet.

OECD (2023). Education at a Glance 2023

OECD (2023). Job Creation and Local Economic Development.

OECD (2023). Regional Outlook 2023.

OECD (2023). Rethinking regional attractiveness in the Norrbotten County of Sweden.

Palmberg J, Thulin P (2024). Ett företagsamt Sverige? Regional GEM-rapport 2024. Entreprenörskapsforum.

Region Stockholm (2022). Flyttstudie 2022.

Reglab (2018). Regionala matchningsindikatorer – fördjupad analys.

Sandow E, Westerlund O och Lindgren U (2014). Is your commute killing you? On the mortality risks of long-distance commuting. *Environment and planning A*. Vol. 46, nr 6.

SCB (2020). Så flyttar nyanlända flyktingar under de första åren i Sverige. Flyttmönster bland kommunmottagna 2016–2020.

Skolverket (2020). Utvärdering av statsbidrag för lärcentrum. Uppföljning 2018.

Stockholms Handelskammare (2024). Kommer du in till kontoret i dag? Det nya arbetslivet och framtidens arbetsplats.

Svenskt Näringsliv (2018). En analys av ungdomars etablering på arbetsmarknaden.

Svenskt näringsliv (2023). Utbildning för arbetsmarknaden eller för arbetslöshet?

Svenskt Näringsliv (2023). Varför driver så få kvinnor företag i Sverige?

Syssner J (2018). Mindre många – Om anpassning och utveckling i krympande kommuner. Dokument Press.

Tillväxtanalys (2010). Städer och tillväxt. Vad säger forskningen? Dnr 2010/065.

Tillväxtanalys (2016). De regionala företagsstöden – ändamålsenliga eller otidsenliga?

Tillväxtanalys (2021). Produktivitetstillväxt och dess drivkrafter. Rapport 2021:09

Tillväxtanalys (2023). Distansarbete och Flyttmönster. WP 2023:05

Tillväxtanalys (2024). De som kan jobba på distans bosätter sig längre från arbetsplatsen. WP2024:04.

Tillväxtanalys (2024). Nyindustrialiseringens påverkan på arbetskraften i Skellefteå.

Tillväxtanalys (2025). Ett effektivt och ändamålsenligt företagsfrämjande. Delredovisning. PM 2025:01.

Tillväxtverket (2020). Främja nyanländas företagande. Rapport 0319.

Tillväxtverket (2020). Kartläggning av små och medelstora företags upplevda hinder och stödbehov vid export.

Tillväxtverket (2021). Geografier som inte syns. Om Landsbygder och städer i de regionala utvecklingsstrategierna. Rapport 0362.

Tillväxtverket (2022) Kommuners sårbarhet 2022. Rapport 0394

Tillväxtverket (2022). Mäta regional utveckling. Rapport 0416.

Tillväxtverket (2023). Företagens villkor och verklighet 2023. Rapport 0454.

Tillväxtverket (2023). Kvinnors företagande. Forskningsöversikt. Rapport 0461.

Tillväxtverket (2024). Lokal och regional utvecklingskapacitet. Rapport 0489.

Tillväxtverket (2024). Tillgänglighet till grundläggande kommersiell service. Rapport

Tillväxtverket (2024). Uppdrag att utbetala stöd för utveckling av företagsklimat och näringsliv i vissa gles- och landsbygdskommuner. Dnr. 2021-11427

Tillväxtverket (2025). Dynamik och struktur i det regionala näringslivet. Rapport.

Tillväxtverket (2025). Funktionella analysregioner 2025. Rapport.

Tillväxtverket. Att fortsätta välja jämställdhet. Rapport.

Universitetskanslersämbetet (2020). Hur värderas högre utbildning? Rapport 2020:1

Universitetskanslersämbetet (2023). Etablering på arbetsmarknaden efter studier i högskolan. Rapport 2023:20.

Uppdrag landsbygd (2024). Policyverkstad – kompetensförsörjning. Urban and rural reports 2024:2. SLU.

World Economic Forum (2016). Global Competitiveness Report 2015-2016.

Bilaga

Tabell. Antal invånare, 2023 efter län och kommuntyper
Källa: SCB/statistikdatabasen.

	Mycket glea landsbygds-kommuner	Glesa landsbygds-kommuner	Tätortsnära landsbygds-kommuner	Glesa blandade kommuner	Täta blandade kommuner	Storstadskommuner	Län, totalt
Stockholm			124 900		154 900	2 175 000	2 454 800
Uppsala			67 300		337 300		404 600
Södermanland		8 900	30 600		262 500		301 900
Östergötland		3 600	71 800		396 900		472 300
Jönköping		77 400	21 700	18 800	251 000		368 900
Kronoberg			59 900		143 800		203 700
Kalmar		19 300	56 100	78 800	92 400		246 700
Gotland		61 000					61 000
Blekinge		46 500		111 500			158 000
Skåne		98 600	185 700	99 100	474 300	564 000	1 421 800
Halland			190 800		152 900		343 700
Västra Götaland		101 700	210 200	260 300	478 900	715 900	1 767 000
Värmland		58 400	12 900	25 700	186 700		283 500
Örebro		10 900	65 100		232 100		308 100
Västmanland		5 500	4 300	13 200	257 700		280 800
Dalarna	17 200	13 600	97 800	20 500	138 100		287 300
Gävleborg		119 000	15 100		151 500		285 600
Västernorrland		100 700			141 400		242 100
Jämtland	10 100	42 000	15 600		64 900		132 600
Västerbotten	26 200		30 600	88 800	133 100		278 700
Norrbottn	23 400	26 500		48 900	149 600		248 500
Riket	77 000	793 700	1 260 300	765 500	4 200 300	3 454 900	10 551 700

Du kan ladda ned Tillväxtverkets publikationer på tillvaxtverket.se.

© Tillväxtverket

Stockholm, April 2025

Digital: ISBN 978-91-90068-01-4

Har du frågor om den här publikationen, kontakta:

Wolfgang Pichler

Telefon, växel 08-681 91 00